

OXUCULARIN NƏZƏRİNƏ:

Elektron resursda olan qüsurlar kitabın orijinal variantında olduğu kimidir.

ВАГНІФ
СЭМЭЦОГЛУ

МОН БУРДА, АМ, ГІЛАНИ.

МОН
БУРДА, АМ,
ГІЛАНИ.

ВАГИФ СЭМЭДОҒЛУ

Ш6

МЭН БУРДАЈАМ, С44

1996

426

ИЛАҲИ...

Ше'рләр вә поема

64358

Азе б. госуд. Республ.
КҮНТӨК
ИМ. ВА. Ф. ХУНДОВА

БАКЫ
КӘНЧЛИК — 1996

63980

Ш6(2=A3) + Ш5(2=A3)

Аз 2
С 44

Редактору Зүлфүгар Шаһсөвәли

Сәмәдоғлу В.

С 44 «Мән бурдајам, Илаһи...» (Ше'рләр вә поема) Б., Кәнчлик, 1996.—440 сәһ.

Бу ше'рләрдә пычылты-пычылты ачылан чичәкләрин сәси, нәфәси, гүруб чағынын бәнзәрсиз рәнкләри, узаг, јашыл бир аданын тәнһалығы, Ај ишығындан көнүлләрә јол чәкән, мүгәддәс «дәрдин, кәдәрин өзүндән белә достларына, доғмаларына сәадәт јаратмағ» истәјән гәриб бир шаирин сәһрли дүнјасы вар.

Вағиф Сәмәдоғлу! Ше'рләрини һәмшә һәсрәтлә көзләдијимиз, севә-севә охударумуз Азәрбајҗанымызын бәнзәрсиз шаири...

Әзиз охучу, «Мән бурдајам, Илаһи...» танрымызла, тәләјимизлә көрүшдү. Кәлин, зәјтун кәлкәсинин сәриҗијә һопмуш, ијирмә беш иллик узағлыгдан јол кәзән бу гәриб нәғмәләри бирликдә охујағ.

С 4702060202 Е'лансыз
М 653 (07) 96

Аз 2

ISBN 5—8020—1276—5

© Кәнчлик, 1996

АЛЛАҺЛА СӨҺБӘТ

Поезија дуадан башлајыр. Башга сајағ да демәк олар: тарихдән мә'лумдур ки, поезија дуа кими башланмышдыр, бир сәнәт нөвү кими, бәдиш сөз кими дуа шәклиндә мейдана кәлмишдир. Буна гәдим Төврат, Инжил, Гуран мәтнләри дә мисалдыр, шаман әјинләри дә...

Аллаһ инанан кечәмдир јенә
Ше'р охујурам дуа јеринә.

Поезија Шаирин Аллаһла сөһбәтидир. Гәрибә диалогдур бу. Шаир Аллаһа мурәциәт едир:

Аллаһ, бир аз да мөһләт вер,
Өлдүрмә, сағ сахла јенә,
Беш-он јазылмалыш ше'рим
Беш-он дуам галыб сәнә...

Шаир Улу Танрыја јалварыр, ондан нә исә көзләјир, улур—көмәк, имдад, ничат, үмид, исәһ, тәсәлли.
Елә бил бу дуалар, јалварышлар Аллаһа јетмир.

Бәлкә дуаларымы
јолда вурурлар?
Јаралы дуалар
јетә билмир һүзуруна
Улу Танры?

Кимин вар, Улу Танры
мэндэн саваји бу дүнјади?
Кимим вар сәндән башга
бу аләмдә мәним?
Сән тәк, мән тәк,
Улу Танры.

Аллаһ сусур.
Бу мүбһәм сүкут гаршысында Шаир шүбһәләрә дүшүр.

Јохса сәнин дә
көнлүнә дәјмишәм, Аллаһ,
сәрхош олдугум вахт?
Бүтүн дуаларым
Керијә дәнүр бир-бир
өләнә,
евиндән көчәнә
јазылмыш мәктублар кими...
Кеч күнаһымдан, Аллаһ...

Аллаһса сусур.
Шаир мурациәтләринин чавабсызлыгыны долаји јолла
да ифадә едир:

Думан Аллаһа јетмәшиш дуа тәк
ениб ашағы,
јајылыб көјүн үзүнә.

Амма јенә чаваб јохдур ки, јохдур.

Аллаһ нәдән архасыны чевирир бизә?
Суаллара бир суал верәрдим,
билсәјдим ки,
суал ешитмәјчәјәм чаваб јеринә.

Бу нечә диалогдур белә? Бири һеј сорушур, сору-
шур, сорушур, аглајыр, јалварыб-јахарыр, јаныб-јаныб,
јахылыр. О бири һеј сусур, сусур... Умидсизләшмәјсән,
нејләјсән? Бәлкә

Умид дөјән гапыны
Дүнја баглајыб кедиб.
Бу јағышлы кечәни
Аллаһ аглајыб кедиб.

Амма Вагиф Сәмәдоглу—јухарыда кәтирдјијим мис-
ралар онундур—бир бөјүк һәгигәти дә билир: Аллаһа
мурациәтләр чавабсыз галмыр. Улу Танрынын чавабы
јашадыгымыз бу дүнјадыр, һәр биримизин вә һамымы-
зын бирликдә өмрүдүр, һәјатидыр, тәлејидир. Бу «Бир
јандан бошқалыб, бир јандан долаң» (Сәмәд Вурғун)
дүнјанын тәнһалыгында һәр биримизин сон пәнәни,
сон сығынамаг јери Аллаһдыр. Вагиф Сәмәдоғлудан
чоһ-чоһ габағлар јашамыш Бикәс адлы шаиримизин
бејғими Вагиф өз дахили һараји саја биләрди:

Һәр кәсин вар кимсәси, мән Бикәсин јох бир кәси,
Кимсәсиз галдым, мәдәт ғыл, Кимсәсизләр Кимсәси.

Вагиф Сәмәдоғлунун бу јени вә ән санбаллы кита-
бы «Мән бурдајым, Илаһи» адланыр. Тәбиц ки, бу кита-
б дини китаб дејил, мәрсижәләр, сөзүн һәрфи мәһна-
сында дуалар топлусу дејил. Амма китабын бүтүн ри-
һуни, мәһнасыны варлығын бәлкә дә ән мүһүм мөвзусу,
ән вачиб мәтләби—инсанла Аллаһын мунасибәтләри
тәшкил едир. Инди атеист совет режими чөкәндән
сонра һамы бир күнүн ичиндә јаман алаһпәрәст, дин-
чи, диндар олду. Вагифин Аллаһа инамы, Аллаһа үз
тутмасы, Аллаһдан чаваб, изаһ, тәғәлли истағәси бу
күн јох, онун поезија аләминә кәлдији илк әдәмдан
башланыб. Отуз үч илдир узаныр бу сөһбәт, бу бир-
тәрәfli мүкалимә, бу сирләри ачмаг, анламаг, чаваб
алмаг чәһдләри.

Волтерин «Әкәр Аллаһ олмасајды, ону ујдурмаг
лазымды» кәләми инсан дүшүнчәсинин тәмәл мүддәә-
ларындан бири кими дилләр эзбәридир. Отуз үч ил
бундин габаг В. Сәмәдоғлунун «Шәффаф балыг» пое-
масында кәшф етдији фикир, заннимчә даһа дәғигдир:
«Аллаһ инсан агзыјла јоһам демши». Јәһни Аллаһын
инкары, даһа үмүми шәкилдә десәк атеизм Аллаһын
өзүнүн инсана тәлгин етдији бир дүшүнчәдир. Отуз үч
ил сонра Аллаһла бу фасиләсиз, арамсыз сөһбәтләш-
мәнин, Аллаһ һағгында фикирләрин мәнтиги нәтичәси
кими Вагиф јенә дә дәриндән-дәрин бир мәтләб кәшф
едир:

Инди һәр сәсдән, һәр күрдән
Сүкүта дөнмәк вахтыдыр.
Милләт, дөвләт зирвәсиндән
Инсана енмәк вахтыдыр...
Инди нә дуа, нә гаргыш,
Нә нәзир демәк вахтыдыр.
Дунја сусмалыдыр артыг

АЛЛАҺА КӨМӘК ВАХТЫДЫР.

Бу фикрә чатмаг үчүн Вагиф Сәмәдоглу бир шаир кими Аллаһдан умдугу чаваблары алмадан, тәнһалыг сәһрасындан, кәдәр кирдабындан, үмидсизлик үфүг-сүзлүжүндән кечмәли, халгынын, дилинин фачиасыни јашамалы, мәнәви әсарәтчин, көләлијин мөнкәтини дуј-малы, анланылмамаг дәрдинә дөмләлијиди. Зәмакәмиз үчүн надир олан бир мәрданәликлә кенди бүтүн бу сынаглардан Вагиф. Буну там мәс'улијәти илә тәсдиг едирәм, чүнки Вагифтин бүтүн јарадычылыг өмрү көзләрим гаршысындадыр.

Онуң поетик јарадычылыга башламасынын тарих-чәсини јазмаг фикриндә дејиләм, буну һачанса өзү јазачаг. Анчаг 60-чы илләрин әвәлләриндә Москвада охудугумуз вахт ше'рләрини макинадә јаздыгым о сары чыгара кагызлары инди дә дурур әв Вагиф үчүн дә, мәним үчүн дә өлрүмүзүн о чагынын ән муңис хатирәләри кими әзиздир.

Әдәбијатшунасыг арашдырмаларында «60-чы илләр нәсли» кими кечәк бир нәслин нумајәндәләријидик биз. О илләр бизләри даһа чох сөјүрдүләр, дөјүрдүләр, индинин өзүндә дә һәрдән сөјүр, бә'зән дә өјүрләр. Амма о нәслин керчәк овгатыны, үмидләрини вә үмидләрини ғырылмасыны, о нәслин себинчини, ачысыны, кәнчлик фәрәһини, кәнчлик һәвәсини, нискилини соқунчачан јалныз 60-чы илләрин нәсилдашлары баша дүшә билдир вә јалныз өзләри ифадә етмәји бацарырлар. Гој бу күчүн ичизәли гәһрәманлары о дөврүн эзәбкәсиләринә ирадлар сјаһысы тутмасынлар. Доғулдугу вә јашадыгы вахты, мәканы, мүнһити инсан өзү сечмир. Инсанын сечими јалныз јашадыгы вахт, мәкан, мүнһит ичиндә инсан кими өмүр сүрмәк, јахуд бојун әјмәкдир.

Бу күн ачылмыш һәгигәтләр буцагындан о илләрдәки режими јалныз гара бојаларла бојамагын әләјинәјәм. (Һалбуки о илләр бизи ән чох һәјата гара ејнәклә бах-

магда вә түнд бојаларла тәсвир етмәкдә сучлајырдылар). Тарихин архивинә верилмиш о дөврүн мујјән јахшы чәһәтләри, үстүнлүкләри дә варды. Амма бүтүн-лүкдә биз—о вахтын кәнчлији—әтрафымызы сармыш ријакарлыг, сахтакарлыг, јалан, наданлыг, чәһаләт, анлашылмазлыг мүнһитиндә, һәр азад дүшүнчәнин боғулдугу бир шәраитдә јашајырдыг, нәфәс алырдыг, даһа доғрусу нәфәс алмаға чалышырдыг. Дујдугуларымызы, дүшүндүкләримизи, јазыларымызда долаји јолларла, сәтиралты мәналарла, аллегорияларла, рәмизләрдә бемәјә чалышырдыг. Мән бир дәфә јазмышам ки, биздә бүтөв бир дөврүн һәгиги әдәбијаты јалныз Азәрбајҗан дилиндә дејил, һәм дә Езоп дилиндә јарадылырды. Демәк истәдикләримизин һәгиги маһијәтини әздырмаг, сәнзурадан, рәсли сензурадан бетәр «әдәби ичтимаш рәјдән» горунмаг үчүн ән мухтәлиф үсуллардан вә ән мухтәлиф үнванлардан истифадә едирдик. Раслашдыгымыз әдләәтсизликләрин, һагсызлыглары, милли әсарәтин, мүстәмләкәчилик тәзјигинин, азадлыг еһтирасынын үнваныны каһ Африкаја, каһ Кубија, каһ Вјетнама, каһ да јер үзүндә олмајан шәрти бир өлкәјә үнванлајырдыг. Вагиф дә бә'зән белә едирди. Иккинчи китабына «Вјетнам дәрди» адыл бир ше'р дахил елмишиди. Бурадакы «Сабаһы да өлүр бу күнү өлән мәмләкәтчин». Вә јахуд «Вәтән ширин шејдир, шириндир талан олса да, шириндир тәк-түк ше'ри, майнысы јалан олса да. Амма икигәт шириндир ики јерә бөлүнмүш Вәтән» вә башса бу кими мисралар Вјетнамдан артыг Азәрбајҗанә инддир. Амма һәтта белә «идејалы» ше'р дә мујјән күңјүрларла, ихтисарла вә мујјән дәјшишликләрлә, әләвәләрлә дәрч олуңмушду. Ше'рин мәндә олан илк вариантыка, оржиналына нәзәр салында онун чап олуңмаг намына нечә косметик әмәлијјата дүчар галдыгы әјдын көрүнүр. Мәндә олан нүсхәдәки бә'зи парчалар тәбиш ки, чап вариантыкада ола билмәзди.

Нә гәдәр ки, әли бағлы инсан вар,
гапысы бағлы һәјат
гапысыз вәтән вар...
Сизин торпагда галан иләринизлә
өз торпағларында аддымлајачаглар
азадлыга инсанлар.

Неч ачыг-саыг сензура белә ималары, сһнамлары бурахарды? Јахуд ашагыдакы мисралар да китаб нәшриндә ола билмәзди вә јохдур.

Инди биздә кемәјкән
сизин торпагда
сәһәр ачылыр.

Шаир редактора јүз дәфә изаһ етсәјди ки, бурада сөһбәт Вјетнамла Азәрбајжан арасында саат золағларынын фәргиндән кедир—цифијда? Идеоложи горујучулар ган чыхмајан јердән дә гашыјыб ган чыхардырдылар, рәмз, шорә олмајан јердә дә рәмз, шарә, ејһам ахтарырдылар, ондакы белә ачыг сөјләнилмиш фикир олсун.

Бә'зән дүшүнүрәм, о илләр бизим бир чохумузу, насирләри дә, шаирләри дә вә о чүмләдән Вагиф Сәмәдоғлуны да, идеоложи бүдрәмләрдә, совет һәјәтыны тәһриф етмәкдә, социалист реализми методуна зидд чыхмагда, даһа нә билим нәләрдә иттиһам едәнләр, бә'зән ачыг, бә'зән кизил донос јазанлар көрәсән неч вичданлары гаршысында бу күн һагг-һесаб верирләрми? О вахт Аллаһсыз олуб, бу күн кийә ки, Аллаһа тапынанлар, ачыг төвбәјә гадирдирләрми? О заманын өткәм совет идеолоғлары бу күнүк өткәм антисовет идеолоғларына çevриләркән дүнкәни сөзләрини, фәрәкәтләрини, фикирләрини јада салырлармы? Неч олмаса бирчәчијинки: «о вахт сәһ етмишидик»—е'тирафна мәрдији чатармы? «Һәјәт һәзигәтләринә, сәнәт ме'јарларына о дөврләрдә сәдагәтли оланлар биз дејил, бизим сөјдүкләримиз, ифша едикләримиз, тәнгид атеһинә тутдугларымыз олуб?»—буну демәјә чәсарәти чатон олачагмы? Инди һәр шеј партијанын, КГБ-нин, Главлитин, билмәм даһа кимләрин үстүнә јыхырлар. О дөврдә һәр бир редакторун, бөјүјүндән кичијинәчән, һәр бир наширин, тәнгидчинин, әдәбијјат дарғасынын зәһми, һөкмү, зөвгү вә зөвгәсүзлүјү һәр һансы партија мә'мурларындан, сензура јасағларындан, КГБ хофундан даһа аз әһәмијјәтли идими? Вагифин индијә гәдәр анчаг ики кичик китабы вә чох аз сајда силсилә ше'рләри чыхып, һалбуки, бу галым китабда топладығлары јаздығынын анчаг бир һиссәсидир. Бунун сәбәби бир дә онун ше'рләрини баша дүшмәјән, ја дүшмәк истәмәјән редакторларын һөкмү, әдәби мүнһит адланан сөнүк адамларын

бајагы анлајышылары вә зөвгәлери иди. Һансы редакторласа чәнә-боғаз олмага, Һансы сензору баша салмага, һансыса тәнгидчијә сөз күләшдирмәјә, һансыса нашы охучуја ше'рин е'назыны вә сәһрини изаһ етмәјә Вагифин һөвсәләси чатмырды. О вахт да чатмырды, инди дә чатмыр. Инсана верилән енержи потенциалы түкәнмәз дејил. Бу енержини ја јарадычылыга сәрф етмәлисән, ја да јаздығларынын үзә чыхарылмасына. Бә'зән бу ики фәалијјәт сәһәсини әһдәт ивклиндә ујғунлашдырмағ олур. Амма белә һалларда да јаздығларыны реаллашдырмага сәрф етдијин енержи ваһиди јарадычылыгында итирдијин енержи ваһидидир. Вагиф јарадычылыгынын бирчә сәһифәсини дә јарадычылыгы нумажини етдирмәк һөвәсинә гурбан вермәси. Тәсәллимски «Шаир сөзүндән горхан ја чәллад, ја дәлидир» афоризминдә тапды. Вагиф поетик «мән»ини ана биләсыны горујан кими горуду. Бу бахымдан арасында Вагиф һаумымыздан чох азад иди. Она көрә ки, һаумымыздан аз чап олунурду. Башга чүр дә демәк олур: һаумымыздан аз чап олунурду, она көрә дә һаумымыздан азад иди.

Мән белә јарадычылыг јолуна һагг газандырып, башга әдәби дәвраһныны, јәни мүүјән күзәштләрә мәнбур олсан да јаздығларыны үзә чыхармағ јолуну—гынамағ истәмирәм. Һәм дә бизим чап олунмағ һөвәсимиз јалмыз шөһрәт, танымағ истәји дејилди ахы (бу истәји бүсбүтүн инкар еләмәсәм дә). Усас нијјәтиһин о иди ки, дар имканларын мәнбүд чәршвәсиндә мүмкүн гәдәр чох һәјәт һәзигәтләрини, инсан гәлбинин керәкәләрини, чағдашымыз инсанларын доғручу јашајышыны, дүшүнүшүнү әкс етдирәк, һәм дә јүксәк әдәби ме'јарлара мүмкүн гәдәр сәдиғ галағ. Бу иш көрүлмәсәјди—бүтүн бир дөврук мәтбу әдәбијјәти бәдиһликдән мәнбури, керәкәликдән узағ, сөнүк вә солгун бир сөз јыгыны ким гала биләрди. Би бөјүк мәгсәд јолунда мүүјән күзәштләри бу күн дә мәғбул сајырам вә тарихин дә бу чәдләри доғру-дүзкүн егмәтләндирәчәјинә иначырам. Амма икинчи бир јол да варды—тамоғилә күзәштәсиз бир јол. Јәни јаздығларынын охучуна бир ил, беш ил, он ил, отуз ил јох, бәлкә бир өмүр бөјү чатмајачағыны билә-билә там дахил сәрбәгәтләнә вә азадлыга малик олан бир әдәбијјат јаратмағ. Вагиф Сәмәдоғлу јарадырды бу әдәбијјәти—бу јолун бүтүн мәшәггәтли тәһһалыгыны дуја-дуја, билә-билә. Көнүлү оларағ буну јарадычылыг вә јашајышы

кредосу сечән Вагифин дөзүм икидлийи ичиндә бир тәгәссүф; күскүнлүк, инчиклик, килеј чалары са вар.

Ана јурдум, торпағында
Бир ләпир узим галмады.
Доғулду, өлдү шаирин
Сәнин хәбәрин олмады.

Вагифин поетик азадлығынын бир бәлири дә одур ки, о, «никбин», «кумрай», һәмшиә «ишән» рәсли совет идеолокијасынын дәмир бармаглыгылары, тиканлы чәпәрләри ардында Шаирин бәдбин вә бәдбәхт олмаг һаггыны горујуб сахлаја билди. Белә даврашынын, белә дунјакөрүшүнүн гаршылығы, чавабы, алдығы ешмәт—сүкут иди.

Јоллар узун, јоллар кәдәк,
Нә фәрги вар, һансы елдә,
Һансы јолда азасан?
Елләр мин-мин,
дилләр мин-мин,
Нә фәрги вар
Һансы елдә,
Һансы дилдә
сүсасан?

1982-чи илдә јаздығы бу ше'рин чавабыны, јә'ни өз дилшиндә сусмағын, чап олунмамағын, јазыларыны охучуја тәгдим етмәмәјин гаршылығыны Вагиф 1995-чи илдә јаздығы мисраларда ачыглајыр:

Мәнә сүкут әл чалыр
Белә алгыш олармы?

Бу китаба Вагиф Сәмәдстәлунын отуз үч ил мүддәтиндә јаздығы ше'рләр дахил едилиб, амма ше'рләрин алтындакы тарихләрин һеч бир әһәмијәти јохдур. Белкә Вагифин гәләми бу илләр әрзиндә јалныз технику чәһәтдә, пүхтәләшиб. (Бу да мүбәһисәли мәсләдир,

чүнки, мәнчә алтмышынчы илләрин бир чох ше'рләри 95-чи илин ше'рләриндән бәдиш чәһәтдән һеч дә ашағы дејил). Һәр һалда бу отуз үч јашлы поезија маһијәти, дунјадунјуму, фәлсафи концепсијасы бахымындан һејрәтамыз шәкилдә бүтөв бир поезијадыр. Бүтөвлүк, бүтүнлүк поезијасыдыр.

Узаг кәнчлик илләриндән бәри Вагиф мәним достум олуб, инди дә достумдур вә куман едирәм ки, сонәдәк достум олараг галачаг. Бајаг һаггында дөһмшәдигым совет режиминин ән дөзүлмәз мә'нәви кимсәсизлијиндә мәнә дост-һәјан, һәмдәрд вә һәмфикир олан адамлардан бириди. О илләрин интеллектуал вә емоционал зейни вә дунјусал тәһалыг сәһрасында бир-биримизә ғысылыб јашадыгымыз јолдашларымы дүшүнүрәм, ушаслыг, кәнчлик достларымы—рәһмәтлик Араз Дадашзаде, Емин Сабитоглу, Рәһман Бәдәлов, Јусиф Сәмәддоғди, Мағсуд, Рүстәм Ибраһимбәјовлар, Елчин, Әкрәм Әјисли, Фикрәт Гоча, Фикрәт Садыг, Интигам, Йса, Әләкбәр, Рамиз Рөвшән. Инди бу адлар бир сјаһыда көрмәк кимсәсә чөчүн кәләр. Заһан, һадисәләр—олајлар, дәјишән анлајышлар, сјаси тәмјүлләр, әхлаг сынаглары бизи ајырды, пәрән-пәрән салды. Грым татар маһныларындан бирини аһам ушәгында охујарды мәнә:

Гәдифә бичим-бичим
Өлүрәм сәнин ичин.
Достларым дүшмән олды
Сәни севдијим ичин.

«Сәни»—мәнимчүн бу аһамда һәгигәтдир. «Сәни, һәгигәти севдијим үчүн достларым дүшмән олды». Пестернак дејир: «Истину ищут в одиночку и порывают со всеми, кто любит ее недостаточно». Достларым чох иди. Һәтта бир дәфә, јадымдадыр, Әкрәм мәнә веде ки, сән достлуғ-јолдашлыг даирәсини чох кенши кәтурмүсән. О вахт бу фикри гәбул етмәмишдим. Инди көрүрәм ки, дүз дејирмиш, даирә чох кенши имин, даралды, даралды. Доғрудур, Аллаһын да рәһми бәјүкдур, итирдијини достларла бәрабәр јени тапдығын достлар да бәхш едир сәнә. Амма һәр һалда һеч кәс һеч кәсин јерин вермир. Бир дә кәнчликдә достлары даһа чох газанырсан, јашлы вахтында даһа чох итирјрсән. Даирә даралыр, даралыр. Вә бу кет-кедә да-

ралан даирэниң ичиндә мәнимчүн Вагиф Сәмәдоглу һәмшишә галачаг. Мәһз елә бу достлугумуза әрк сәэрәк Вагиф һаггында бә'зи фикирләримиз дә кизләтмәјәчәјәм. Инсани рәфтарында Вагифин бир аз дәмдәмәкилији дә вар, инсанлара мунәсибәтиндә һәрдәмхәјал да олур бә'зән, сијаси аددымларында, бахышларында, рәфбәт вә һиффәтиндә чох вахт һиссә гапылыр (бу тәбиһидир, шаирдир ахы). Дунән оланы бу күн укуда да билир. Бә'динә хиләф да чыхыр.

Амма мөчүзә дә будур—ше'риндә, поетик варлыгында, шаир «мән»лијиндә Парисдәки метр-еталон кими сабит вә дәјишмәздир. Јенә дә Вагифин чох севдији Пастернакын тә'биринчә десәк: «бир дилим, бирчә дилим белә поетик сифәтини дәјишмәјиб» һеч вахт. Елә тәк буна көрә она һәр шеји багышламаг олар.

* * *

Башга чагдаш шаирләримизин жүксәк поетик исте'дадыны, әдәбијатымыздакы әһәмийәтли јерләрини, бәдиһи дилимиз гиришисында бәјүк хидмәтләрини һөрмәтлә гијмәтләндирәрәк Вагиф Сәмәдоглу јарадычылыгыны ше'римиздә бәнзәрсиз, тәкрарсыз, уникал һадисә һесаб едирәм. Бу уникаллығы миддә-миддә, һә, ше'рини, һәр мисрасыны, һәр образыны мисал кәтирәрәк сүбүт едә биләрәм. Амма белә садалама гирә, инвентарлашма тә'сири багышлајыр. В. Сәмәдоглу поезијасынын өзәллијини, сигләтини, охиерсиизлығыны дујмаг, дәрк етмәк үчүн онун ше'рләрини күлә һалында, һәм дә диггәтлә, мә'наларына дала-дала, поетик тапынтыларыны дәриндән-дәринә гавраја-гавраја муталлиә етмәк кәрәкдир. Вагиф Сәмәдоглу поезијасынын XX әср Азәри түрк ше'риндә мүнүм мәриәлә олмасы мәнимчүн данылмаз, шәксиз-шүбһәсиз бир һәгигәтдир. Әминәм, күн кәләчәк бу гәнаәт мә'лум факт кими һәр кәс тәрәфүндән тәсдиг олуначаг. Амма бир јандан баханда һамынын тәсдигинә еһтијач вармы? Елә ше'р вар ки, онун гијмәтини үмуми рә'ј, чохлагун фикри тәсдиг едир. Вагиф поезијасынын белә бир реферән-дума, рә'ј соргусуна еһтијамы јохдур. Вагиф поезијасы ајры дәјәрләрә архаланыр. Шаири гијмәтләндирәркән онун ше'рләрини севәнләрин кејфијәти кәмијәтиндә дә һаһа важибдир.

Кур поезија да вар, һәзин поезија да. Кур поезија-ја гаршы дејиләм, тәки кур олсун, курултулу јох, һај-

күј, шуарнылыг, тәмтәрагы нидалар һәгиги поезијадан чох узагдыр. Әләттә халг тәлејинин һәлледиши мөгәм-ларында шаирин кур сәси, фәрјады, һарајы да жүксәл-мәлидир. Амма шаирин хитаб үнваныны да нәзәрән гачырмаг олмас. Кутләләрә, издиһама мурәшиәт едән шаир гишгырмалыдыр, фәгәт Аллаһла вә өз-өзүндә гишгыра-гышгыра данышмаг олмас. Хәфиф сәслә, бә'зән дә там сәссиз, ичиндә, динмәз данышмалысан. Вагиф дәрдләрини һәјкырмыр, һычгырыр, чыгырмыр, хысын-хысын пычылајыр.

Сусмаг, һәмшишә сусмаг
Ананла сөһбәт едәндә дә,
Севдијинлә көрүшән анда да,
Һәр ан, һәр јанда
сусмаг, еләчә сусмаг...

Һәр күн дост-ашина сөһбәтинин
сүкутүна енмәк өз сәсинлә
Һәр күн булбул кими өтән
ләл инсанларла растлашмаг
вә көрмәк
вә билмәк ки,
бу сәссиз багыртылар ичиндә

ПЫЧЫЛТЫЈА ЕҺТИЈАЧЫ ВАР ИНСАНЫН.

Курултулу поезија гулаг пәрдәләримизи деши бил-ләр, амма үрәјә сызмага, бејинә сүзүлмәјә гадир дејил. Һај-күјү, һарај гишгырыгылы риторик поезија бајагы зөвгләрә һаким кәсиләндә «вәтән сөзүнү белә пычыл-тыјла дејән» Вагиф Сәмәдоглу поезијасынын даһа ар-тыг хиффәтини чәкирик. Мари сәдалары арасында нејин һәзин иңилтисини, мугал зүмүмәсини, нөктүрнүн гүссәсини ешитмәк, дујмаг истәјирик.

Бу севинчәк рәнкләрин мәнзәрәсиндән
јорулушам, безмишәм јаман
Көзләрим тагәтдән дүшүб
алабәзәјә бахмагдан,
нејләјим, јатмыр үрәјим
рәнкләрин, бојаларын зилдән охунаклары.

Амма сонучда пычылытйла сөйләнмиш поетик образ илләри, әсрләри ярыб кечир, заман жарганларыны ашыб чох сонралар ешидилер. Бә'ээн поетик пычылытынын әкс-сәдасы һажкырышым әкс-сәдасындан даһа күчлү вә даһа узун, даһа давамлы олу, даһа кенши үфүгләрә јаылыр.

* * *

Вагиф Сәмәдоғлу ше'ринин зәрифлијини, инчәлијини нүмајиш етдирән јүзләрлә өрнәк кәтирмәк олар. Јалныз бир нечәси: «Улдузлар јағыр јерә кечәнин јарасындан», «Елә бил өмрүмү тутуб вердиләр сүзән гагајынын мәһкәмәсинә», «бүтүн јоллар чәкилиблиш көзләрим јол чәкмәк үчүн», «јер алтындан мин аһ кими чыхды чичәкләр сәһәр», «инсанлар агламајанда Аллаһын көзү долур», «Мешәдә адам өлдүрүрләр о гәдәр ағачын көзү габағында», «јер үзүнә сығмыр, көј үзүнә дә јаылыр гүрбәт», «Нә јахшы вар имиш бизим өлкәдә јалғыз адамларын пајыз бағлары»—мүхтәлиф илләрин мүхтәлиф ше'рләриндән алынмыш бу мисралар гәдим Чин, Јапон гравүрләри гәдәр зәриф, Орта әср Азәрбајҗан, Иран, Түркијә миниатүрләри кими инчәдән инчәдирләр.

* * *

Иһанырам ки, һачанса бизим дөврүн инсан психолокијасына, чағдашымыз инсанын үрәк һикаранчылығына, дүшүнчә чырпынтыларына бәләд олмаг истәјәнләр Вагиф Сәмәдоғлу поезијасына мүраҗиәт едәчәкләр. Чүнки бу поезија заманын кардиограмасыны чилд-чилд елми китаблардан даһа дәғиз вә долгүн әкс етдирир. Вагиф дөврүн ајры-ајры һадисәләрини, олајларын тәфәррүатыны, ајрынтыларыны јох, онларын инсан шахсијәтиндә ин'икасыны чанландырыр, дөврүн нәбзини тутур, овғатыны ачыр. Сон нәгичә е'тибарилә заманын мә'нәви, руһи мәнзәрәсини јарадыр. Бу баһымдан Вагиф јашадығы заманла сых бағлы олан сәһәткарларымыздандыр. Вагиф өз зәманәсинин шаирдир. Вагиф заманын јараладығы шаирдир. Дөврүн әһагыр дәрдрәрини, мә'лалыны, гәм-гүссәсини ичиндә јашадан вә ичиндә ағлајан шаирдир.

Чәннәтдә гушлар нечә охујурлар?

Зилдән ја пасдән?

Чәннәтмәдә

шаирләр нечә аглајырлар!

Зилдән

ја бизим кими?

1982-чи илдә јазылмыш бу ше'ри ситат кәтирәндә Вагифин 29 ил бундан габаг—1964-чү илдә јаздығы мисралар да дүшдү јадыма:

Чәннәт көрмәк истәјәндә
јумурам көзләрим.

Чәннәт көрмәк истәјәндә
ачырам көзләрим.

Совет режиминин сәрт илләриндә бу сајаг ше'рләри нәнки чап етмәк, кимләрсә охумаг да тәһүкәли иди. Һәлә белә ше'рләр јазмағын нә гәдәр тәһүкәли олдуғуну демирәм. Москвада охудуғумуз илләр иди: ғыса Хрушчов «оттопели» (бузларын әримәси) Маһнеждә мүчәррәдчи рәссамларын тармарыла әвәз олунду. Бундан сонра јалныз тәсвири дејил, үмүмән сәнәтә, о сырадан да илк нөвбәдә әдәбијјата тәзјиләр шиддәтләнди, тә'ғибләр башланды, кирәвә кәзән хүсуси «тапшырығы мәрдүмәзарлар» мејдан сүламағи башладылар. «Самиздат» адыла мәшһурлашан јералты әдәби нәирләр (јасаг әдәбијјатын макинада бир нечә нүсхә чап едилмәси) әл-әл кәзир, һансы јолларла харичә өтурулурдү вә ејни заманда бүтүн бу фәалијәт чәзә органлары тәрәфиндән пусулурду. Вагиф дә макинада јаздығым ше'рләрини топламыш вә үстүндә «Самиздат» јазмышды. О нүсхә мәндә иди дә дурур. Әлбәттә бизим «Самиздат» ајры нөв самиздат иди. Вагифин мүзјән ше'рләриндән јалныз мән вә Јусиф Сәмәдоғлу хәбәрдар идик.

Дәфәләрлә демишәм ки, бизим нәслин јенијетмәлик дөврү 1956-чы илин пајызында—совет гошунлары Маһарыстана сохулуб бу өлкәнин истиғлаліјјәт арзусуну гәһ ичиндә боғанда—битди. Амма онда јенијетмәлик дөврүнү битирмиш, кәнчлик дөврүнә кечмишдик. Кәнчлик исе һәр һалда үмиддир, һәр шејин дәјишчәјинә инамдыр. Һәм дә о ил—1956-чы илдә—Коммунист Партијасынын XX Гурултајы кечирилмишди, бу Гу-

рултајда Хрушиов Сталин режимини чинајәтләрини ифша едән мә'рузәјлә чыхыш етмишиди. Чох шеј догрудан да дәјиширди, «әмијјәтин нечә дејәрләр гырышлары ачылып, дону ачылырды. Милјонларла мәһв едилмиш күнаһсыз инсан бәраәт газанмышды, јасаг олунмуш адлар гајтарылырды, Сибир сүркүләриндән минләрлә сүрүлмүшләр, о сырадан бизим гоһумларымыз да кери, Вәтәнә дөнүрдүләр. Мачарыстан олајларыны да Сталин дөврүнүн сон кәјүртиси кими гаврамаг ис-тәјүрдик. «Бүтүн бунлар бир даһа тәкрар олунмаз» хә-јалыјла јашајырдыг. Нә гәдәр кәнч вә нә гәдәр садә-ләвһ илмишик. Кәнчлијимиз 1968-чи илин августунда битди. Чехословакијаја кирән совет танкларынын тыр-тыллары алтында јалныз гыса өмүрлү Прага баһары дејил, бизим нәслин, шәхсән мәним өзүмүн социализм идејасына сон инамымыз да хынчым-хынчым дограныб төкүлдү. О ил Вагиф «Фүзулијә» ше'рини јазды вә бу ше'рдә белә мисралар варды:

Сән бәлкә дә сөвкәрдин
Бахыб дәнизә сары.
Ахы јухуна кирмәзди
Рус чарынын танклары.

Чарлар вахты танклар јохду. Чехословакија тор-пагыны «рам едән» вә «күләрузлү социализм», «хош-сифәт социализм», «һуманист социализм» хујасыны алт-уст едән Брежневин танклары иди. Даһа неч нәјә инамымыз, неч бир үмидимиз галмамышды, даһа дән-шәтли шејләри көзләримиз гаршысына алмышдыг вә бу өндүјүм, үрәјәдәмма да Вагифин һәммин ше'риндә әкс олунуб:

Билдирсәнми, артыг кәсиб
Үмид кечән јоллары.
тикилмәмиш түрмәләрин
Һөрүлмәмиш һасары.

Вагиф о дөврүн амансыз сечимини бир шаир фәһ-мијлә һамымыздан өнчә вә һамымыздан артыг дуј-мушду:

Дејүрләр, өзүн сеч, тебе на выбор
Интиһар, газамат, вәтән һәсрәти...

Јашадығымыз «әмијјәт көвбәти дөнүмдә елә бир мәрһәләјә гәдәм басмышды ки, Сөз үстүндә инсанлар јенә мәһбәсләрә атылып, сүркүнләрә көндәрилир, «пси-хушкалара»—дәлиханалара салынырды.

Әлин сынајды санитар
О гызы дөјдүјүн јердә.
јумругунла гыз үзүндә
Анамы сөјдүјүн јердә.
О гыз чылпаг чинарын да
Башында һава көрмүшдү.
Аллаһын атыб кетдији
Бош галмыш јува көрмүшдү.
Сән о гызы дөјән заман
Ачылмамыш күлләр солду.
Дәлихана һәјәтиндә
Бир ағач да дәли олду.
хышылдајыр јер үзүнүн
Ән әләчсыз јарпағлары.
Дәлихана диварыны
өпүр чинар будағлары.

Александр Солженитсынын «ГУЛАГ такым адала-ры» китабынын дәһишәтли фактлар садағы ичиндә бир сәһнә мәни даһа чох сарсыдыр. Сәрхош, вәһши түрмә көзәтчиси һансыса чох јүнкүл бир «күнаһ» үстүндә чаван гызчыгазы, јенијетмә заваллыны баракдан шахтаја чыха-рыр вә шахтадан донан гызчыгаз «әличан,—дејә јал-вары—даһа еләмәрәм, бағышла, мәни ичәри бурах». Бу сәһнәнин шаһиди олмуш «зек»—дустаг Солженитсын јазыр ки, бу ан баша дүшдүм. баша дүшдүм ки, бу түрмә чәһәннәмдә мүтләг саг галмалыјам, мүтләг јашамалыјам вә бу балама гызчыгазын изирабыны јазмалыјам. Бу онун гаршысында, милјонларла «кү-наһсыз мугәсирләрин» гаршысында мәнним инсанлыг вә јазычылыг бөрүлүр.

Азерб. Үсуд. Республ.

Б-ІБНІСТЕКА
им. М. Ф. Хундова

64358

Вагиф Сәмәдоғлунун дәлихана һәјәтиндә санитар тәрәфиндән дөјүлән ғыза һәср етдији ше'р дә мәни Солженитсынның тәсвир етдији сәһнә гәдәр сарсыдыр... Вә өләнләр, тәләф олмушлар, ишкәнчәләрә мә'руз галмышлар гаршысында һамымызын вичдан борчуну хатырладыр.

* * *

Һәлә 1969-чу илдә Вагиф азадлыг һәсрәтини белә ифадә етмишиди:

Сән мәним
доғма анамсан, Азадлыг,
Мән сәнин
јад гапысында бөјүмүш балан...
Сән сон үмидимин галдырдыгы
аг бајрагсан, Азадлыг.
Мән сәни јелләдән күләк.

Һәлә 1982-чи илдә Вагиф билирди ки,

Һејкәлләрин чохундан сојугә кәлир,
буз гохујур
гардан јонулуб бу абидәләр
Күнәш чыхса
ачылса истијә гапылар
Әријчәк һејкәлләрин чоху—
буз гохујан бу абидәләр.

Ашыг демиш: «дејиләнләр кәлди баша». Азадлыгы, мүстәғиллији дә көрдүк. Гос-гочаман совет империясы да чөкдү, дармадағын, тар-мар олду. Амма

Билирсәнми,
ән хош нијјәт дә
пислијә дөнүр әввәл-ахыр.
ғалиб кәлиб
һакимијјәт олмуш ингилаб кими.

Дедијим кими В. Сәмәдоғлу поэзијасы заманы, заманын јараларыны, дөврү вә дөврүн дәрдини, ағры-

сыны-ачысыны әкс етдирән поэзијадыр. Амма һәгиги поэзија кими о һәм дә замандан уча дајанан, дөврүн фөвгүндә дуран бәдиш һадисәдир. Әбәди проблемләри— һәјәт, өлүм, ешиг, һәсрәт, тәнһалыг гајғыларыны еһтива едән бир дүнјадыр.

«Һәјәт ајрылыг имши инсанла өлүм арасында».

Тәсәввүф шаирләринин нәфәси кәлир бу мисрадан, вәһдәт-вүчүд фәлсәфәсинин ишыгы сүзүлүр. Вагиф поэзијасы һәјәт вә өлүм һаггында дүшүнчәләрлә доп-долу олан, һәм үмид, һәм дә үмидсизлик поэзијасыдыр. Умидсизлик ичиндә көврәк, үркәк бир үмид ишартысы: көрүнүр бу поэзијада.

Еј Фүзули шами-гәм әнчамына јохдур үмид
Бир тәсәллидир сәнә ол сөз ки, дерләр вар сүбһ.

В. Сәмәдоғлунун ашагыдакы сәтирләри Улу Устадын бу бејтијәлә нечә дә һәмәһәнк сәсләнир.

Бу јерләр дә севинир
Ичиндә күлмәсә дә.
Һардаса аг күн дә вар,
Кәлсә дә, кәлмәсә дә.

Бу ики парчадакы үмидин тәсәлли чалары, јахүд тәсәллинин үмид чалары бир-биринә форми, бичим, тәшбех бахымындан дејил, руһ бахымындан јахын вә доғмадыр.

Тенә Фүзулијәлә һәмәһәнк сәсләнән башга бир мо-тив:

Едәмән тәрк Фүзули сәри-кујин јарын
Вәтәнимдир, вәтәнимдир, вәтәнимдир вәтәним.
Каш јенә дә ујујајдым
Башым сәнин сол голунда.
Милләт дејә-дејә күлүм,
Өләјдим сәнин јолунда.

Јара, гадына, севкилијә мәһәббәт һәр ики парчада. Вәтән, Милләт ешиг бәрәбериндә бир һисс кими гавранылыр, дујулур вә тәрәннүм едилир.

Нәһәҗәт Вагиф Сәмәдоғлу поэзиясында тез-тез тәк-
рар олуанан бир мотив—вүсалдан горхмаг вә гачмаг
(Кәлмә, кәлишиндән җаман горхурам), севкинин
җалныз интизары илә җашамаг истәҗи, җалныз эзабына
дүчар олмаг арзусу «җарәб, бәләҗи ешиг илә гыл ашина
мәни» дујумунун дөврүмүзә ујгун ифадәси дејилми?

Вагиф Сәмәдоғлу поэзијасы тәнһалығ поэзијасыдыр.
Шаир тәнһалығы инс-чинсиз сһәрада тәк галмыш
адамыр тәклији дејил, инсанлар ичиндә, инсан түнлү-
јундә, инсан боллуғунда дујулан җалғызлығдыр. «Дәр-
дими кимә дејим дүнја долу адамдыр» (Рәсул Рза).

Вагиф 1982-чи илдә җаздығы ше'риндә «Өлмүр тән-
һалығ верди мәнә» дејир, амма бу ше'рдән 17 ил габаг
җаздығы ше'рдә дә тәкликдән шикајәтләнир: (Мән дә
тәк, тәк, тәк) вә бу ше'рдән он үч ил сонра—1995-чи
илдә җаздығы ше'рлериндә дә ерни һиссләри җашајыр.
Бу тәлејин, мәшиәтин, аилә кешимакешлеринин доғурду-
ғу тәнһалығ дејил, метафизик, екзестенциал җалғызлығ-
дыр. Үмүмән инсанын варлығ, дүнја гаршысында тәк-
лији. Өлүм гаршысында тәклији. Аллаһ гаршысында
тәклији. Вә тәклик јүкүнү чәкмәк игтидары. «җалғыз-
лыға инан, җаша»—дејир Вагиф.

Мүәјјән мотив тәкрарлары В. Сәмәдоғлу поэзија-
сына јекнәсәклик кәтирсә дә, шаир дүнјадујумунун
өмрү боју дәјишмәз галмасына, онун бүтөвлүјүнә, ар-
дычыллығына, сабитлијинә һејран галмамаг олмур.
Отуз үч илдир ки, Вагиф өз ше'рләри илә үз-үзә даја-
ныб вә бу ше'рләрин тәнһалығ дәрдинә, өлүм ваһилә-
синә дөзүб. Зәннимчә бу поғзишадә өлүм, өлүм горхусу,
мәзар мотивләри дә бир аз эндәздән чыхыр, өлү
һиссинә ујмур. Һәрдән бу чәһәтдән Вагифи гынајы-
рам да: «бәсдир гәбиристанлығ ше'рләри җаздын»—
дејирәм. Амма бир јандан баханда инсан гаршысында
өлүмдән авачиб бир мәсәлә дурурму? Назим һикмәт
демишкән:

Нә өлүмдән горхмаг ајыб

Нә дә дүшүнмәк өлүмү.

Вагиф кечә-күндүзүн һәр анында синнинин һәр
чагында һәмишә өлүм һаггында дүшүнән шаирдир.
Мүхтәлиф илларин, мүхтәлиф ше'рләрин ичинә сәпә-
ләнмиш мисралар:

«Һарда көзләјим сәни, евдә, ешикдә ја мәзарда?»
«Өзүмү өлдүрмәк истәмишәм ики дәфә, амма өлдүр-
мәмишәм мин дәфә», «Ај җарымчыг, улдузлар јох,
җаман өлмәли кечәдир», «Аллаһ мәни җары өлдүр, җары
сахла ағламаға», «јухумда бир мәзар көрдүм газылма-
мышды», «Көзләrimi јуманда Аллаһа хәбәр верин»,
«Өзүмлә мәшгулам, өзүм һәр күн јүз јол дирилди-
рәм, јүз јол асырам», «Өмүрсә јығғаланыр өлүмүн бе-
шијиндә», «Өлүмдән хәбәр јох, өмүрдән сораг», «Ру-
һу шад олур мейвә бағында өләнләрин», «Өлүләр
очаг галајыр», «Ја күнүн әввәлидир, ја да өмрүн ахы-
ры», «Севкилим, мән өлөндә»,—мисалларын сајыны узат-
дыгча узатмаг олар. Мәнчә мин иллик поэзијамыз
тарихиндә өлүм Вагиф Сәмәдоғлу кими җидди гәбул
еләјән, өлүмлә бу гәдәр марағланан икинчи шаиримиз
олмајыб. Шаир өзү дә бу барәдә сәмили е'тираф едир:

Нијә көрәсән адам билмәк истәјир

Ким нә дејәчәк о өлөндә.

Ким нечә ағлајачаг олуң мејиди үстә?

Нечин инсан оғлу

Кизли бир һәсрәтлә

Өз дәфнини көрмәк истәјир?

Нечин диријән

Јүз јол басдырырыг өзүмүзү

Табутумүзү гојуб

Гоһум-гардаш, дост-ашина чијинкә?

Мәнә елә кәлир ки, Вагиф поэзијасында өлүм мөв-
зуларына бу алудәчилик һардаса некрофилија тә'сири
бағышлајан бир мејлдән, јахуд керчәк өлүм хофундан
даһа артыг тәнһалығ, җалғызлығ дүнјадујуму илә бағ-
лыдыр. Өлүм-тәнһалығын сонудур. Дәфн инсанларын—
достун да, јадын да сәни әзизләдији, сәнә јандығы
дәгигәләрдир, сәнин диггәт мәркәзиндә олдуғун ан-
лардыр вә демәли тәнһалығын, анчаг өз ичиндә җаша-
дығын бир өмрүн битмәсидир. Бу чәмбәрдән чыхмаг,
хилас олмаг јолудур. Бир дә ки, поэзијалашидырлымыш
(поетикләшидирилмиш демирәм, мәһз поэзијалашидырлы-
мыш, јә'ни—поэзија мөвзусуна чеврилмиш) Өлүм—кер-
чәк өлүмдән фәрғли вә үстүндүр. Поэзија һәјатын өлүм
үзәриндә гәләбәсидир. Һәтта мөвзусу өлүм олан пе-

зија да. Өлүмүн, Харабалыгын, Вираналыгын рәмзи олан бајеуша һәср етдији ше'р дә мәһз жүксәк сәнәт өрнәји олдугу үчүн варлыгын јохлуғ үзәриндә зәфәридир.

Бачым бајеуш, көзләрини вер мәнә,
Кечә дүшүб, гаранлыгдыр көрмүрәм.
Күндүзләр дә бу дүнјаны сејр едиб,
Абадлыгдыр, виранлыгдыр көрмүрәм.
Бачым бајеуш, овун бир бахышлады
Аллаһ сәни кечәјә нахышлады.
Мәнә дә бир өмүр-күн бағышлады
Әбәдидир, бир аныгдыр көрмүрәм.
Бачым бајеуш, зүмәтдән чыхдым јола,
Нечә кәрә јыхылмышам аз гала,
Гурбан олум, улајанда бәрк ила
Сәсә кедим, думанлыгдыр көрмүрәм.

* * *

Дедијим кими Вагиф Сәмәдоғлу поезијасы Аллаһли сөһбәтдир. Нәдән јазыр-јазсын, шаир Аллаһла данышыр: Өмүр барәдә, өлүм барәдә, амансыз дөвран барәдә, әбәди тәнһалыг барәдә, бу тәнһалыгдан гуртулмаг алданышы—гадын севкиси вә бу севкинин мүмкүнсүзлүјү барәдә. Бүтүн бу сөһбәтләрин ана мотиви бирдир—шаирин ән е'тибарлы истинаджаны, дајағы, севкиси Ше'рдир, поезијанын өзүдүр. Ше'р Вагиф дүнјасында Аллаһдан сонра ән жүксәк мәвһүлдүр. «Ше'р јазырам» адлы илк кәнчилик ше'риндә Вагиф ше'р јазмағ вә истәдији кими јазмағ һаггыны мүдафиә едирди. Сонракы бүтүн илләрдә дә шаир кими јашады, шаир өмрү јашады вә јашајыр. Ше'рләри дә онунла биркә «јаша долуб гочалыр».

Ше'р јазмағ тутуб мәни
Ағлымы итирмишәм

Ше'р јазмағ арзусундан.

Дилимә кәлән сөзләрин гулујам

Үрәјимдә галанлырын дәлиси.

Бу ше'р чох мүһүм бир е'тирафла битир: «Дүнја бәһанә имиш, ше'р јазмаға». Шаир белә бир гәнаәтә кәлир ки,

...Бәлкә мәнә

Јашамағ јох,

Ше'р јазмағ кәрәкдир.

Шаирин ән бөјүк арзусу кимсәсиз бағ евиндә Аллаһ мәһкәмәси габағында үз-үзә дурмуш ики чани кими ше'рләри илә тәк-тәкә галмасыдыр. Һәм дә ше'р јазмағ Вагиф үчүн наркозсуз чәрраһијә әмәлијатындакы кими дөзүмләз ағрыја дөзмәкдир. Шаир тәлеји һаггында, һәјатын унутганлыг гануну вә јаддашларда әбәди галмағ истәји һаггында дүшүнчәләрини белә јекунлашдырыр:

Шаир кими јох,

Ше'р кими өлмәк истәјирәм.

Охунмағ арзусу илә јашајырам—

Әввәлдән ахыра кими охунмағ.

Әзбәр галмағ истәјирәм

Кимин исә јадында.

Бәјәнилмәк, севилмәк истәјирәм,

Истәјирәм дәличәсинә—

Шаир кими јох,

Јаддан чыхмајачағ бир ше'р кими...

Дедијим кими Вагиф үчүн ше'рдән жүксәк јалныз Аллаһдыр. Амма елә мәғамлар олур ки, о, «ағ қағыз үзәриндә јер үзүнүн бүтүн мәнтигәлиринә мејдан охујан гәләмнин тәклијини» һеч кимә вә һеч нәјә дәјишмәк истәмир: «нә бир дөвләт бајрағынын көлкәсинә, нә дә бир гадын сәсинә, нә өвләд нәфәсинә, нә дә, бағышла, Аллаһ сәнә».

Аллаһла шаир мүнасибәтләринин бу мәртәбәси дә вар.

Вагиф елә бил бүтүн отуз үч јашлы поезијасыны—Һәзрәт Иса јашлы өмүрлүјү олан јарадычылыгыны—Аллаһла сорғу-суала һәср еләјиб. Санки сорушур Улу Танрыдан:

«Нијә, ахы нијә мәнә шаир олмағ ишкәнчәсини, јә»

ни тәһһалығы, өлүм ваһһимәсини, анламағ дәрдини, гадын һәсрәтини, демәк истәјини вә сузмағ мәһһбуриј-јәтини рәва билдин? Нијә кәнчлијим әсарәт, һағсызлығ вә әдаләтсиз һөкм сүрдүјү бир дөвранә дүшдү? Күчүн, зорун һағгы тапдамасыны көрдүм, халғымы көмәк-сиз көрдүм, зәнчирләр ғырыланда, мәһһбус диварлары учанда исә «гул гулдар олду», «Азадлығ јалан чыхды», вә јенә дә мәнә «Ана торпагда әәриб мәзары газылды». Јенә дә гу дејиб, гулағ тутулан тәһһалығ сәһһрасында да, адамларын түнлүјүндә дә, сәсләрин, рәнкләрин, һарај ғышығырығы ичиндә дә өзүмү тәк, тәк, тәк һисс еләдим. «Батан кәмидән атылан јук кими кәһһара атдым үмидләримни» вә көрдүм ки, «өмрүн диварында јенә кәндир дајаныб гапы јеринә» «Узагда бир күләк, онун үстүндә бир бајрағ» олдуғуну билсәм дә јетә билмәдим о күләјә вә о бајраға вә дүнјанын һәр «кәчәсини сон кәчә кими, һәр сәһһарини сон сәһһар» кими јашадым. Нијә онсуз да сону өлүм вә јохлуғ олан бу һәјәтдә севинчими белә ғыт, «ағры-ачымы белә бол еләдин? Нијә ахы? Нијә? Нијә?».

Мәнә елә кәлир ки, Аллаһын Вағифә чавабыны да ешидирәм: «Нашүкүр, сәнә бүтүн бу ағры-ачылары ифадә етмәк үчүн истә'дад да вермишәм ахы. Мәкәр бу аздыр?».

* * *

Вағиф Сәмәдоғлунун ән бөјүк китабы гаршыныздадыр. Чохлары үчүн бу топлу шаирлә илк көрүш олачак. Һәр һалда һапы Вағиф поезијасы илә илк дөфә бу өлчүдә, бу мигдарда, бу мигјасда таныш олур. Бу китабын әкс-сәдасынын чох узағ кәләчәк илләрә вә чох узағ елләрә јажылачағына әминәм. Вағифин јухарыда кәтирдији мисраларыны бир дә тәкрар кәтирирәм.

«Охунмағ истәјирәм—
Әввәлдән ахырадәк охунмағ».

Вағиф Сәмәдоғлунун ән азы буна һағгы вар.

АНАР

октјабр-нојабр, 1995.

ШЕ'РЛӘР

* * *

Сон кечәдир бу күн јенә,
Сабаһ јенә сон сәһәр.
Сон јел долур сон јелкәнә,
Гаһыг үзүр биртәһәр...

Аһырынчы ағачдыр бу,
Әсир сонунчу күләк.
Бағлаһыб сонунчу јолу
Јенә сонунчу фәләк...

Инди сон күчә үстүнә
Јағачаг сон аддымлар.
Јенә дөнәчәкләр тинә,
Сапсары сон адамлар...

Доғулур сонунчу инсан,
Сонунчу инсан өлүр,
Јенә сон дәфә ағлајан,
Сон дәфә күлән олур...

1963

* * *

Нәјин истисиндән јананлар
арзулајачаг көлкәми?
Һансы рәнклә чәкәчәкләр
хәритәләрдә өлкәми?
Ше'рләрни севәчәкләрми
диварлар архасында?
Нә парлаһыб сөнәчәк
сон күнүмүн јахасында?
Базарда
әтин гијмәти дүшәчәк,
јохса
мешә чәнкәллијинин
гојдуғу гијмәтдә галачаг?
Өпүшәчәк,
өлдүрәчәк,
дүшүнәчәкләрми јенә гаранлыгда?
Инсан хошбәхт олачагмы
мәһәббәтин доғдуғу бир анлыгда?
Гатарларда
аһшамүстү,
чај пајлајачаглармы ичмәјә?
Паспорт, виза
кәрәк олачагмы сәрһәдләрдән кечмәјә?
Андерсенин нағылларыны охујачаглармы?
Әлифба биләчәкми һамы?
Күр дашачаг,
јохса бәндләр овчундан
төкүләчәк Хәзәрә?
Инсан бир өмрү боју

өлөчөк нечэ кэрэ?
Жол азачаглармы?
Мэзар газачаглармы?
Мәсчиддә јујачаглармы мејидләри?
Ким сулајачаг
булвардакы сөјүдләри?..

1963

Мэзарыма
нә башдашы гојун,
нә һејкәл.
Бир чүт ајаггабы гојун,
ајағыјалын
кејиб кетсин...

1963

Батан
кәминин суја атылан
јүкү кими
кәнара атырам үмидләрим.
Өмрүмүн диварында
бу күн јенә
кәндир дајаныб
гапы јеринә...

1964

* * *

Гагајы, ахтар мэни,
Бу јердэн апар мэни,
Өлүм көксүмү дөјүр,
Горхурам ачар мэни...

Ичим гара кечэдир,
Сәкисиз дар күчэдир.
Гагајы, дәниз үстдә
Сөјлә саат нечэдир?

1964

* * *

Анари

Ичимә мәнәббәт јазыр,
ичимә һәсрәт јазыр,
јазыр, јазыр, јазыр һәјат.

Күнәшли күндүзләр,
көксү мәсафәјлә долу дүзләр,
кечә тәк гаранлыг,
күндүз кими ајдын үзләр,
јазылыр ичимә,
ичимдә галыр...

Севдикләрим дә,
севмәдикләрим дә
јазылыр ичимә,
галыр ичимин
галын сәбр дәфтәриндә...
Достум,
мән өләндән сонра
басарсан бу магнитофонун
сәс гајтаран дүјмәсини,
бир дәфә дә ешидәрсән
артыг дөјүнмәјән
гәлбимин сәсини..

1964

* * *

Ешидирсэнми?
Амма нечэ ешидэсэн...
Ики ил,
једди ајын ајрылығыјла
тутулуб гулагларымыз.
Бир јандан да бу јағыш...
Бу јағышда чанаварлар да
адам олуб јорған-дөшөјө
кирмэк истәјирләр.
Көрүрсәнми?
Амма нечэ көрәсэн...
Гуртармајыб һәлә дә
арамыздан кечән гатарын вагонлары.
Бир јандан да бу јағыш...
Бу јағышда горхудан
сәс-сәсә вериб бар-бар бағырыр
Гобустан гајаларынын өкүзләрн дә!
Ешидирсэнми?
Амма нечэ ешидэсэн...
Ики ил
једди ајын ајрылығыјла
тутулуб гулагларымыз.
Бир јандан да бу јағыш...

1964

* * *

Бирликдән вә тәһһалыгдан,
Учузлугдан, баһалыгдан,
Тахта ојунчаг ајыдан,
Тәк јатдыгым чарпајыдан
Утанырам, утанырам...

Чағаларын илк сәсиндән,
Көһнә дахма көлкәсиндән,
Өлүләрн даш гәбриндән,
Дирилләрн даш сәбриндән
Утанырам, утанырам...

Бүтөвлүкдән, бөлүмдән дә,
Јерсиз, вахтсыз өлүмдән дә...

1964

* * *

Мүһит ичиндә
тәпәдән дырнаға кими
үмид ичиндәјәм.
Даламыр инди мәни
нә илләрин
башјухары ахары,
нә дә өмрүн
үзүгөјлу ахыры.
Билірәм,
јер үзүндә бүтүн изләр
өмүрдән кедир,
дәниз белә көздән итир.
Билірәм,
јер үзүндә
бир јол да салынмады
инсан көзүндән.
Тапылмады итәнләр.
Мәнсә каһ һәјата,
каһ өлүмә сәбәб кәзирәм.
Јашајырам, дөзүрәм.
Бир мисра да, бир кечә дә...
Чүнки
мүһит ичиндә
тәпәдән дырнаға кими
үмид ичиндәјәм.

1964

* * *

Бу пајыз да башланды,
Бу јағыш да...
Өлүләрим,
Дириләрим доланыр ичимдә.
Хатирәләр сәјријир кечәмдә,
Тәклијими миниб ат тәк.
Јаныр,
сөнүр
өтүр өмрүм...
Експресләр дајанмајан,
Кичик стансијалар тәк.

1964

* * *

Салам,
гаранлыгда растлашдығым,
эдаларындан чашдығым
гадын,
Ири,
зөвгсүз саатын
күндүзләр көлкә салдығы јердә
дајанмышдым.
Көлкә гадын,
көлкә инсан.
Јадындамы?
Јадындамы
элини сыхдығым. о кечәнин ады?
Сарылма һәвәси,
такси,
конјак гохујан инсан нәфәси.

1965

* * *

Ев.
Өзкә отағынын кири,
Диварда Сталлин,
Бир дә көһнә саатын
вејилләһәнән кәфкири...
Бакыја бахдым
дөнәркән қери.
Тамам башга шәһәр,
евләр биртәһәр,
Мәнә бахыр һамы...
Көксүмә салдым башымы
Ајағларымын алтда
«Килка в масле»—
—көһнә, паслы дәмир гуту.
Сол, сағ инсанла долу.
Архадаса
јенә таксијә минир
өвладымын мејидијлә
фәһишә бәтнинин табуту...

1965

* * *

Јумшаг,
Тәнбэл истинин гапысында
Гара ачар көзү тэк
Гаралыр гаја.
Сабаһ ашура...
Сабаһ итмиш ачарларла
ачылачаг инсан дәрди.
Сабаһ дирилдәчәкләр өләнләри,
Өлдүрәчәкләр өлдүрәнләри...
Итмиш ачарла
Бағланачаг јенә дәрд.
Гара ачар көзү тэк
гаралачаг гаја,
јумшаг,
тәнбэл истинин гапысында.
Кәләчәк
гаја ичиндән
көрүнмәјәчәк.

1965

* * *

Сабаһдан ахшамачан көзүм јолда.
Нә бир јолдаш көзләјирәм,
Нә гыз көзү.
Нә қағыза јапышан сөз,
нә дә ки, бир бахт.
Сабаһдан көзүм јолда.
Нә бир Күнәш мөһүрләјән сәһәр,
нә дә ахшам имзасы көзләмирәм.
Көзүм јорғун...
јорғанлары
гапаныр...
Кимсә јох,
Геч кими көзләмирәм.
Елә-белә...
Истәјирәм индидән
көзләrimi јол чәкмәјә өјрәдим.
Бәлкә лазым олачаг...
Сабаһдан ахшамачан көзүм јолда.
Көзләјирәм...

1963

* * *

Дәниздән аҗрылмыш гупгуру гаҗа,
Гәдим хатирә тәк әҗиб башыны,
Аҗрылыг илләрин инди ким саҗа,
Ким билир кәдәрин гоча јашыны?

Бәлкә јер алтына гачан Хәзәрдән,
Јер үзүндә галан даш издир гаҗа?
Бәлкә дә фыртына ичиндән гопмуш
Бир парча гурумуш дәниздир гаҗа?

Бирдаш-бирдаш илләр дүшүр үстүндән,
Кичилір һеј јаша долдугча гаҗа,
Бостандан гушлары говачаг бир күн,
Хырдача даш галыб бу уча гаҗа...

1965

* * *

Шикәст пенчәјинин
бош голу
кечәјлә долу...
Үрәјин јеканә јеридир
ичимизин кечәси.
Инсан сәси
гаранлыгдан чыхыр.
Булаг
јер алтынын зүлмәтиндән ахыр.
Гары сүд сағыр
инәк әмчәјинин гаранлығындан.
Ана бәтнинин
кечәсиндән кәлир дүнјаја инсан.
Бәлкә елә јашајырыг
бир кечәдән
о биринә кечмәк үчүн.
Сона кечикмәк үчүн...

1965

* * *

Атырам өзүмү
вэрэг-вэрэг күнлөрүмүн арасына
Гуружурам чичэк-чичэк,
кәпәнәк-кәпәнәк,
Тәнһа, тәк...
Көһнә универмағын
анбарында тозланан
түнд јашыл патефонлар тәк,
гугушка сәси тәк,
мән дә

тәк,

тәк,

тәк...

1965

* * *

Нәһәнк бүрүнч хач кими
јырғаланыр синәмдә
арамызда галмыш булудлар,
Тәјјарәнин уғултусу,
мәсафә.
Гәфләтән шамлары сөнмүш
килсәдир
Гара дәниз
сәнсиз...

1965

* * *

Бир күчә вар шәһәримдә,
сакиг гыса бир күчә...
Јетмиш аддым о јана,
јетмиш аддым бу јана.
Бир сигарет
о јана,
бир сигарет бу јана...

1965

* * *

Телефон нөмрэләри
охшамаз бир-биринә.
Амма һамысында
инсан сәси.

Инсан сәсләри
охшамаз бир-биринә:
бириндә севинч.
бириндә кәдәр.

Кәдәрләр охшамаз,
охшамаз бир-биринә:
бири үмидсиз,
бири үмидли.

Үмидләр
охшамаз бир-биринә:
бири аллаһдан асылы,
бири инсан әлиндән.

Инсан әлләри
охшамаз бир-биринә:
бири торпаг шумлајар,
бири инсан өмрүнү.

Инсан өмүрләри
охшамаз бир-биринә:
бири јашајар,
бири дөзәр.

Инсан дөзүмү
охшамаз бир-биринә:
бири дартылар,
бири сынар.

Инсан сынары
охшамаз бир-биринә:
бири ортадан бөлүнәр,
бири тикә-тикә.

Тикәләр охшамаз
бир-биринә:
бири әср бојда,
бири күн бојда.

Күнләр охшамаз
бир-биринә:
бири јахшы,
бири пис.

Пис күнләр
охшамаз бир-биринә:
бириндә өзүн сусарсан,
бириндә телефон...

1965

* * *

Эјрин-үјрүн,
Дар күчэлэрин,
Күндүзлөр
отагларындакы бәјаз кечэлэрин,
дамларынын јастысы,
ичинин астасы
күчэлэрини
доланан аддымларын
һәмишә тәнһа сәси,
Кечэлэринин
дүнјада итән тарих тикәси.
Ичиндән
Коммунист күчәсинә чыхан тәәччүбүм,
оғруларындан горхан чибим,
өлүм ајағындадыр инди,
Бичарә шәһәр,
Ичәри шәһәр...

1965

* * *

Доғулдум 1939-да.
1937-дә тутулдум.
48-дә нәнәм өлдү,
өмрүмдә илк дөфә
өлүжә ағладым.
Балыглар сахладым
аквариумда.
Ачыг галды пәнчәрәм
бир гыш кечәси.
Донду балыглар...
Инди 1965-ин
јанвар кечәсидир.
Дејәсэн јашамаг истәјирәм.

1965

* * *

Ушагкөн өләнләр
фотосуна жапышан
гара ретушлу тәбәссүм тәк
көрдүкләрим солур,
јох олур.

Көзләрим санки
бүтүн көчәри очагларынын
түстүсүјлә долур...
Бүдрәдир мәни
инсан јолунун сәкисизлији,
инсан өмрүнүн бәлкәсизлији.
Титрәдир мәни
күндүзләрин сејрәк јухусу,
кечәләрин аптек гојусу...

1965

* * *

Көрүшдүк.
Ичдик.
Бир аз
сүфрәдә оландан једик,
бир аз хатирәләрдән.
кәләчәјә дә узатдыг
әлимизи һәрдәнбир...
Чәрәк бојат
хатирәләр ачы,
кәләчәк јаныг чыхды...
Ајылдыг.
Ајрылдыг.

1968

* * *

Өмрүмүн
чарпаз дүјүнләнен бағламасында
беш-он јахшы күнүмүн
учу чыхачаг бәлкә.
Үмидләрим буза гојун,
фәгир-фүгәраја пајлајын
арзуларымы...

1967

* * *

Гапына галхан пиллэлэрин
гонағыям бу күндән.
Лухары башдадыр јерим
сәслэрин, нәфәслэрин мәчлисиндә.
Ширин сөһбәт едирәм
гоншуларынын
боғуг аддым сәсләријлә,
галхыб, јер кәстәрирәм
күчәдән кечән машинларын
сары ишыгларына.
Гәдәһ-гәдәһ ичирәм
бошалыб-долан мәртәбәләри,
һәсрәтими гучаглајыб,
јорулмадан ојнајырам
ачылыб өртүлән гапыларын
мусигисиндә!
Гапына галхан пиллэлэрин
гонағыям бу күндән...

1968

* * *

Бах,
бу китабы да охујуб
гуртарачагыг.
Биләчәјик
башкәсәнин ким олдуғулу...
Сонра башымызы
бир јастыға гојуб,
јухуја кедәчәјик.
Өмүр сүрәчәјик беләчә...
Евимиз бир,
балаларымыз бир,
башымыз бир јастыгда.
Бир-биримизә јахын,
бир-биримиздән хәбәрсиз...

1968

* * *

Инсанларын
јухусуна белә кирмәк истәмәмишәм,
үрәкләринә дүшмәдијим вахт.
Инчик нифрәтә дөнмәмиш
Унутдурмушам өзүмү.
Јалан демишәм,
алдатмамышам анчаг.
Өзүмү өлдүрмәк истәмишәм
ики дәфә,
амма
өлдүрмәмишәм мин дәфә...

1968

* * *

Фузулијә

Бу күн дәнизи силәндә
Килаварын јажлығы.
Јенә динди тәклијимин
Јорғун сөз азадлығы...

Сән бәлкә дә севинәрдин,
Бахыб дәнизә сары.
Ахы јухуна кирмәзди
Рус чарынын танклары...

Билирсәнми, вахт дәјишиб,
Мәчнун фит чалыр тиндә.
Өзбәкләр хәләт пәјләјыр,
Сәнни јубилејиндә...

Билирсәнми, артыг кәсиб,
Үмид кечән јоллары.
Тикилмәмиш түрмәләрин
Һөрүлмәмиш һасары...

Кечә јары, ај сапсары,
Нә јапышмышам сәндән?
Јәһәрләнмәмиш дүнјанын
Јыхылырам белиндән...

1968

* * *

—Узагда бир күлөк вар, күлөјин үс-
түндө бајраг!

Балача Мехрибан.

Бачарсан бағышлајарсан,
бачармасан лазым да дејил.
Бачарсам унударам,
бачармасам лазым да дејил.
Отаға дејилмиш шикајөтлөр
отагда галыр.
Фыртынада јан алмајыб лимана,
көмилөр лөвбөри узагда салыр...
Узагда бир күлөк вар,
күлөјин үсүндө бајраг...

Дүнјада сөндөн башга
кимсөм јох иди бөлкө.
Амма сөн дө сағ галдын,
сағ галдын јад олмагчүн.
Инди өзүндөн күс,
мөним мин иманым вар дүнјада...
Узагда бир күлөк вар,
күлөјин үсүндө бајраг...

1969

* * *

—Мөн бир күн гөшөнк олмушдум!
Балача Нумај.

Мөн бир күн үфүг олмушдум,
думан чөкдү дөнизө...
Көрүнмөдим.

Мөн бир күн чығыр олмушдум,
кедиб-көлөн олмады, от басды үсүмү...
Көрүнмөдим.

Мөн бир күн тэбөссүм олмушдум,
нө олду билмөдим...
Көрүнмөдим.

1969

* * *

—Ариф мәним машынымы сындырды. Нэ
олсун? Башгасыны веррэм, гој ојла-
сын!

Балача Турал.

Сәнә, сеvirәм дедим.
Салыб сындырдын мәнәббәтими...
Бир дә сеvirәм дедим!

Сәнә, бағышла дедим.
Салыб сындырдын күнаһымы...
Бир дә бағышла дедим!

Сәнә, мәни унутма дедим.
Салыб сындырдын хатирәләри...
Бир дә унутма дедим!

Сәнә һәјатымы вердим.
Салыб сындырдын өмрүмү...
Башга өмүр һардан верим?

1969

* * *

Бу чәпәри
бир дә көрсәм
јағышлы күндә,
бир дә дәјсә гулағыма
бу бош чәлләјә дәјән
дамлаларын сәси,
даһа кизләнә билмәјәчәјәм,
гачдығым фикирләрдән!
Үстәләјиб
јыхачаг мәни
азадлыг һәсрәти...

1969

* * *

Гыш кэлэндә
гапымы өлүб кедәнләрим дөјүр...

Баһарда
сүстлүјә гарышыр башым...

Јајла биркә
пулсузлуг алыр
башымын үстүнү,
бир дә Күнәш...

Пајызда
билмәк истәјирәм,
ким нә дејәчәк
мән өлэндә...

1969

* * *

Сән мәним
доғма анамсан, Азадлыг,
мән сәнин
јад гапысында бөјүмүш балан...

Сән сон үмидимин галдырдығы
ағ бајрагсан, Азадлыг,
мән сәни
јелләдән күләк...

1969

* * *

Көлкәсиз бахтымың боз сәһрасында,
Сәрин јер көзирәм, сығыным дејә,
Белиндән кәлсәм дә кирә билмирәм,
Ата һејкәлиндән дүшән көлкәјә...

Чүнки дамарымла гаң јоҳ, тәр ахыр,
Горхујла јүкләнмиш өмрүмүн тәри,
Ичимдә бәрәлиб, јашарыр һәр күн,
Өзүмүн өзүмә бахан көзләри...

1969

* * *

Вичдан кирәси тәк кәлир евимә;
Гәбзә бәнзәр, ики дилдә гәзетләр.
Хәбәрләр һагг-һесаб истәјир мәндән,
Һәр сәһәр; һәр сәһәр, һәр күн; һәр сәһәр.

Илләрлә үст-үстә јығылыр борчум;
Билмирәм нејләјим, чашыб галмышам.
Сөнүр бу борчларын буз нәфәсиндән,
Көј үзүндә Күнәш, отағымда шам...

Зүлмәт мөһүрләмиш бу гәбзләрин,
Һаггыны нә илә өдәјим инди?
Дејирләр өзүн сеч, «тебе на выбор»—
Интиһар, газамат, вәтән һәсрәти...

1969

* * *

Јадыр.
Истидир,
үрәјим шимал истәјир!
Көзләримин гаршысындан
кечир
бир-бир
гар халылы күчәләр,
гарла ачылан сәһәр.
Ушагтәк зәиф,
ушаг кими инадкар һәсрәт
мәнә бу күн синә кәрир!
Јухума
јарымчыг галмыш
ше'рләрим кирир,
Истидир,
үрәјим шимал истәјир...

1970

* * *

Олан-галан јајымызы
Чох көрду заман бизә.
Јад елләрин гары јағыр
Һачагдан елимизә.

Бу сојугдан горунмагчүн
Нә әлчәк вар, нә папаг.
Зор иш имиш һәр күн филлә
Бир јастыға баш гојмаг!

Үрәјимдә бир горху вар,
Јаман гара горху вар.
Горхурам бир күн әријәр
Буза дөнмүш бу јад гар.

Онун сели елимизи
Апарар бир чөл кими,
Үзмәјә әл-голумуз јох,
Тарихимиздә кәми...

1970

* * *

Жер алтындан мин аһ кими,
Чыхды чичэклэр сәһәр.
Күчэләрнн будағында
Ачылачаг чијәрләр...

Баһар кәлиб, ше'рләрим,
Кәлин, бир дәстә гураг.
Тәклијимин дағларыны
Доланаг гачаг-гачаг.

Кәзир дәннзин үстүлә
Илыг, меһрибан күләк.
Бәс нәдән сыхылыр үрәк,
Јәһуди јумруғу тәк?

Мәни нијә мәст еләмир
Бу тәмиз, ачыг һава?
Учмаға ганад тапмырам,
Сүзүб гонмаға јува...

1970

* * *

Нечә гачым?
Нечин гачым?
Һара гачым?
Дүнја балачадыр,
газамат
һәјәти тәк балача...

1970

* * *

Өмрүмүн јүкүнү
чәкдијим јолу,
Фәләк јалан олуб,
шүбһәләр кәсир.
Ај Аллах,
баламы беш дәгигәлик
кор елә, көрмәсин,
әлләрим әсир...

1980

* * *

Көлкәм көлкәнсиз сүрүнүр,
Бир сәкидән о биринә.
Өзкә көлкәләрн енир,
Сәнни көлкәннн јеринә...

Сәнсиз сәсләнир һәр сәһәр,
Бураннн килсә зәнкләри.
Сәнсиз әтир сача билмир
Бу јерләрин чичәкләри.

Сәнсиз кәзиб јер үзүнүн
Шахта вурмуш тикәсинн.
Тикә-тикә итирирәм
Үмидләрин бәлкәсинн...

1970

* * *

Бир күн дәли олачағам,
Ичазә версәләр әкәр.
Кедәчәјәм, баш көтүрүб,
Евимиздән сәһәр-сәһәр...

Сөјсәләр дә өз-өзүмә
Үрәк вериб сусачағам.
Сөјүшләри јахам үстән
Орден кимн асачағам.

Сәни дејиб, јер үзүнү
Гапы-гапы кәзәчәјәм.
Гүрбәтә, гапысыз вәтән,
Көрән нечә дөзәчәјәм?

Јох, көрүрәм бу дүнјада
Мәнә бир кәс күлмәјәчәк.
Горху тутмуш әлләримдән
Дәлилик дә кәлмәјәчәк.

Бу отагда галачағам,
Вицданымда тәкбашына.
Бирчә үмид бәсләјәрәк
Дост-ашиянын көз јашына.

Ана јурдум, торпағында
Бир дәпир изим галмады.
Доғулду, өлдү шаирин,
Сәнни хәбәрнн олмады...

1971

* * *

Севкилим, мән өләндә,
Бир күнчдә хысын-хысын
Ағлајачагсанмы сән?
Кимин харабасында
Бир дамла јаша дөнүб,
Дүшәчәјәм көзүндәи?
Ағла, гурбаным, ағла,
Ағла, һејраным, ағла,
Евдә гонаглар олса,
Чыхыб ешиктә ағла.
Көзлә, кечә дүшәндә,
Јорған-дөшәктә ағла.
Јулаг асма аләмни
Сөзүнә бирчә кәрә,
Де Вагиф өлмәлијди.
Кәл, өлдү һаһаг јерә...
Севкилим, мән өләндә,
Сораг сәнә кәләндә,
Дүшмән көзү күләндә,
Ағла, оланым, ағла,
Ағла, галаным, ағла,
Ағла, мән өлүм, ағла...

1980

* * *

Кәрәк бу ајрылыг һеч кәлмәјәјди,
Көзүм кәрә-кәрә кәлир, һејләјим?
Аләм бизә бахыб каш күлмәјәјди,
Көзүм кәрә-кәрә күлүр, һејләјим?

Заты гырыг иһиш е'тибарын да,
Архасы гыш иһиш һәр баһарын да,
Көзләри дојубмуш мәнән јарын да,
Дәрдим иһиш Танры биллир, һејләјим?

Бу сабаһ јер үзүн нәм торпағыјла,
Ағачлар шәһ дүшмүш тәр јарпағыјла,
Өлүм әлләринниһиш буз бармағыјла
Јашаран көзүмү силлир, һејләјим?

1980

* * *

Аглама, гэлэм, аглама...
Сөз јолунун мин дашындан
Нечә гэлэм бели сыныб,
Нечә гэлэм изи јаныб...
Бирі јазыб, бирі позуб,
Бирі дејиб, дејиләни
О бирі мин јерә јозуб,
Бир сөз үстә
мин көз олуб,
бир сөз үстә
мин көз долуб,
Сөз вар дона-дона галыб,
Сөз вар јана-јана галыб,
Һәр шеј олуб, олуб, олуб,
Аглама, гэлэм, аглама...

1980

* * *

Кәл, сејрәлмә, улу думан,
Дағларын јухусу думан,
Сејрәлмә, өрт-басдыр ејлә
Јер үзүнүн јолларыны,
Кәндир олуб даша бағла,
Әлләримни, голларымы.
Бурда кечсин галан өмрүм,
Дағларымын јухусунда.
Һәм кедимни, һәм галымын
Әлбир олмуш гәрхусунда!
Өлсәм дә гој бурда өлүм,
Кирмишкән дағ јухусуна,
Бурда јетсин өмрүм сона.
Кәл сејрәлмә, улу думан,
Дағларын јухусу думан...

1980

* * *

Бу күнлөрдө јуху көрдүм,
Көрдүм күллөр ачылыбдыр,
Чаван өлөн Мәһбуб нәнәм
Өмүр сүрүб, гочалыбдыр.

Бу күнлөрдө јуху көрдүм,
Көрдүм бахтым ачылыбдыр,
Атам тојумда саз чалыб,
Мәһбуб нәнәм эл чалыбдыр...

1980

* * *

Әлими узатдым
севинчә сары,
Көрдүм јох,
арада көдөр дајаныб.
Атамы сәсләдим
көмәјә кәлсинн,
Көрдүм јох,
арада гәбир дајаныб.
Үз тутуб кедирдим
Аллаһа тәрәф,
Көрдүм јох,
арада өмүр дајаныб...

1980

* * *

Бахырам чијнимдә кетдијни јола,
Өмүр дедијимиз даша сөжкәниб,
Аглаја билмирәм, нә олуб мәнә,
Синәм касадлашыб, аһым түкәңиб?

Фикирләр тәнтијиб, усталыр бир-бир,
Каш ки, өмрү боју ушаг галајдым,
Ај ата, дејирәм, сәнсиз дүнјада,
Каш ки, өвладың јох, ше рин олајдым...

1980

* * *

Сәиә олан е'тибарым,
Јараланыб, де нејләјим?
Арамызда пәрдә варды,
Араланыб, де нејләјим?

Каман сүзүб, тар ојнајыб,
Мән хәстәјкән јар ојнајыб,
Арамызда гар ојнајыб,
Гараланыб, де нејләјим?

1980

* * *

Елимиз, обамыз
дүшдү жадыма,
Дедим бәлкә севиңч
орда чаглайыр?
Дедим һәјан олар
мәнә Авеј дағ,
Кәлиб көрдүм
мәндән габаг аглайыр...

1980

* * *

Гапымы азачыг
ачанда һәр күн,
һүрмәјә башлајыр
дүнјада итләр.
Дүнја елә бил ки,
өзкә бағыдыр,
дүшмүшәм ичинә,
ачылыр сәһәр...

1980

* * *

Өмрүн кечәси кәләндә,
Аллаһ һәр шеји биләндә,
Јаддашыңла хатирәләр
Сәнә килејлә күләндә,
Мәнзилни баша вуруб,
Өтән күнләрин, илләрин,
Көзү габағында дуруб,
Арсыз-абырсыз гыз кими
Чыхарырсан бәдәниндән
Үмидләри, инамлары,
Һалаллары, һарамлары,
Нимдаш палтар-кими дүшүр
Әлиндән јерә арзулар,
Көрдүјүн мешәләр, дағлар,
Севиңиб севидиң чағлар...
Ајағының алтда галыр
Дәниздән ачылан сәкәр,
Сәрхош севијин нәғмәләр,
Дағда чаван јонча дады,
Азадлығын гуру ады...
Чылпағ галырсан бир анда
Тарихин һәр дешијиндән
әсән јелләр габағында,
Өмрүн кечәси кәләндә,
Аллаһ һәр шеји биләндә...

1980

* * *

Бачарсајдым гуруджардым,
Дунјанын дэнизлэрини,
Хэзэр јуду бу күн, күлүм,
Саһилдэки излэрини.
О балача ләпирлэри
Чохму көрдү дунја мәнә,
Көзмү дәјди излэринә?
Јерә вурдун сөзлэрини,
динди јерин сары сими...
Ешитмишәм јол үстәсән,
Јаз, көндәрим көзлэрини,
Һарда ағламаг истәсән...

1980

* * *

Көзүндә јамјашыл дүзләр
Бозарыб ағаранда,
Ичиндә мин гулаг, тутулу
Мин агыз бағыранда.
Бир көчәри нәғмәси
Көзүндәи дағ селитәк
Думаг јаш чыхаранда.
Дунјаја нә дејәсән
Сағкәи өлдүјүн анда?

1980

* * *

Никар хала,
нијә демәдим сәнә:

—Рәсул өлдү...

Нијә алдым әлиндән
нечә ил бир јастыға баш гојдуғун
ачыдил, алакөз әрнинн үстүндә
дил дејиб,
диз дөјүб
агламаг һаггыны?

Еһ, Никар хала,
еһ, Рәсул әми...

Фәләк дә ајыра билмәздн сизн
бу дүнјада бир-бириннздән.
Инди о дүнјада нечә тапачагсыныз бир-
биринизи?

Нечә тапачагсан, Никар хала,
сән онун өлүмүндән,
о сәнин өлүмүндән хәбәрсиз?
Нечә,

нечә Никар хала?

Бәлкә кәлдијимиз бир дүнјаны унутдуғумуз
тәк

Кетдијимиз дүнјада да унутдуруг
Кәлдијимиз бу дүнјаны.
Һалә сојумамыш мејиднинн јаддашындан
чыхмајыб ки, Рәсул әми?

Јериши ағыр, ајағындакы јарадан азачыг
ахсаг,

отурушу хан отурушу,

үрәји памбыг,
длин бычаг,
Көзләри ала...
Көрәндә таны,
Таны, Никар хала...
Никар хала...
Никар хала...

1981

* * *

Јох,
дејэсэн бу кечэдэн дэ
бир шеј чыхмајачаг,
Аллаһын јарасындан да ган ахмајачаг...
Бу кечэнин дэ гаранлығы
дэрд чакмэк, севмэк, оғурлуға чыхмаг
үчүнмүш,
аја, улдузлара узагдан бахмаг үчүнмүш.
Кимсэ билмэз
бу гаранлыг кечэиндирми,
јохса нэјинсэ, киминсэ нэһэнк көлкэси?
Дүнјаны башына алыб
чырчырама сәси
бир дэ ај ишығынын гүссәси...

1982

* * *

Бир гоча отуруб,
Отуруб өзү кими боз,
бомбоз дәнизин гаршысында,
Үфүгсүз мәсафэдэ итир бахышы...
Јохдур јер үзүндэ кәпчлик, јохдур!

Бир ушаг ојнајыр.
Ојнајыр өзү кими элван
отларын, чичәкләрин арасында.
Күнәшә бахыр көз гырпмадан...
Јохдур гочалыг јер үзүндэ, јохдур!

1982

* * *

Ушаглыгымын мешәсиндә
гачаглар очаг чатардылар кечәләр.
Вә бизи јадын гојмаздылар ушаглыгды
ушаглыгымызын мешәсинә,
орда јам-јамлар вар дејә.
О мешәни
алманла давадан гачаглар тутуб,
гачаг олмушдулар...
Гуртарды муһарибә,
битди ушаглыгым,
балталанды ушаглыгымын мешәси.
Алманла давадан
саламат дөнәнләр олду.
Амма бир кәс
гајыда билмәди
ушаглыгымын мешәсиндән...

1982

* * *

Бир ше'р јаз мәним јеримә
күн ишығы,
Гафијәм ол,
ушаг тәбәссүмү.
Бир нәһәнк
севинчә дөн, кечмишим,
сән дә
бир нағыл даныш о кечмишдән,
кәләчәјим...

1982

* * *

Јола чыханда
бир јолдашың ајрылыг,
о бири өлүм олсун
һәмишә.
Онларын е'тибарына күвән.
Күвән, раһат кет
чыхдығын јолу...

1982

* * *

Дөҗүлмәҗән бу гапынын
рәнки сары, сапсары
Мәндән башга
Бу дүнҗада
кимсә элиндә олмайыб
бу гапынын ачары...

1982

* * *

«Вәтән» сөзүнү
нычылтыла деҗирәм.
Аллаһа инангам
гаранлыг дүштөндән сонра.
Азадлыг кәлмәси
свда чыхыр ағзымдан,
о да јалныз
түфәнким ачылан анда...

1982

* * *

Бу кимсәсиз, јахынсыз,
бу достсуз ше'рләр дә
јаша долур мәним тәк,
гочалыр, аман Аллаһ,
гочалыр бу ше'рләр...
Вә бир күн пилләләрлә
күчлә сәчәк ашағы бу ше'рләр,
амма күчәни кечмәкчин
бир кәс голундан тутмајачаг
бу ше'рләрни...

1982

* * *

Гушлар саатла јох,
ишыгла башлајыр охумаға.
Јајда тез, ғышда кем.
Шаирлар саатла јох,
дәрдлә башлајырлар охумаға.
Јајда да, ғышда да.
Үрәк саатла да,
ишыгла, дәрдлә дә охујур.
Јајда да, ғышда да.
Јајда ғыш оландә да,
ғышда јај кәләндә дә...

1982

* * *

Нәјимсә јох олуб,
нәјимсә итиб,
һардаса ғырылыб
нәјинсә-симн.
Өмрүм анчаг күләк
әсәндә динир,
гушлардан хәбәрсиз
бир мешә кимн...
Нәдәнсә кизләниб,
кимдәнсә гачыб,
бу өмрүн күнләри,
севинчи, гәми,
һардаса тәк галыб,
олуб кәрәксиз
Аллаһсыз дүнјада
пејғәмбәр кимн...

1982

* * *

Горхма,
јухуна кирирэм,
күллэрэ, чичэклэрэ
мэн кедэндэн сонра бахарсан.
Горхма, күлүм,
ичмэјиб кэлэчэјэм.
Јухуларда,
бир дэ ше'рлэрдэ
ајыг олурам һәмишэ...

1982

* * *

Евимия пәнчэрәси ачыг,
бир ше'р угулдајыр
пәнчэрәнин габағында,
Бир ше'р
кирмэк истәјир бураја,
бу отаға.
Анчаг пәнчэрэдән кириб,
гапыдан чыха биләси
бир сөзү јох
бу ше'рин...

1982

* * *

Сәнә, тәкчә сәнә,
Аллаһ гәдәр тәһһа күнләрин
инсан һәсрәти...
Кечә сәнә,
күндүз сәнә,
Күнәшинә дә јағыш јаған
бу аләмин нәмишлији
сәнә, тәкчә сәнә...
Һәјат-ајрылыг имиш
инсанлар өлүм арасында
Сәнә, анчаг сәнә верилибмиш
өмүр башдан-баша.
Одур јаша, нәғмә оху,
сев, севил,
вә бил ки,
сәнин вәтәниндә мешәләр јаныб бу јәј,
мәним јурдумда јағышлар јаныб,
бу ше'ри јазмышам
гулаг аса-аса сәсинә,
сәнә, тәкчә сәнә...

1982

* * *

Јол гырағында отурмушам.
Көзүмүн габағындан
һараса тәләсэн
инсанлар кечир.
Бири дә јорулуб
отурмур јанымда.
Јол гырағында отурмушам...

1982

* * *

Мән өлән күн
бир күләк әсәчәк күчәләрдә.
Вә јелләдәчәк
ипдән асылы, гурујан
сары чичәкли бир ушаг палтарыны.
Матәм бајрағытәк дағалана чаг
ушаг палтары
мән өлән күн...

1982

* * *

Бәлкә јуху көрәк бир јердә?
Бәлкә бир јердә
көзләримизни јумуб
баша дүшәк ки,
бир јердә јуху көрә билмәјәмәјик
бу дүнјада?
Бәлкә мән бәркдән һөнкүрүм,
сән учадан күләсән?
Вә бир јердә сәсләнсин
һәјатын сәси?

1982

* * *

Инсан дуалары
галын мешә кими бүрүјүб
торпағы, көјү.
Дүнја кечилмәз олуб Аллаһа...
Јер үзүндәки
бүтүн ағачларын көлкәси
гүрбәтә дүшүр даһа...

1982

* * *

Мәнә бир аз јағыш,
бир аз қоңјак,
бир аз да көз јашы **лазымдыр.**
бир-дә елә бу отаг,
бу ишыг, бу қағыз-гәләм,
бу күн лазымдыр јаман.
Вә бир дә
гапысынын ачары
өз чибимдә олан
бир мөзар лазымдыр мәнә,
бу гапынын далында,
бу отагда отуруб,
раһат ше'р јазмагдан өтрү...

1982

* * *

Аман, Аллах, дэли гыш жагышлары жаганда,
јујанда нэдэнсэ безмиш бу шәһәрин евләрини,
ағлајыб күчәләрә аханда
пас атмыш навалчаларын чарәсиз тәнһалыгы,
јадына сал мәни,
јадына сал мәни гојдугун јери,
тап мәни, тап, аман, Аллах!
Вә бил, вә бил, вә бил ки,
дуруб пәнчәрә габағында, бахырам,
бахырам жагыш вә жагыш сәси алтда
ајағы јалын, башы ачыг галмыш
бир инсан талејинә,
вә бу тале јијәси
бу аллахсыз дүнјада да
инаныр, инаныр, инаныр Сәнә...

1982

* * *

Ајыбдыр, утан,
өзүнү гүввәтли көстәрмә,
гәфәсләриндә
асланлар мүркү вуран
нејванханасы олан бу шәһәрдә.
Ајыбдыр, валлах.
Бир аз чәкил,
өлүмә јер сахла јанында,
өлүмсүз көстәрмә өзүнү
Гыз Галасы
Хәзәрдән кен дүшмүш бу шәһәрдә.
Ајыбдыр, јаваш,
бир аз јаваш даныш,
шаирләри сусан бу шәһәрдә...

1982

* * *

Жол верин, чэкилин,
пэнчэрэнин шүшэснjlэ
бир жагыш дамласы ахыр.
Жагыш дамласы ахыр,
ахыр тэмэннасыз.
Нэ Аллаһа,
нэ дүнјаја,
нэ инсана
тутуб үзүнү!
Ахыр, пэнчэрэ шүшэсиндэ
нечэ ајын тозуну јуја-јуја.
Ашағы, јалныз ашағы...

1982

* * *

Даша дөнмүш
бир сөјүд көлкэсини
тутуб элимдэ,
јер үзүнүн
эн кимсэсиз
бир диварынын далында кизлэнэчэјэм,
вэ көзләјэчэјэм өлүмүмү.
Өлүмүн үзүнэ вурачам
вар күчүмлэ
сөјүд көлкэсини...
Вэ о күн
ја өлүм јараланыб, гачачаг,
ја мэним мејидим дүшэчэк
дағылмыш сөјүд көлкэсинин
гырынтыларына...

1982

* * *

Мэнэ шә'р јазмағ өјрәт,
өјрәт, чанавар изи,
Билинсин ки, хардан кәлиб,
һара кедир сөзләрим.
Јашамаға,
торпағда сәнин кими галмаға
һағгы олсун шә'рләримин,
олсун, чанавар изи...

1982

* * *

Кетмә, гардашым,
дајаң, бачым!
Ајағ сахлајын бир анлығ
өтиндә.
Ганрылыб
мәнә бахын.
Пәнчәрәдән
сизә салам верирәм,
узун өмүр диләјирәм
сизә пәнчәрәдән.

1982

* * *

Нэ гонаглар, нэ аф дон, нэ дуваг...
Ағзына кими адамла долу
бир јад шәһәрин вағзалында,
ја да јорғун инсанларла јырғаланан,
бошалыб-долан
бир метро вагонунда
бир гадын чыха гаршына,
баш верә зәлзәлә кими,
көрүнә көзләмәдијин анда,
ја вағзалда, ја метро вагонунда...
Вә о күн ја учулуб дағыласан,
ја мәәттәл галасан,
ја да бирјоллуг биләсэн ки, **вармыш,**
бу дүнја доғрудан да дармыш,
бу дүнјада Аллаһ вармыш
сән бу гадынла үз-үзә кәләнә гәдәр,
о күнә гәдәр
Аллаһ гојмајыб сәни јашамаға һәдәр.

1982

* * *

Бирдән ики-ту пушу кечәчәк
башынын үстүндән.
һајгыра-һајгыра өтәчәкләр
бир јандан, о бири јана сары.
Вахт кечәчәк
керијә тәкчә дөнән
бир гу көрүнәчәк көј үзүндә.
Вә бәлкә о ан
көзләрин тәнһа ганадлара
зилләниб галан заман
анлајачагсан ки,
киминлә, һараја үз тутуб кетсән
ја кетдијин јердә галачагсан әбәди,
ја да керијә тәк-тәнһа дөнәчәксән,
ичиндә гу сәсијлә һајгыра-һајгыра...

1982

* * *

Чөрәксиз-сусуз галмаг олар,
вај о күндән
салам вермәјә адамын олмаја
јер үзүндә.
Өзүн гала биләрсән
евсиз-ешиксиз,
анчаг јанарсан
исти ишыгла јанан
бир өзкә пәнчәрәси дәмјә көзүнә.
Бир јерә мыхланыб
јашамаг олар бу дүнјада,
амма о күндән аман,
биләсэн ки,
кетмәјә јер јохдур
јер үзүндә...

1982

* * *

Сәма олсан гаралма,
Јарпаг олсан саралма,
Јола дәнсэн даралма,
Ајаг ачсан јорулма...

Гарал, сәма гараланда,
Сарал, јарпаг сараланда,
Дарал, јоллар дараланда,
Јорул, аләм јоруланда...

1982

* * *

Өмүр јолу ачыг јолдур
нә кетди, кетди...
Әлиндә бир күн дә галмыр,
нә итди, итди...
Бу дүнја дәмјә дүнјадыр,
нә битди, битди...

1982

* * *

Бахтымда ағалыг едир,
Бу өлмүш гадынын сәси,
Мәни тутуб, јаман тутуб,
Бу күн Солвейгин нәғмәси.

Гүзеј елин гары јағыр,
Јасты дама, јетим тинә,
Гар ган қими лахталаныр,
Дүшүб јајын нәсрәтинә.

Бу јад нәғмәјә бүрүнүб
Зилләниб көзләрим көјә.
Бу өлмүш охујаначан
Гојмајын мәни өлмәјә...

1982

* * *

Қаш кәсә бу дәли күләк,
Кәдәр чәкилә бир јана.
Раһат гулаг аса биләм
Шопенин беш-он тактына.

Қаш сакитлик чыха бу күн,
Инсан оғлунун бахтына.
Бу јерләр бојана бир аз,
Шопенин беш-он тактына.

Чыхыб кетди гоншумуз да
Миниб гоча кор атына.
Кәнддә бир јер дә бошалды
Шопенин беш-он тактына...

1982

* * *

Јох, бу көзләрин јанындан
тез өтүб кечмәк лазымдыр,
бир ан белә ајаг сахламаг олмаз;
нәфәс дә дәрмәк олмаз
һараса зилләнмиш бу көзләрин габағында...
Бүтүн һәјаты чырылдаданда
һәсрәтин тајбатај ачылан
көһнә паслы дарвазасы
даһа дајанмаг олмаз бурда,
баш көтүрүб гачмаг кәрәк,
гачмаг кәрәкдир һараса,
јер үзүндә гачыб кизләнмәјә:
бир тикә јер олмаса да...

1982

* * *

Күләк созуруп гары,
өмүр һәмишә јары,
Аллаһ, инсафын олсун,
бир аз јубат баһары...
Гышда көрмүшдүм ону,
гарла кәлән јолуну...
Солу гар, сағы човғун
Јериш ити, из јорғун...
Һараја чағырмаға
дилимиздә сөз һаны?
Сәрхош олуб итирдим
јашадығым дунјаны...

1982

* * *

Өтөн гышын сазағындан хэбәрсиз,
Будаглар чичәклә күнә ачылыб.
Анчаг јенә јаја, јаныб солмаға,
Дејәсән аз галыб, јаман аз галыб...

Јухудан-јухуја кечир бир дәниз,
Јухујла исланыр гумлу саһили.
Јадыма бир күчә, бир гадын салыр
Нәғмәдә сәсләнән франсыз дили...

Јана-јана күлә дөнүр ишыг да,
Саралыр јарпаглар, солур јухулар.
Һајыф, бу зүлмәтдә шам јандырмаға
Нә отаг, нә шәһәр, нә дә вәтән вар...

1982

* * * * *

Бир күн сәсләнәчәк бу телефон
вә өлүм гәдәр јахын,
доғма бир сәс ешидәчәм...
Өмрүн сәсләриндә бир бошлуг сәсләнәчәк,
вә мәнә кәрәксиз олачаг
јер үзүнүн бүтүн өзкә сәсләри.
Вә о ан
нә сајрышан улдузларын хышылтысы,
нә ушаг гәһгәһәсинин парылтысы,
даһа лазым олмајачаг мәнә.
Өлүм гәдәр јахын,
доғма бир сәс ешидәчәм...

1982

* * *

Мэндэн горхма нєч бир вахт...
Ејвандан дарвазаја кедэн бу чыгыр,
бу чэркэ зєјтунларын кєлкэси
вэ мэн
нєч кэсэ дэјмирик бу дүнјада,
кэсмирик кимсэнин јолуну...
Горхма, горхма, сакит јаша,
баш-баша вериб
киримишик үчүмүз дэ чохдан бэри.
Чыгыр,
Зєјтунларын кєлкэси
вэ мэн...

1982

* * *

Москванын күчэлэриндэ
он беш, бэлкэ ијирми ил
бундан эввэл
елэ бил
елүм кими узун бир јухудан
ојандым.
Вэ диксиндим ојанан кими.
Вэ диксинэн кими
элимдэн дүшүб сынды,
чилик-чилик олду Вэтэн сөзү
Москванын күчэлэриндэ...

1982

* * *

Жадыма нәсә дүшмәк истәјир...
Киминсә доғма сәси
ешидилмәк истәјир гулагларымда,
киминсә ушағлығы
көрүнмәк истәјир көзләримә,
нәјинсә әтри дәјиб бурнума
дөнмәк истәјир сөзләримә...
Ди кәл
әлачсызам, јаддашсызам, зәифәм дејәсән,
бәлкә дә хатирәләрим
әлсиз-ајағсыз, дајағсыздыр артыг...
Жадыма сала билмирәм өзүмү.

1982

* * *

Мән бу күн
бир ше'р јазмалыјам
нә олурса-олсун,
Мүһарибә башланана гәдәр,
ја зәлзәлә учурана кими аләми,
ја да өзлүјүмдән үзүлүб,
башгалашаҗағым күнәчән
мән бир ше'р јазмалыјам.
Мән бир ше'р јазмалыјам
бу күн гуртарана гәдәр,
кәләнә гәдәр сабаһ.
Севинч гаршысында да,
кәдәр һүзурунда да
мән бир ше'р јазмалыјам...

1982

* * *

Илаһи,
һансы дилдә җалварым сәнә?
Бир дуа җетәр
җохса сәнә дә...
ағыз ачмаг кәрәкдир дөнә-дөнә?
Сәнә җох, дүнҗа җох,
өзүмә күлүрәм,
чүнки җаратдығын нечә мин дилдән
чәми икисини билирәм.
Бунларын бириндән
җер дә, көҗ дә хәбәрсиз...
Одур о бириндә
җалварырам сәнә инди:
Господи, помоги, Господи...

1982

* * *

Неҗләҗим ки, бир аз күлүмсүнсүн
бу диварлар, пәнчәрәләр?
Нә вахт тәбәссүм кәрәчәҗәм
Хәзәрин боз үзүндә?
Торпағын сүнбүл доғмағы мө'чүзәдир
җохса мө'чүзә дә
вәрдишә дөнүб бу торпагда?
Нечин минләрлә аддым сәси
оҗада билмир бу җоллары җухудан?
Ниҗә белә
сәрсәм олур сәрхошлуғумуз?
Ушагыгда чох дөҗүлдүҗүмүздән
ја
кәләчәкдә чох дөҗүлчәҗимиздән?

1982

* * *

Бир аһ чыхыб даша дэјди,
Аһ даша дэјэндэ нолур?
Инсанлар агламајанда
Аллаһын көзләри долур.

Кечэ ојанмаз неч бир вахт
Өз гаранлыг јухусундан,
Анчаг Күнәш доғур бирдән
Ишыгсызлыг горхусундан...

Бирдән кәлир, бирдән кедир,
Унудулмуш көһнә сөзләр,
Ишыгда да неч нә көрмүр,
Гаранлыгдан чыхан көзләр.

1982

* * *

Белә ағламалы далан
көрмәмишдим өмрүмдә һәлә.
Нә доғру, нә јалан
бурда горхусуз кәлмәз дилә...
Бурдан чыхыб,
һара кедирләр көрәсэн?
Кимдән кизләниб,
кими күдүрләр көрәсэн?
Ит олуб һүрәсэн
бу даландан бүтүн дүнјаја,
улајасан үз тутуб аја...
Бу даландан һара вармаг олар?
Бу даланын кәдәријлә
даш бағры јармаг олар,
бурдан бир јана кетмәк јох,
кедиб көздән итмәк јох...

1982

* * *

Сән кечдијин көрпүлөрдөн
кечмишәм мән дө.
Анчаг чајын о тајында да
илин һәр ајында да
билмишәм ки, һәјатдыр
һәр нә варса бојатдыр
ахар сујун солунда да, сағында да,
адамларын өлүсүндә дә, сағында да...
Сән севдијин ағачлары
мән дә өпмүшәм сәрхош олуб,
мәнә дә ағач көлкәси хош олуб,
амма гәфлэтән көзләрим долуб,
билмишәм ки,
ја көјдән илдырым, ја јердән балта
силәчәк о көлкәни,
јандырачаг сәрхошкән өпдүјүм габар көвдәни...
Сән севдијин ше'рләри
мән дә севмишәм,
охумушам Ај чыханда, күн доғанда,
анчаг утаныб јерә кирмишәм
јахшы ше'р габағында...

1982

* * *

Бу түстүдә инсан үзү көрүнмәз,
Бу түстү кизләдиб көрүнәнләри.
Бу түстү кечәнин ирадәсидир,
Өлсә дә көстәрмәз бизә сәһәри.

Дивара сармашыб, бүрүнүб јола,
Көзә һасар чәкиб, Күнәшә пәрдә.
Ағалыг еләјир мәсафәләрдә
Дар мешә јолунда, кен күчәләрдә.

Бу түстү заманын һөкмраныдыр,
Онун мејданыдыр бу күн јер үзү.
Белә бир аләмдә кәрәкисиз олуб,
Һәр ев пәнчәрәси, һәр инсан көзү...

1982

* * *

Баһадыр, чох баһадыр,
Бу Күнөшин ишығы.
Күнләрлә кәлиб кедән
Өмүр башы ашағы.

Елә бил аҗрылыгдан
Сүд әмиб ушагылым.
Солум јаныг сәһрадыр,
Јаныг сәһрадыр сағым.

Кечә дәннз сәсиндән
Вәһмәјә кәлир адам.
Аман, нечә танышдыр
О алчаг ев, јасты дам...

Бу хәчаләтли өмүр
Өлүмдән дә утаныр.
Бағымызын үстүндә
Август Күнәши јаныр...

1982

* * *

Кечә итир гаранлыгда,
Күндүз думана бүрүнүр.
Өмүр бешкүнлүксә әкәр
Нијә белә ләнк сүрүнүр?

Көј үзү лап гурамадыр,
Булуллары јамаг-јамаг.
Бу даш һасара сөјкәниб,
Чәтиндир, валлаһ, јашамаг!

Нә јамаһ ағырмыш һәр күн,
Бир өмүр јүз пәја бөлмәк.
Дәннз еһилиндә дуруб,
Дәннз һәсрәтијлә өлмәк...

1982

* * *

Кағызың үстүнә дүшүб,
Ики әлмин кәлкәси.
Јенә дәлап зилә галхыб,
Тәклијин јалгузаг сәси.

Вахтдан јаха гуртармышам,
Билмирәм саат нечәдир.
Ај жарымчыг, улдузлар јох,
Јаман өлмәли кечәдир.

Нә варым вар, нә барханам,
Өмүр јүкү бағламаға.
Аллаһ, мәни јары өлдүр,
Јары сахла ағламаға.

1982

* * *

Аһ чәқмәјә бир јер,
олмалыдыр ахы бу дүнјада!
Сәни ачлыгдан гуртарыб,
сонра одума доғранмыш тут ағачыны
јада салмагчүн
бир күнч олмалыдыр ахы
бу кен дүнјада!
Јол ајрычына јетәнә гәдәр
кечиб-кәлмәјә
бир чығыр олмалыдыр ахы бу дүнјада!
Өмрү јашајыб
раһат өлмәкчүн
о дүнја үмиди олмалыдыр ахы
бу дүнјада...

1982

* * *

Бирдэн бир мей дэјсэ үзүмө
инанмаз неч ким.

Көјәрчин гонса
бу ејванын мөһөччөринэ
гушу гуш санмаз неч ким.

Јаз башы
чичөк ачса бу алча ағачы
бу мө'чүзөни ганмаз неч ким.

Бу дүнјада
күн чыханда,
кор кәпәнәкләрә баханда
донмаз неч ким.

Өләр јерә дүшүб,
ди кәл сынмаз неч ким...

1982

* * *

Нәдәнсә ијул ајына бәнзәјир
јанварын бу алтынчы күнү.
Шүвәлан бағымыз,
мығмығы вызылтысы,
бир дә радиодан һаваланан
фарс шүштәри олсајды
ијул ајынын ејни оларды
јанварын бу алтынчы күнү...

1982

* * *

Ше'р јаздығым заман
бахма көзләримә, бахма.
Әлләримә дә бахма,
сән Аллаһ, бахма.
Гач ездән, кет,
һара истәјирсәнсә, күлүм,
кәз долан, аләми, утанма,
горхма елин сөзүндән,
алдат мәни,
һеч сыхма үрәјини.
Анчаг, күлүм,
бахма мәнә,
ше'р јаздығым вахт, бахма...

1982

* * *

Далымча су атма, ана,
бәлкә узагда
сусузлугдан өләчәјәм.
Ағлама,
бәлкә ағламагдан өләчәјәм,
Бир-ики
лај-лај гој
јолума, ана,
бәлкә узагда
ушаглыгда өләчәјәм...

1982

* * *

Гулагларымда күләјин уғултусу,
көзләримдә торпағын тозу.
Сағымда кор гују,
солумда паслы дарвазанын сәси.
Архамда бағ еви,
гаршымда һасар.
Сағ әлим җибимдә,
сол әлим диварда.
Бурдајам, ај Аллах, бурда!

1982

* * *

Гәләммин дизләри
сөз јүкүндән бүкүлүб.
Гәләммин көзләри
узун јола дикилиб.

Ше'рләрим бу јолда
истидән јаныб, солуб.
Сөзләрим сач кими
бу јолда күләк јолуб.

Бу јолун ахырына
һәлә чоҳдан чоҳ галыб.
Анчаг даһа дејәсән
Јол өзү дә јорулуб.

Үмид дөјән гапыны
дүија бағлајыб кедиб.
Бу јағышлы кечәни
Аллаһ ағлајыб кедиб...

1982

* * *

Бу баһардан чыхыб,
һансына бүрүнәчәксән?
Һардан көрүнәчәксән?
Сәсин кәләчәкми,
кәлсә күләчәкми?
Синәндән сөzlә чыхачаг сәсин
ја ғышгырыгла?
Јохса елә сусачагсан
бу ајрылыгла?
Һарада көzlәјим сәни, һарда?
Евдә,
ешикдә
ја мәзарда?

1982

* * *

Ичән күнләрими сајыр
јенә дә бармагларын.
Сәнә өмрүм әзаб верир
мәнә дә бармагларын.

Күнләримин чоху кедиб,
даһа сајма һеч нәји.
Бир шејә сөјкәнмәлидир
ахы инсан күрәји...

Сәбәбләрнн һамысы бош,
сәбәбләр јалныз сәбәб.
Һәр шеј бәһанәдир, күлүм,
Өмүр, өлүм, гәм, әсәб...

Һәлә ичкидә батмајыб
инсан кәдәри, дәрди.
Батсајды инсан дәрдиндән
Аллаһ өзү ичәрди...

Ичән күнләрими сајыр
јенә дә бармагларын.
Сәнә сәрхош көзүм бахыр,
мәнә дә бармагларын...

1982

* * *

Чох јох, бирчә аддым
араланмаг истәјирәм өзүмдән.
Бирчә аддым
узаглашмаг истәјирәм
гызларымын һәсрәтиндән,
бағымызын кор гујусундан,
бу күнләрин өлүсүз јасындан.
Бирчә аддым
ајрылмаг истәјирәм
ајрылыгдан...

1982

* * *

Дағлар һаны?
Дүзләр һаны?
Һара ахыб кетди чај?
Һарда кизләнди дәнниз?
Чәкил, думан!
Думан да јох...
Бәс нә дуруб
көзләримин габағында?

1982

* * *

Бу кечә сағ әлим
сыхылыр јенә,
Горху салам верип
јенә дә мәнә.
Аллаһа инанан
кечәмдир јенә,
Ше'р охујурам
дуа јеринә...

1982

* * *

Жоллар узун,
жоллар көдөк
нә фәрги вар
хансы елдә,
хансы јолда азасан?
Елләр мин-мин,
дилләр мин-мин,
нә фәрги вар
хансы елдә,
хансы дилдә
сусасан?

1982

* * *

Нарадајам?
Нара кәлиб дүшмүшәм?
Нижә нечә заман хәбәрсиздим
тәмиз һавајла јоғрулмуш
бу јамјашыл, көз охшајан мәсафәдән?
Аллаһмы әлимдән тутуб
кәтирдн мәни бура?
Бу көрдүјүм дүнја
бу дүнјададырмы?
Бурдадырса, шүкүр,
јер үзүндә һәлә нечә охунмамыш нәғмә,
јер үзүндә нечә јазылмамыш ше'р,
јер үзүндә
нечә дәфә дејиләчәк «севирәм» сөзү
вармыш, галыбмыш, Аллаһ!

1982

* * *

Елә ајдын кечә
көрмәмишдим һәјатымда,
бир күн Стокһолмда
сејр етдијим кечә кими...
Ахы доғулдуғум күндән бәри
Ајын үзү ләкәли ачылмышды көзләримә.
Улдузларын чоху кизләнмишди
булудлар архасында...
Вә мән өмрүмдә илк дәфә
ачыг көј үзү көрдүм,
билдим ки, хәбәрсиз олмушам
кечәләрдән...

1982

* * *

Гушлар бизим нәғмәләрдән узаг,
долуб, бошалмаға
өз синәләри вар онларын,
горхујла, севинчлә чыхмаға өз сәсләри.
Бунлар чәкә билмәзләр бизим дәрдләри,
биз дә хәбәрсизик
онларын кәдәриндән, гәминдән.
Гушлар да јем давасында,
биз дә.
Онлар да һәр ан
өлүм ајағында, биз дә.
Онлар өз нәғмәләриндә
биз өз нәғмәмиздә...

1982

* * *

Хош хэбэрлэр варса
нечин кизлэниб
чыхмырлар үзэ?
Һәјат собасыз евә дөнүр,
заман гыша илишиб јыхылыр,
шикәст олуб дураммыр ајаға,
кечә билмир баһара, јаја...
Нижә дүнја бәзән
салам да вермир адама?
Аллаһ нәдән архасыны чевирир бизә?
Суаллара
бир суал верәрдим,
билсәјдим ки,
суаллар ешитмәјәчәјәм чаваб јеринә...

1982

* * *

Бу шеһли сәһәри
горујуб сахлаја билмәјәчәјәм
гара күнә.
Анамын индиқи сәси
гара күнә галмајачаг мәнимлә.
Истидән јансам
бир тикә гышым,
сојугдан донсам
бир парча јажым олмајачаг.
Бир ше'рим дә
гара күнүмдә
әлимдән тутмајачаг мәним...

1982

* * *

Өзкә јухусуна бүрүнүб отурмушам
Бир шеј көрмәк,
бир шеј јада салмаг истәјирәм јаман.
Гулағымда нәсә уғулдајыр,
ичимдә јенә дә
басдырырлар кимисә...
Дүнја да
нәсә јашамаға, ја өлмәјә
јер кәзир өзүнә...
Далғаларынын һәсрәтиндә олдугум
бир дәннз дүшмәк истәјир јадыма
вә дүшүр, тәрс кими...
Көзүм көрә-көрә
өзүм дә дөнүрәм јаваш-јаваш
өзкә јухусуна...

1982

* * *

Ше'рләримин гыздырмасындан
јата билмәмишәм
бүтүн кечәни.
Чијәрләри чадар-чадар олмуш
тәнкәнәфәс ше'рләримин.
Сөзләрим ахыб,
сөзләрим һопуб јерә
вәрәм ганы кими...
Индән белә
јазыларымы кәрәк горујум,
кизләдим јағышдан, күләкдән,
сөзләрим күнә чыхарым
бахтын нәмишлијиндән,
кәрәк илдә бир кәрә
даға көндәрим ше'рләrimi...

1982

* * *

Дејесэн бу мусиги
Брамсдан галыб,
бэлкэ Малердэн...
Бир вахт итиб јох ола билирдим
бу сәсләрин, аккордларын ичиндә,
көрүнмәзә дөнүрдүм
сонунчу тоникаја гәдәр...
Инди
ја сон тоникадан башланыр
күнләрин мусигисн,
ја да сон аккорд
һеч бир вахт сәсләнмәјәчәк
бир мусигијә дөнүр өмүр...

1982

* * *

Бир дәли
амма көзәл
рө'янын элинә кечмәк,
даһа чыха билмәмәк өзлүјүнә, өзүнә,
даһа бу дүнјада нә бир кәс,
нә дүнја өзү көрүнә көзүнә,
нә кимсә бел бағлаја өз сөзүнә,
нә дә бир үмид
учу ишыгылы көрүнмәјә сәнә...

1982

* * *

Телефонун дәјишсә
тәзә нөмрәни
бир қағыза јазыб,
кәтир.
Кәтир,
басдыр мазарыма,
ешидирсәнми?

1982

* * *

Лухуна кирэн сары чичәкләр
даһа бәзәмир бу дүзләри баһарда,
унутдуғун сөзләр
мәним дә гулағыма дәјмир,
билмирәм һардадылар, һарда...
Җазырсан: бир јол варды,
бир гапы, бир ев варды,
ушағлығымызда бир дев варды,
варды о заман...
Дүздүр варды,
онлар чыхмајыб мәним дә јадымдан.
Бир јол,
бир гапы,
бир ев...
Анчаг кор олсун, күлүм,
гара бахтын ики көзү!
Сәнин дә, мәним дә
дүшмәди јадымыза
ев олан јердә пәнчәрә сөзү...

1982

* * *

Өмүр сәнә јарашыр,
Мәнә өлүм дә бәсди.
Аллаһ, кеч күнаһымдан,
Господи, прости...

Сәрхош һеч, ајыг күн дә
Ән пис ше'рдән писди.
Аллаһ, кеч күнаһымдан,
Господи, прости...

Бүтүн динләр сојугду
Тәкчә әлләрин исти.
Аллаһ, кеч күнаһымдан,
Господи, прости...

1982

* * *

Бу күн апрелин онудур,
Ағачлар чичәк-чичәк.
Кәлән ајын онунадәк
Әлиндән өпүм кәрәк...

Сүфрәмдә бир шүшә шәраб,
Сары пендир, ағ чәрәк.
Кәлән ајын онунадәк
Мүтләг ајылым кәрәк...

Әлинә дүз бир ај галыб,
Әлин бура кәләчәк.
Кәлән ајын онунадәк
Күлүм, өлмәјим кәрәк...

1982

* * *

Шопен...

Бу сәсләр ,бу аккордлар
Һәмишә мәнимләдир
е'тибарлы гадын кими.
Узагда олсалар да
Һәмишә доғмадырлар
е'тибарлы гадын кими.
Мин дәфә ешитсәм дә
бу сәсләри, аккордлары,
Һәмишә тәптәзәдирләр
е'тибарлы гадын кими.
Илин бүтүн фәсилләриндә јәј,
јер үзүнүн һәр јериндә чәнубдулар
бу сәсләр, бу аккордлар
е'тибарлы гадын кими...

1982

* * *

Јох, јени көз, јени үрәк, јени бәхт,
тапа билмәјәчәјәм һеч бир вахт.
Бунларла галачам өләнә кими.
Бир тәзә јола дәнә билмәјәчәк
кетдијим бу јол,
чүнки бир јолдур дүнјанын бүтүн јоллары...
Торпаға дүшән дәнләрин
зәмијә дәнмәји
һәмишә мө'чүзәдир, мө'чүзә,
нәјинсә, киминсә һәдијјәсидир бизә...
Јох, һеч вахт, һеч бир заман
өзүм арзуладығым кими
көрүнмәјәчәм башга бир көзә.
Мән һәмишә мән галачам,
мән дејән олмајачам...

1982

* * *

Хатирәләрин ичиндән дүшүб итир
унудулур бә'зән,
нә вахтса көрдүјүн јерләр,
һачанса севдијин гадын.
Евлад да јаддан чыхан
күнләр олур бә'зән.
Елә күнүн олур ки,
јерли-дубли унудулур
өлүм дә, Аллаһын өзү дә.
Бирчә јаддан чыхмыр,
бирчә анлыг унудулмур
бу күн, бу јер вә сән...

1982

* * *

Дејесән јағыш жағачаг...
Әлимдә бир ушаг шәкли титрәјир,
бәлкә дә пәнчәрәдән кәлән
о хәфиф мейдән...
Өзүмдән дә мәнә доғма
бир гызчығазын
шәкилдәки көзләринә бахырам,
Исинир үрәјим,
үрәјим исиндикчә
донуб буза дөнүр дизләрим,
үшүтмә бүрүјүр вүчудуму.
Бағышла, гызым,
јағыш жағачаг дејесән,
јағыш жағачаг...

1982

* * *

Илдырым чахды,
јағыш жағды.
Тәмизләнди, тәзәләнди һава,
бир аз раһат нәфәс алдыг...
Ди кәл, бу илдырымдан
Һардаса бир ағач, бир будаг,
будаг үстә бир јува јанды,
һардаса бир гуш јурдсез галды.
Бир гуш сәси гырылды,
бир дүнја гаралды...

1982

* * *

Каш бир јастыдам дахма олајды..
Галхајдым пилләканла ејванына,
ачајдым рәнки солмуш гапысыны.
Кирәјдим ичәри, кечәјдим отаға
вә күнчдә әјләшиб
бир сигарет јандырајдым...
Сонра галхыб ајаға
јанашајдым пәнчәрәјә,
бахајдым чискинә бүрүнмүш аләмә.
Вә пычылдајајдым өз-өзүмә:
—Каш бир јастыдам дахма олајды...

1982

* * *

Бу ахсаг үрәклә
даһа чох узаға кедә билмәрәм мән.
Бу үрәклә
исти күндә гапы ағзында отуруб,
јағышда, чискинә дуруб пәнчәрә өнүндә
үзбәүздәки евни дашларыны саја биләрәм,
ја да узаныб
јада сала биләрәм
көрдүјүм ағачлардан бирини.
Бу үрәклә дүнјадан вә инсанлардан
јазмаг олмаз даһа.
Индән белә бу бир отагдан,
вә бу бир отағын
дөрд диварына вурулмуш
фотошәкилләрдән јазмаг олар анчаг.
Бу үрәклә дилә дә кәтирмәк олмаз
әбәдилнк сөзүнү.
Бу үрәклә,
илдырым чаханда
кәрәк гучағына аласан өзүнү...

1982

* * *

Айкунә

Җер үзүндә
бирчә гадын варса
мәһәббәт вар җер үзүндә.

Җер үзүндә
бирчә чочуг варса,
өвлад вар җер үзүндә.

Җер үзүндә
бирчә ағач варса,
көлкә вар җер үзүндә.

Җер үзүндә
бирчә тикә торпаг варса,
вәтән вар җер үзүндә.

1982

* * *

Җахындан өзүмү
көрмәҗә көзүм јохдур даһа.
Тәнкә кәлмишәм
сәсимдән, сөзүмдән,
јатмағымдан, дурмағымдан
безмишәм тамам.
Ше'рләримн јазан кими
унутмаг истәҗирәм,
елә бил қағыза јох
нәјинсә баш дашына
һәкк олунур сөзләрим...
Узагдан,
узагдан бахмаг истәҗирәм өзүмә,
јахындан өзүмү
көрмәҗә көзүм јохдур даһа...

1982

* * *

Бу зейтунларын
ахшамүстү көлкөсүнш,
бу эсэн јелин хош сәспини,
ағ қағыз үзәриндә
јер үзүнүн бүтүн мәнтигләринә
мејдан охујан гәләмимин тәклијини
дәјишмәрәм
нә бир дөвләт бајрағынын көлкәсинә,
нә бир гадын сәсинә,
нә өвлад нәфәсинә,
нә дә, бағышла, Аллаһ, сәнә...

1982

* * *

Бәлкә дәлијә дөндәрәмәк мәнн
бу лал-қар аләмдә сәсләнәчәк
гәфил китар аккорду.
О аккордун јапынчысына бүрүнүб,
нәләрисә јада салачағам.
Һансыса сөнмүш умудларым,
һансыса јанмыш арзуларым
јенидән доғулачағ о күн.
Бир китар аккорду
пәнчәрә кими ачачағ гаршымда
олуб кедән күнләри...
Унутмағ олмур бу дүнјада һеч нәји.
Чүнки әввәл-ахыр,
кеч ја тез
бу лал-қар аләмдә
бир китар аккорду кәлиб тапыр сәни...

1982

* * *

Өлүм бир күн дэ
тэк гојмур мэни.
Гојмур онсуз севиб-севилмэјэ,
гэмлэнмэјэ, севинмэјэ,
истэдијим кими ше'р јазмаға.
Бир нэгмэјэ дэ гојмур
раһат гулаг асым,
хэјалларда өзүмү өзүмэ басдырыр...
Өмүр тэнһалыг верди мэнэ
өлүм башдан-баша долдурду
тэклијимин бошлуғуну.
Тэк, јалгыз гојмады мэни,
бир күн дэ гэрнбсэмэдим бү дүнијада
өлүм сарыдан...

1982

* * *

Јох, бу лал јалгызлыгда,
бу тэнһалығын сәһра сүкутунда
оркестр сәсләнмәлидир бир күн,
күллә кими ачылмалыдыр мүтлэг.
Вә ешитмәлијик нәһајәт
индијә гәдәр бизә кәлиб чатмајан
ағачын, көлмәчәнин, јасты гајанын сәсини.
Ајагларымыз алтда јалан јолларын
сәси дәјмәлидир гулагларымыза бир күн:
Ешитмәлијик бу дүзүн,
дүзүн башына фырланан көј үзүнүн сәсини.
Валлаһ, инсан өмрүндә һөкмән
оркестр сәсләнмәлидир бир күн.

1982

* * *

Дәниз дәниз сујундан
тәнкә кәлиб дејәсән,
чошуб саһилә вурур
өзүнү далға-далға.
Гајалар горха-горха
бахырлар сола-саға,
далғалар әл-гол атыр,
дәниздә дәниз батыр!
Аләм гара јухутәк,
аләм бәрәлмиш бәбәк...
Һејрәт ичиндә бахыр
кимсә бура узагдан,
бура узагдыр јаман,
бура јол чәкилмәјиб,
бура кимсә кәлмәјиб,
буранын горхусу вар,
јозулмаз јухусу вар...
Өзүнү далға-далға
дәниз саһилә атыр,
өлә билирсәнсә, өл,
дәниздә дәниз батыр...

1982

* * *

Көз јашы да ахар судур,
тапыр ахарыны.
Бурда батса бу күн
кедиб сабаһ ордан чыхачаг,
бир көз тапыб өзүнә
јер үзүнә ахачаг.
Биздә гурујуб
сиздә јашарачаг,
нә гәдәр көз вар дүнјада
о да јашајачаг.

1982

* * *

Сәси олмасајды
кимсә билмәзди ки, бу гаранлыгда
лап јахында дәниз вар.
Мәзарлар олмасајды
кимсәјә белә дири көрүнмәзди
инсан тәбәссүмү.
Қағыз-гәләм олмасајды
бирчә күн дә јашаја билмәздим
о бојда өлүмүн көзү габағында...

1982

* * *

Инди мәни јоруб, тагәтдән салмыш
бу гызмар күн алтдакы јолун тозу
һансы узаг, јад шәһәрин
тәмиз, сәрин, јүздилли мейманханасында
дүшәчәк јадыма?
Ө күн бәлкә, ја да јәгин
бурһумун учу көјнәјәчәк
инди узагда көрүнән
о јел дәјирманындан өтру.
Бир дә һардаса, нә вахтса бәлкә
анлајачағам ки,
кәрәк ајаға галһмајәјдым,
отурдуғум бу илыг дашын үстүндән,
кәрәк үз тутмајадым бурдан һеч јана...

1982

* * *

Бир күн
бир шеј олмаса,
өлмәјиб сағ галсам
бир шә'р јазачам
бу базар күнүндән.
Јазачам ки,
дүнја, јер үзү бу күнә гэдәр
сонсуз, узун бир чәршәнбә,
динсиз-имансыз бир иш күнүјдү,
амма гәфләтән бу күн кәлди
кәлди бирдән-бирә,
ахыр ки, кәлди,
кәлди көз көрә-көрә...

1982

* * *

Бах, бу бозумтул булудлар,
көј үзүнүн букүнкү тутгунлуғу,
нә сәсијлә, нә нәфәсијлә
демир ки, јағыш јағачаг.
Чүнки бу күн көј үзү
киминсә, нәјинсә вәсијјәтидир
булудларла, јазылыб башымызын үстүндә...
Фәгәт қимсә билмир
ону јазанын дилини,
булудлар әлифбасыны билмир...
Қим өлүб?
Билмирик кимә ағлајаг...

1982

* * *

Бир сим үстә чалыныр күнләр,
бир пәрдәдә.
Бир јерә кетмәк,
бир јерә дөнмәк олмур јенә...
Нә гәрибә иш имиш,
нечә ағырмыш
јашајыб, ахырда өлмәк,
өлмәк, неч нәји билмәјә-билмәјә,
өлмәк, өмүр сүрмүсән дејә...

1982

* * *

Мешәдә дә
адам өлдүрүрләр,
Аллаһ!
О гәдәр ағачын
көзү габағында!

1982

* * *

Бәлкә бир гапы илә,
пәнчәрә илә,
ја бир јол, ја бир сәһәрлә
кәлиб дилә
ачылачаг бахтым...
Бәлкә дә бир күн
сәнин јухудан дојуб
еркән ачылан кезләринлә
ачылачаг бахтым, күлүм...
Билмирәм, мән өлүм.
Анчаг ачылачаг бахтым,
һөкмән ачылачаг
өзү дә бәлкәсиз...

1982

* * *

Јенә жазылмамыш ше'рлерин дәрди,
јенә үрәкдә галан сөзләрин јасы...
Јенә көзләрим јол чәкир,
јенә гулағым
ана дилни сорағында,
јенә гүрбәтдән бир кәлмә ешитмәк һәсрәти
Вәтән һаггында...
Вә јенә сабаһ јох,
јенә һәр күн—букүн...

1982

* * *

Демә, ола билмәз, инанмарам,
нәјә анд ичсән дә,
шаһид кәтирсән дә јаныма
Аллаһын өзүнү,
инана билмәрәм,
инана билмәрәм ки,
чичәк ачыблар алча ағачлары,
чичәкләјибләр јол гырағында.
Ахы нечә?
Ахы нијә?

1982

* * *

Аман Аллах,
жер үзүндө жеканэ күчө бу имиш!
Өзкө бир пәнчэрэ јохмуш дүнјада,
бах бу пәнчэрэдән савајы.
Гоншунун итиндән башга
бир көпөк хүрө билмирмиш алэмдө.
Вә бу лампа ишыгы јеканэ ишыг,
бу сигаретин түстүсү
јеканэ түстүјмүш јер үзүндө.
Аман Аллах, бу кечө
мәндән башга
шаир јохмуш дүнјада.
Аман Аллах,
бу дүнјада
нә гәләбә вармыш, нә мәғлубијјәт...

1982

* * *

Ағлајыб гучаға алынмадығым
ушағлығын јаралары
бу күн ачылыр бир-бир.
Ушағлығымын ганы дамыр
бу күнүн торпағына...
Бу јаралары
Һеч нәјлә сарымағ олмаз даһа.
Инди өз ганына булана-булана
отурасан кәрәк,
гулағ асасан
узағла ағлаја-ағлаја өләк
ушағлығына...

1982

* * *

Көрпә күлүшләриндән
бир халы тохунмуш олајды,
салынајды
бах о булудла
бу булудун арасында,
салынајды мавилијә....
Көзләри јумуб,
батмаг олајды каш
мавилијә сәрилмиш
көрпә күлүшләриндә...

1982

* * *

Балта сәси кәлмир, Аллах раһатдыр,
Бир јарпаг дуасы јормајыр ону.
Бу топ ағачларын сых лајласында
Ујујуб һәр шејин әввәли, сону.

Мен дә дәјир үзә, јарпаг титрәјир,
Көрпә нәфәситәк сүд гохур торпаг.
Бура бир аләмдир, вахтсыз, саатсыз,
Өмүрдән, өлүмдән, вәтәндән узаг...

1982

* * *

Бу дунја јуху базарыдыр,
онун сәс-күјүндән тутулуб
Аллаһын гулаглары.
Өмүр бу базарда сатылан
мал имиш,
сатылыр јухулара бүкүлүб.
Сону јох
јуху сатыб, јуху аланларын,
ахыры јох бу алверин.
Батмыр сәси
кечәнин һалал малыны
күндүзә сатанларын,
ишыг вериб, гаранлыг,
зүлмәт сатыб, ишыг аланларын...

1982

* * *

Ајрышыг да, гүрбәт дә хәстәликдир.
Јолухучу азардыр икисн дә.
Нечә ил бир јастыға
баш гојдуғун гадылла
бәзән ајрылыг гыздырмасында јатырсан
бир инсан өмрү боју.
Доғулуб јашадығын вәтәндә
мүһачир үшүтмәсијлә титрәјирсән
илләр узуну, бир талә боју.
Сонра гәриб мазары газылыр сәнә
ана торпагда...

1982

* * *

Арзуларын
доғулан күндән
ачылмајанда көзләрп,
јувада галанда арзулар өләнәдәк,
вә көзләрннә кечмишә бахмагдан
ағ кәтәндә үмидләрпн,
Мин иллик өмрүн
тәманнасыла јашајанда
бешкүнлүк өмрүнү инсан,
үзүнү Күнәшә тутуб нә дејәсән?
Һајыф ишығына, һајыф истина...

1982

* * *

Вәтәндән
нәгмә демә, гызым,
гар јағыр...
Сојуг дәјәр
«Вәтән» сәзүнә,
үшүјәр дилимиз.
Кизләт,
тәмиз дәсмала бүкүб,
охудуғун нәғмәни,
кизләт куқлаларынын арасында...
Кәл, гызым, кәл,
нағыл данышым сәнә:
Бирп варды,
бирп јохду, гызым,
бир нағыл варды,
ушағлар ондан хәбәрәнз...

1982

* * *

Бакыја думан кэлиб,
неч кэсэ демэ.
Дејэсэн јаман кэлиб,
неч кэсэ демэ.
Чыраг јаныб бу ахшам,
јаныб, сөнүб бу ахшам,
неч кэсэ демэ.
Бу думана гапымдан
чыхан кими азышам,
јенэ ше'р јазмышам,
неч кэсэ демэ.
Даш евлэр арасында
нејлэјэр думан мэнэ?
Күлүм, диријэм јенэ
неч кэсэ демэ...

1982

* * *

Сөһөрдөн нечэ кэрэ
гулаг асдығым бу нэгмэјэ
чохдан өлүб кедэнләрим дә
нејран олублар јегин.
Ән күнаһ бир диләјин
сэсинэ кедиб,
онлар да эбэди јашамаг истәјибләр,
бэлкэ кечэ, бэлкэ сөһәр...
Мән дә бу күн
севэ-севэ, сөјэ-сөјэ
анчаг һамысына рәһмәт дејэ-дејэ
өләнләрими охутдурмушам бир ағыздан.
Вэ бу мил-мил кағыздан
нәнэләрим,
бабаларым бахыблар үзүмэ,
көрүнүбләр көзүмэ.
Каш түпүрүб дөзүмэ
минэсэн чин атына!
Јох,
эбэди батар бу нэгмэ,
өлүмэ чатар бу нэгмэ.
Одур бир дэфэ дә
чалдырыб бу нэгмәни
кэрәк мәни көрмәјиб өләнләр
танытдырым бу күн мәни...

1982

* * *

Бу мусиги јетәр даһа,
Бу сәсләрдән гуртар даһа,
Унут, унут, артыг вахтдыр,
Вахтын өзү гара бахтдыр,
Әсир күләк, кечир өмүр,
Һәјат күлүр, өлүм күлүр,
Күлүр бөјүк, күлүр кичик,
Күлүр рөја, күлүр керчәк,
Өзү нү дәрлә атана,
кәдәрә, гәмә батана,
«Севин оғул» дејир ата,
«Севин бала» дејир ана,
Дунјаја чых күлә-күлә,
Севин, севин јана-јана,
Ағла, ағла, күлә-күлә,
Јаша, јаша, өлә-өлә...

1982

* * *

Кимин јанына кедәсән,
кимә зәнк вурасан
бу үнвансыз,
телефонсуз
вәтәндә?

1982

* * *

Гаранлыгда бир шам јаныр,
бир шам јаныр бир евдә.
Бир нағылла
итиб кетди
ушаглығым да, дев дә...
Чохдан өлән бир Күнәшин
ушаглыг шәкли кими,
гаранлыгда бир шам јаныр,
бир шам јаныр бир евдә...

1982

* * *

Жамандыр,
жаман жамандыр,
бели гырылмыш ағачлара сөжкәнмәк,
ајаглары јердән үзүлмүш гајалара
бел бағламағ жамандыр, жаман...
Бир јол ки,
Һәр сағ-сола дөнүмү
јенә бу јола чыхарыр сәни
бир аз јухуларда һәрләдиб,
бир аз башыны
арзуларда кирләдиб...

1982

* * *

Үстүндә диз дөјүб ағлајаны олан
өлүләрә дә һәсәд апарырам бә'зән.
Атамын мөзарына чичәкләр гојанда һәр дәфә
дејирәм: каш өзүм дә олајдым
бу гәрәнфилләрин әлван тәнһалығы ичиндә.
Вә солајдым Күнәшдән јағышын,
јағышдан Күнәшин әлиһә кечиб.
Сонра бөјрүмдән өтән бир күләјә гошулуб
учуб кедәјдим,
һардаса илишәјдим кола, даша.
Вә бу ше'ри јаздырмајајдылар мәнә
шәрлә хејир әлбир олуб...

1982

* * *

Көј үзүнүн башындан аґры гопуб дејәсэн,
мысмырығы салланыб булудларын.
Бир ганыгара аләм ачылыр көзләримә,
бир кимсәсиз, јетим мәсафә,
Ичимин дағларына гар јағмајыб бу ил,
гышы јенә олмајыб бу ил
фәсилләрсиз өмрүмүн.
Отлары јанмыш сапсары, гупгуру
дүнја галыб архамда,
бу сары дүнјада гојдуғум
үзүгара изләрим...

1982

* * *

Јадымдан лап чыхыб, ахшам иди, ја сәһәр,
күләк әсирди дәниздә, ја сүст дүшмүшдү
јелкәнләр?
Һансы ај иди, ајын ким өлән күнү иди?
Унутмушам һәр шеји, һәр шеји унутмушам...
Јалныз бир гапыја кедән
бир чығыр јадымдадыр,
бир дә гапы архасында јашајан гадынын сәси.
О сәс ахшам, о сәс сәһәр иди,
о сәс дәниз, о сәс јелкән иди,
о сәс илин бир ајы иди,
ајын мән өлән күнү иди...

1982

* * *

Бир јуху көрмэк истәрдим,
ојанмағы олмасајды
дејәрдим нечә јуху.
Бир сәһәр истәрдим ки, ачылсын үзүмә
кечә кәлмәсәјди
дејәрдим нечә сәһәр.
Бир өмүр јашамағ арзулардым,
өлүм олмасајды
дејәрдим нечә өмүр...

1982

* * *

Неч вахт бир инсан оғлу
о гајадан дөзүмлү олмајачағ.
Бир инсан да
вахтында итиб, вахтында көрүнмәјчәк
о ихтијар палыдын көлкәси кими.
Бир дәфә дә беш јерә бөлүнүб
беш јердә јашамајачағ инсан
көј үзүндәки о булуд кими.
Көзләндији, арзуландығы јердә
неч заман доғулуб, јашамајачағ инсан
дәлихана һәјәтиндә битмиш
о сөјүд кими...

1982

Бу јуху дејесән јолуну азыб,
 мәним јухум дејил бу.
 Бу лаләләр, бу чәмән,
 севиниб, уғуна-уғуна Күнәшә күлән
 бу шән чочуглар...
 Бу рө'ја мәним дејил,
 бу дүнја мәним дејил.

Думаны чәкилмиш дағ јолу,
 бу јолун солу, сағы,
 мәним дејил, мәним дејил.
 Дәнизи хошбәхт, саһили шән
 бу ишыглы аләм...
 Бу рө'ја мәним дејил,
 бу дүнја мәним дејил....

1982

Бу кечәнин горхусу
 каш мәним ола,
 горхунун азы олур,
 чоху каш мәним ола
 Ушаглара јухуда
 мей дәјсин кечә,
 киминсә атдығы даш
 каш мәним ола.
 Инди дәрд чыхыб јола,
 кәзир бағ евләрини,
 гоншулара дәјмәсин,
 дәјмәсин, аман Аллах,
 ағлајан олмалыса
 ики көздән ахан јаш
 каш мәним ола...

1982

* * *

Ше'р јазмаг тутуб мәни.
Ағлымы итирмишәм
ше'р јазмаг арзусундан.
Дилимә кәлән сөзләрин гулујам,
үрәјимдә галанларын дәлиси.
Ше'рә сөјкәниб
бахмаг истәјирәм
дүнја дедијимиз шејә,
дүнјадан
ше'р архасында кизләндијим кими...
Һәр итким бир ше'рә дөнүб,
һәр сөзүмлә
өмрүмдә нәсә сөнүб.
Нә ирәли кетмәк истәјирәм, нә кери.
Нә сола, нә саға.
Дүнја бәһанәјмиш ше'р јазмаға...

1982

* * *

Сабаһ чүмә ахшамыдыр,
Сабаһ евдән чыхмалыјам,
Уча даға галхмалыјам,
Араныјла чајлар ахан
Бу торпаға бахмалыјам.

Сабаһ чүмә ахшамыдыр...
Сабаһ евә гачым кәрәк,
Албомлары ачым кәрәк,
Ушаглыг шәклимә бахым,
Анам евә кәләнәдәк...

1982

* * *

Јағышын элинә кечмиш
бу кимсәсиз парк
нә вахтса јашадығым
ушаглыға бәнзәјир.
Үшгүјүр нәм скамја,
сојугдан бүзүшүр чығыр,
Јағышса јағыр, јағыр,
исладыр кечәни...
Өләндә
исти кәјдирин мәни.

1982

* * *

Бизим нәјимиз вар, Илаһи?
Бејнимиздә кизләниб
исинән үмидләримиз,
бу илыг үмидләрдән јоғрулмуш
рәјаларымыз вар.
Вә бу рәјаларын әввәлиндән, сонундан
бир хәбәрсизлијимиз вар ки, аман,
аман онлардан хәбәр тутачағымыз күндәни!

1982

* * *

Аллаһа, бир дэ гадына
дежилмәкчин јаранан сөзләр
көр кимә дејилир, дејилир һәдәр.
Бу ше'рләрә дә
пул вериләчәксә
онда Аллаһ нәјә кәрәкдир,
тәнһалыг нәјә?
Јашамаг да,
өлмәк дә сәнәтмиш,
көз јашы да
дөнә билирмиш чөрәјә...

1982

* * *

Чијин-чијинә вермиш
сыра дағларә баханда,
бир дағ чијни көрмәмиш
бизим Көјезән дүшүр јадыма.
Көрдүјүм дағлардан ән јетими,
ән кимсәсизи.
Дајаныб јер үзүндә
тәнһалыг һејкәли кими,
дуруб дүнјајла
Әскипара кәнди арасында...

1982

* * *

Бир кимсәсиз өмүр јашајырам кн,
бу өмүрдә
анам да јохдур.
Бирчә булуд көлкәси дә дүшмәјиб
дурдуғум бу торпағын үстүнә.
Бу өмүрдә јашадығым
евин гапысыны дөјмәјиб
нә гардаш, нә бачы,
нә севдијим бир гадын әли.
Бу евин гапысына
кәлән күчәләрин биринә дә
верилмәјиб атамын ады...

1982

* * *

Әлин сынајды, санитар,
О гызы дөјдүјүн јердә,
Јумруғунла гыз үзүндә
Анамы сөјдүјүн јердә.

О гыз сәнин көзләринлә
О ағача бахмамышды,
О гыз о күн о ағача
Елә-белә чыхмамышды...

О гыз чылпаг чинарын да
Башында һава көрмүшдү,
Аллаһын атыб кетдији,
Бош галмыш јува көрмүшдү...

Сән о гызы дөјән заман,
Ачылмамыш күлләр солду,
Дәлихана һәјәтиндә
Бир ағач да дәли олду...

Хышылдады јер үзүнүн,
Ән әлачсыз јарпағлары,
Дәлихана диварыны
Өпдү чинар будағлары...

1982

* * *

Бүркү, бүркү...
Охудуғум ытаб да,
арзуладығым гадын да
бүркү ичиндә.
Кытабдакы гатили
отурдурам ән сәрин бир көлкәдә,
дүшүндүжүм гадыны
дәниз ғырағына көндәрирәм.
Вә бу чан сыхан бүркүдә
женә икимиз галырыг
вериб баш-баша.
Мән вә азадлыг...

1982

* * *

Билсәјдим үстүмлә
кедиб-кәлән олачаг,
көрпү салардым өзүмү
бурајла
дүнја арасында...

1982

* * *

Көзләр көрә билмир истадијини.
Мәнзәрәләр, инсан сифәтләри
сәнин әлиндә дејил.
Гулаглар да еләчә,
сәсләр, сөзләр
сәнин әлиндә дејил...
Истидир,
јаныр үз-көз, јалын ајаглар,
бир көлкә, бир мей
сәнин әлиндә дејил...

1982

* * *

Мәнә севиб аҗрылмаға
бир гадын верин.
Үрәжимдә бир аҗрылыг гәрибсәҗиб,
вә бу аҗрылыгдан бир ше'р...

Мәнә баш көтүрүб кетмәҗә:
бир јол көстәрин.
Үрәжимдән бир јол кечир,
вә бу јолдан бир ше'р...

Мәнә јашамаға
бир гүрбәт верин.
Үрәжимдә бир вәтән гәрибсәҗиб,
вә бу вәтәндән бир ше'р...

1982

* * *

Бир шаир дамғасы кими
вурулмаг бураларын үзүнә...
Дөрд јандан ачыб,
һамыһын көзү габағында.
Нә Күнәш јандырсын сәни,
нә јағыш јујуб апара билсн.
Вә биләсән ки,
ағлајыр кечәдән хејли кечмиш
дүкан витринләриндәки
манекенләр дә,
дәниздә һејсиз јелкәнләр дә...

1982

* * *

Чэннэтдэ гушлар
нечэ охујурлар?
Зилдэн ја пэсдэн?
Чэнэннэмдэ
шаирлэр нечэ аглајырлар?
Зилдэн
ја бизим кими?

1982

* * *

Ағ булудлар
бирдэн-бирэ гаралмышды.
Кечэн ил,
өтөн ил,
өлэн ил...
Инди бу ил,
инди јатырам, ана,
јорулмушам јаман.
Мэчнун өлөндэ
галдырарсан мэни јухудан...

1982

* * *

Дағ бојда өмрүн зирвэсиндэ
гар галмаз,
гар галмаз бир овуч да.
Дағ бојда өмрүн синэси,
этэји гызмар күн алтында јанар,
јанар сусузлугдан.
Зирвэсиндэ гар јох,
гар әримэз зирвэсиндэ...

1982

* * *

Јухумда бир өмүр көрдүм,
позулмамышды.
Јухумда бир јол көрдүм,
азылмамышды.
Јухумда бир ше'р көрдүм,
јазылмамышды.
Јухумда бир мэзар көрдүм,
газылмамышды...

1982

* * *

Жазылмамыш ше'рләримин
нә кирир јухусуна?
Бир дағ јолу,
бир мешә,
бир чән.
Бир дә сәрхош мән...

1982

* * *

Чох күләнә, севинәнә
Јаныб, бир аз кәдәр верин,
Азыб кечәјә дүшәнә,
Јаныб, бир аз сәһәр верин...

Өз әлимлә бачармасам,
Јаныб, мәнә зәһәр верин,
Көзләрим јуман кими,
Тез Аллаһа хәбәр верин...

1982

* * *

Үрәјим санчыр бу күн
сәнинки нечә?
Көзләрим долуб бу күн,
сәнин көзләрин нечә?
Јум гулагларыны, күлүм,
бир ағлашма
ешидирәм бу күн...

1982

* * *

Дејирдин ки,
евин сөзү ездә галар...
Сәнинкиләр
чыхды, ата, евимиздән,
мәнимкиләр чыхачагмы?

1982

* * *

Јаваш-јаваш ачылачаг
лахталанмыш гузу ганы рэнкиндә
мәхмәр, ағыр пәрдә.
Сәһнәдә бир ағач,
бир чај,
бир Күнәш олачаг,
нә шәр,
нә хејир
монолог демәјәчәкәлр
о ахшам.
Чүнки сәһнәдә
јалныз ағач,
јалныз чај,
јалныз Күнәш олачаг...

1982

* * *

Бурдан чичәкләр дәрсәм,
хәјал јолунда да солар
мәзарыныза гәдәр онлар
Солар, узагда өләнләрим...

Буранын шахтасында
ешијә чыхан кими донар
сизинчин сахладығым көз јашы пајы.
Донар, узагда өләнләрим...

Үрәјимдән
бир дәли фикир кечир.
Кечир, узагда өләнләрим...

1982

* * *

Бураларын шахтасыны
бычаг кәсмәз,
истијә бир гапы ачылмаз
бураларын мејданларындан.
Һејкәлләрин чохундан сојуг кәлир,
буз гохујур,
гардан јонулуб бу абидәләр.
Күнәш чыхса,
ачылса истијә гапылар
әријәчәк һејкәлләрин чоху,
буз гохујан бу абидәләр...

1982

* * *

Илишмишәм
ше'рләрин һөрүмчәк торуна.
Азад олуб
јашаја билмирәм...
Амма бәлкә
мәнә јашамаг јох,
ше'р јазмаг кәрәкдир...

1982

* * *

Биз азыг.
Бир тикә торпаг,
бир гарыш дәниз
вә арабир
јазда чыхан чичәкләрик.
Јағышымыз да олур
көјләр истәјәндә.
Күнәшмиз дә вар
о гара булудларын
архасында...

1982

* * *

Бир көзөл гадынын
жанындан өтдүм,
дажанмадым.
Бир көзөл нэгмэ охујурдум,
дажанмдым.
Бир көзөл дүнјанын
ичиндө јашајырдым.
Дажанмадым.

1982

* * *

Бу күн
дүнән сабаһ иди ахы?
Сабаһа бел бағлајанлар
варды ахы дүнән!
Бәс нијә
һеч нә јох,
аман Аллах,
јенә һеч нә јох?

1982

* * *

Салам, ата, салам.
Билірәм,
архамдасан.
Мөзарындан
чәми әлли-алтмыш
аддым бу јанда дајаныб
троллейбус көзләјирәм.
Троллейбуса минниб,
сәнин јанына
кәләнә гәдәр
јашамаға кедәчәјәм.
Өмүр бу имиш, ата?
Кәлди...
Салам, троллейбус,
әлвида, ата...

1982

* * *

Ешиктә жалгузаг улајыр,
Горхудан сыхылмыр үрәјим,
евдә, бағлы гапы архасындајам...
Билмирәм нә дејир,
кими чағырыр кечәнин гаранлығында?
Дәрдми уладыр ону,
ја сон жалгузаг мәнәббәтими?
Нә замандан башланыб бу сәс?
Јарым саат бундан габагмы,
јохса мән һәлә дүнјада олмајандан бәри?
Билмирәм.
Анчаг көзүмүн габағында
һај верир үрәјим
јалгузағын ја дәрдинә,
ја сон мәнәббәтинә...

1982

* * *

Гарачыларын јухусуна
бир заман илхылар кирәрди,
хам атлар шаһә галхарды
гарачы јухуларында.
Гарачыларын
јовшан әтринә бүрүнмүш дүзләри варды,
бир дә өзкә атыны
узагдан көрә билән гара көзләри.
Гарачылар билмәздиләр нәдир ајрылыг.
Ајрылыгда доғулуб, ајрылыгда
өләрдиләр чүнки.
Јох иди вәтән сөзү
гарачы дилләриндә.
Јер үзүндә доғулуб,
јер үзүндә өләрдиләр чүнки.
Гарачылар билмәздиләр
дөшәмә нәдир, таван нәдир.
Чүнки отларла өртүлмүш чөлләр,
улдузларла долмуш көјләр варды...

1982

* * *

Торпаг сэнэ нэ сөjlэди?
Jaғышдан сонра
от этри, чичэк иji деди...
Даһа нэ?
Тураглыг вар,
көj чағында жанан тахылы,
балта сәсиjlә аһ чәкән мешәси вар,
бир дә jоллар, jоллар, jоллар...
Даһа нэ?
Гар дүшәндә түстүләнән бачалар,
сәси узагдан кәлән гатар,
бир дә адлы-адсыз мөзарлар...
Даһа нэ?
Jенә
һәр доғулан гаршысында ачылан
бир инсан өмрү узунлуғунда jол...

1982

* * *

Каш мәни бурда гојуб,
кедәјдиләр јахынларым,
унудајдылар бу баға кәлән
jолларын һамысыны.
Каш бир-ики ај
ше'рләримлә галајдыг бурда,
үз-үзә дурмуш
ики чани кими.
Аллаһын мәһкәмәси габағында.
Каш ше'рләрим
үзүмә дурајдылар
бу кимсәсиз бағда...

1982

* * *

Рэнклэрэ һэсрэт бир өмрүн
бомбоз сәһрасында
дағыдылыб дөрд јана гачмыш хордан **галам**
бир тәнһа сопрано сәсләнәр,
сәсләнәр сәһра боју, өмүр узуну...
О сәһрада
башымы ашағы салыб һараса кедән
бир инсан көрүнәр,
бир дә хордан галан
тәнһа сопрано сәсләнәр,
сәсләнәр инсан јох олуб
көздән итәнә гэдәр...

1982

* * *

Ше'рин көзүнү
инсан көзләри ачыр,
ана.
Горхма јаздыгларымдан.
Мәним ше'рләрим
кор доғулур, ана...

1982

* * *

Көрүрсәнми сојугдур һәр јан.
Сәнинсә евди
аз булудлу,
Отағын исти.
Бирчә көзләрин
јағмурлудур азачыг.
Мәним сәһһәтимчин
ән јарарлы иглим, күлүм,
аз булудлу ев,
исти отаг,
азачыг јағмурлу көзләриндиб...

1982

* * *

Дунјаја жағыш жағыр.
Гәрибә гитәләр чәкилир
жағыш сујундан
пәнчәрәнин хәритәсиндә.
Бөјүјүр, кичилир,
јох олуб,
јенидән дирилир өлкәләр.
Јағышса жағыр
кечә, сәһәр, кечә, сәһәр...

1982

* * *

Көј үзү тутгун, гәмли.
Көј үзү
гырыш-гырыш.
Кәнддә
гапы ағзында отуруб,
кечмишә бахан гарыја
бәнзәјир көј үзү
бу күн...

1982

* * *

Минорда
өмүр сүрүб,
мажорда өлмәк.
Бахын
әсәри кими.

1982

* * *

Нәләр јаратмады киши
гадындан өтрү?
Халглар, дилләр,
гәбиләләр, өлкәләр.
Сәрһәдләр чәкиб,
мүһарибәни гојду
онларын кешијиндә.
Бу бир гадын уғрунда
кедән савашда
уддуғумуз
бир ше'р бир мусиги олду...

1982

* * *

Желкөнө күлөк,
гадына севилмэк
лазымдыр хәмнишә.
Аллаһа инанмаг
вә јохлуғуну билмэк кәрәкдир.
Ингилаба
ингилаб кәрәкдир, күлүм,
азадлыг јох...

1982

* * *

Бирдән бир мави ишыг
дүшәчәк пәнчәрәдән дивара,
бир франсыз шәргиси
охуначаг хардаса лап јахында...
Јенә
башдан-бапта шумланмыш
ел дүшәчәк јадыма,
јенә галачг м
ики элим јихамда...

1982

* * *

Адам вар талеји тәнкнәфәсдир,
адам вар
истәјинни габағыны
горху кәсиб.
Адам вар
өз јаратдығына инаныр,
ону јарадана јох...

1982

* * *

Көзүм дә кет-кедә
габыг баглајыр.
Јох,
бу гәдәр инсан ичиндән
һеч бир вахт
көрүнмәјәчәк Аллаһ...

1982

* * *

Мэн карам, сэн кор.
Мэн гаранлыгда ахан
чајын күмүшү рэнкини көрүрэм,
сэн онун сәсини ешидирсән.
Аллаһ билир,
Һансымыз удмушуг,
Һансымыз удузмушуг...

1982

* * *

Елин јаз чағыјды,
торпаг күлүрдү,
чичәкләр соланда
таныдым сәни.
Јадымдан чыхмышдын,
чыхмышдын, күлүм,
көзләрин доланда
таныдым сәни...

1982

* * *

Дајан, сонра ағлајарсан,
Һәлә сәнә бир ше'рим вар.
Отаг кичик, амма исти,
Ешикдәсә бешкүнлүк гар.

Инди гајыт, јалвар мәнә,
Охумајым ше'ри сәнә.
Ше'рлә лајла дејирәм
Гарда галан изләринә.

Јуху көрүр кетдијин јол,
Јатыр гар үстә изләрин.
Баһара ачылсын күлүм,
Ғышда јумулан көзләрин...

1982

* * *
Күнләр өтүр,
гуртарың ил.
Амма јенә...
Демәклә гуртаран дејил,
Вагиф әми!
Анчаг
ушагларла дил тапырсан
ичи рәнкли
шекилләрлә долу
китаблар кими...

1982

* * *
Бир дәфә дә дүшсәм о хәстәханаја,
јенә дә кәлмә јаныма, кәлмә ора.
Ики дәфә сағ чыхмышам
орадан, күлүм,
сәнин сағламлығына
сағлам кәлмәкчин...

1982

* *
Гумру хан сөјүдә гонуб охуду,
Кечәнин сачыны јолуб охуду,
Нәфәсимә дүшүб, донуб охуду...
Бу кечәнин үз-көзү
Гуш сәсинә буланыб,
Бу елин торпаглары
Гуш сәсијлә суланыб...
Бу хан сөјүд кечәдән дә гарады,
Гумру сәси ган сызмајан јарады,
Аллаһ, олдуғум бу дүнја нарады?

1982

* * *

Сәнин көзләрин јол чәкән јолу
тапа билмирәм.
Бир кәс дә көстәрә билмәјиб ону мәнә,
бир һиссин дә демәјиб
Һансы јолу чәкир көзләрин.
Һансы јола чыхмалыјам,
чыхан кимн һара дөнмәлијәм?
Билмирәм.
Билмирәм һардадыр јол чәкән көзләрин...

1982

* * *

Гәрәнфилдән кәлән
јаныг ији нәдән олду,
нәдән?
Вахтында
јағыш јағмады көјләрдән,
вахтында
сү чәкмәди гујудан инсан.
Бәлкә дә
вахтындан тез
ачылды гәрәнфил.

1982

* * *

Сөзүмүз кедиб-кәлән бу күчәдә
бир инсан көзә дәјмәз.
Бир пәнчәрә дә
ачылмыз бу күчәјә.
Сөзүмүз
тәкбашына јашајыр,
аддымлајыр бу күчә боју...

1982

* * *

Бу жагыш
пәнчәрэдән бахыб
бир гадын јада саласы
јагыш дежил.

Бу жагыш
өлүмлэ барышыласы
јагыш да дежил.
Бу жагышдан
нэ көбэлэк битэчэк,
нэ догулачаг бир үмид.
Бу жагыш рэнкдир,
исладыб,
јорғун марал көзүнэ
бэнзэдэчэк шәһәри.
Узагдан...

1982

* * *

Бу јолларын јухусуну ким көрүб?
Чығырларын горхусуну ким көрүб?
Кечэ дүшүб, гаранлыг долуб чаја,
Аллаһын көлкәси дүшүб дүнјаја...

Бу гушларын ганадындан ким түтүб?
Бу будаглар гушеуз нэ вахтдыр јатыб?
Кәминин јери јох лөвбәр атмаға,
Дәнизи јох, дәли олуб батмаға...

1982

* * *

Дејесән он бирә бир аз галырды,
Ја да елә бәлкә бу вахт оларды,
Үзбәүз евдә бир пәнчәрә сөндү,
Сөнән пәнчәрәдән кечә көрүндү.

Бир пишик ағлады лап чаға кимп,
Һардаса узагда фит верди кәмп,
Гәзетдә бир јазы охудум, амма,
Нәдәнсә гызларым дүшдү јадыма.

Сөндүрүб ишығы јеримә кирдим,
Биртәһәр өзүмү јухуја вердим,
Јухуда көрдүм ки, јенә ушағам,
нәнәмлә гоншуја кедрик ахшам...

1982

* * *

Бир бах, көр о нәдир
көјләрдә учан?
Бахма, о да јалан,
көјләр дә јалан...
Дејирләр јухуна
азадлыг кириб,
јухуна инанма,
инанма бир ан!
Дејилән дә јалан,
јухуи да јалан...

1982

* * *

Өмрүн пәнчэрэси баглы,
Вэтэн мүлкү бир отаглы,
Көjlәр сөзсүз, јер сораглы,
Нә олду дөзүмә бу күн,
нечин сәбрим дүшдү өлкүн?

Ушаглар нәјә севинир,
Ушаглар нијә севинир?
Бир нағылам, тилсимләрден
Гуртулсам да гачым һара?
Бу нағылын ахырыны
Охумајын ушаглары...

1982

* * *

Дәли олмагдан
горхма бирчә ан.
Дәлихана пәнчэрәсиндән дә
ағачлар, инсанлар көрүнүр,
дәлихана пәнчэрәсиндән дә ичәри
јарпаг хышылтысы, инсан сәсләри долур.
Дәлихана бинасы да бир евдир.
евдир евләр ичиндә...

1982

* * *

Ше'рләрден ев тикмишәм
кедиб-кәлән јох.
Сөзләримлә мәчлис гуруб,
дејиб-күлән јох.
Бир кәс дөјмәјиб гапымы
јолдан өтән јох.
Өзүм дә јола чыхырам.
јолда вәтән јох...

1982

* * *

Бу мәктубуну азы отуз дәфә охудум...
Ону јазанда сағ идин, дидири идин.
Инди мөзар гаранлығында ағаран
сүмүк жығыныдыр бу мәктубу јазан элин.
Инди билмирәм,
Һансы элинлә јазмысан бу сөзләри?
Дири элинми тутмушду сүмүкләри,
ја мөзар гаранлығы чөкмүшдү
дири элинни үстүнә?
Јох, бу мәктубу дири көзлә охумаг олмас,
бу вәрәгин үстүнә
мөзар зүлмәти дүшмәлидир
ишыг кими...

1982

* * *

Бурда бир ары илишиб
Бүркүјә, күн ишығына,
Ғача билмир бахтымызын
Нә сағына, нә солуна,
Чыха билмир өз сәсиндән,
Бу сәсин тәрс гүссәсиндән...
Даһа нәдән јазым бу күн,
Нәји нәјә јозум бу күн?
Бу күн бурда дајанмајыб,
Өтүб кедин, булудлар,
Бурда бүркүјә илишиб,
Чыха билмәјән сәс вар...

1982

* * *

Пәнчэрэ өнүнэ даһа кэлмирэм,
Даһа булудлара баһа билмирэм,
Булудлар нағыла бэнзәмир инди,
Билмирэм булудлар инди киминди...

Мин доғма инсана охшарды онлар,
Ичими, чөлүмү охшарды онлар,
Булудлар өмрүмүн сағ әли инди,
Булудлар бир заман тәсәлли инди...

1982

* * *

Анамын кечәси сәксәкәлидир,
Анамын күндүзү сыныг әллидир,
Анамын чырағы жанса да сөнүб,
Кечиб кәлдији јол керижә дөнүб,
Даһа көрә билмир өтән күнләри,
Һардан кәлиб, һара кедән күнләри,
Көзүнүн ишығы атамла кециб,
Ишыглы күнләри о күндән итиб,
Анамын көзләри тунчла долубдур,
Анамын көзләри һејкәл олубдур...

1982

* * *

Нечә вахтдыр итирмишәм
Вәтән сөзүнүн мә'насыны.
Нечә илдир көрә билмирәм јол сөзүнү.
Ајагларымдан тутуб ертијат сөзү,
әлләрәми зәнчирләјиб горху дедијимиз сөз.
Дост сөзүндән араг ији кәлир,
дүшмән сөзүнү ача билмәмишәм һәлә.
Көзләримлә бу қағыз арасындадыр бәлкә
дүнја дедијимиз?
Нә демәкдир ајрылыг?
Нәдир сөз?

1982

* * *

Ики-үч ај олар бура кәлдијим,
Амма чыхмамышам сәдән ешијә.
Бирмә адама да зәнк вурмамышам,
Нә о ит гызына, нә бир кишијә.

Дејим дарыхырам? Дарыхмырам да,
Китаб охујурам, јазы јазырам.
Өзүмлә мәшғулам, өзүмү һәр күн,
Јүз јол дирилдирәм, јүз јол асырам.

Һәр күн гара басыр мәни јухуда,
Һәр кечәм чијнимә ағыр јүк олуб.
Нағыл охујурам, нағылларда да
Көрүрәм девләрин көзләри долуб.

Билмирәм нә олуб, валлаһ, билмирәм,
Баш ача билмирәм нә олуб мәнә?
Белә кетсә, кәрәк баш алыб гачым,
Ја рус киләсина, ја гуш сәсина...

1982

* * *

Дағлар горхуб јухуда,
Думан галхыб јухудан,
Мешәләр чәнә батыб,
Ағачлар јенә јатыб,
Јоллар јенә долајы,
Өмүр јенә хавајы,
Булагдан бир су ахыб,
Шимшәк бир палыд јыхыб,
Сонра бир јағыш јағыб,
Јағышларын јағышы,
Јағышларын гарғышы.
Судар дағлары јујуб,
Селләр отлары сојуб,
Көј тәнкә қәлиб сиррдән,
Чүјүр мәләјиб бирдән:
Севинч дә кәдәр имиш,
О да кәдәрин имиш,
Бу кәдәр дәниз имиш,
Јаманча дәрин имиш...

1982

* * *

Дејирләр ки, узагда
Узагда бир јуху вар.
Орда үзә кәлән јадан
Горхуб саралмыр баһар.

Инсан оғру олмаса,
Ат нејләјиб дамғаны?
Бир јуху сорағым вар,
Билмирәм јери ханы.

Дејирләр ки, Ај чыхыб,
Өмрүмүн ешијиндә,
Өмүрсә јырғатаныр
Өлүмүн бешијиндә...

1982

* * *

Бир кечэм дә сәһәр олуб,
Сәс-күј ичиндә итди.
Өмрүмүн бир нағылы да
Вәтән сөзүлә битди...

Јенә кетди, ајрылыға,
Јахын, доғма изләри.
Јенә гәриб ше'рә дөндү
Ана дилин сөзләри...

1982

* * *

Орада
бир јол итир дөнә-дөнә.
Бурада
бир көз батыр сөнә-сөнә.
Пәнчәрәдә
пәнчәрәләр көрүнүр јенә...

1982

* * *

Севил, гадын, јенә севил,
севил, дөнә-дөнә севил,
севил, әсрә,
севил, күнә,
севил, ше'рә, севил, динә.
севил, һәр ан,
севил, гадын.

1982

* * *

Янына кэлиб
«севирэм», десэм сэнэ
инанма, алданма,
гов мэни гапындан бирјоллуг.
Чүнки, кэлсэм, кэлишим,
севсэм, мэхэббэтим
јалан чыхачаг эввэл-ахыр.
Чүнки гојуб кэлдијим јердэ
бир инсан дили галачаг,
сөзлэрлэ долу бир дил...
Вэ о дилин сөзлэри
ашыб дағлардан, дэрэлэрдэн кечиб,
тапачаг мэни,
голумдан тутуб кери,
јенэ ше'р јазмаға апарачаг мэни...

1983

* * *

Бу эллэр эввэл-ахыр,
Бир күн бумбуз олачаг.
Бу бэдэн көкө кэлмэз
Сименз гопуз олачаг.

Гурујуб даша дөнүр,
Көј үзүндэ булудлар.
Өмрүн чыдыр дүзүндэ
Кишнөјир өлү атлар.

Улдузлар дамыр јерэ,
Кечөнийн јарасындан.
Јухулу күрзэ чыхыр
Ики даш арасындан.

Һараја һај вермәјиб,
Дүнја кечир кар кимн.
Бир кор дәјир дивара
Бизим дуалар кимн...

1983

* * *

Анадан олмадығым,
бир свиндэ бирчэ күн галмадығым
көндлэри нечэ унудум?
Нечэ чыхсын јадымдан
думан ичиндэ көрмәдијим
маралын үркәк дурушу?
Гулағымдан нечэ кетсин
мәни доғаркән
ағрыдан ғышғыран анамын сәси?
Нечэ ешитмәјим
мәзарым үстүндә ағлајанлары?

1983

* * *

Бу сәһрада чичәкләр неч.
Өмрүн коллары да солур.
Очаг јаныр блјуз кими
Көзләринә түстү долур.

Көзләрин зәнчи нәғмәси,
Гара торпаг кими ағыр.
Узагда јалгузаг дуруб,
Ону да очаға чағыр.

Аллаһ, сәнә јалварырам,
Бизә бир јад көз бахмасын.
Бир дә очаг јананачан
Сәһраја јағыш јағмасын.

Јовшан гохусу гарышыр
Јанан очағын сәсинә.
Үзүгүјлу јыхылырыг
Гара блјуз көлкәсинә...

1983

* * *

Баш исти, дизләр сојуг...
Дүнјанын бу күнчүндә
јолуну азмыш бир күләк әсир.
Әр һәсрәтиндә олан бир гыз
үст мәртәбәдә
әрәб тангосу чалыр
көкдән дүшмүш ројалда.
Фикирләр гарышыб,
елә дүјүн дүшүбләр ки,
өлүм дә ача билмәз онлары.
Тутулмаг горхусунда олан
адамлары дүшүндүрүр мәнә.
күләјин сәси.
Дүнјада нә вар, нә јох, көрән инди?
Бурда
јолуну азмыш бир күләк әсир,
вә она һај верир әрәб тангосүјлә
әр һәсрәтиндә олан бир гыз.
Баш исти, дизләр сојуг...

1983

* * *

Буз үстә ахачаг, гума һопачаг,
Ја лахталана чаг ганымыз тиндә?
Мин ил јашасаг да сон күн кәләчәк
Чохдан өлүб кетмиш мамонт белиндә.

Бу ағ палатада өлә биләрик,
Сојуја биләрик хәстәханада,
Анчаг өләчәјик кечмишдә јенә,
Дөрд јанымыз дәниз, өзүмүз ада.

Бир кәми көрмәмиш адсыз океан,
Бир бајраг көлкәси дүшмәмиш торпаг,
Орда, һәјат сәси чатмајан јердә
Өлүмдән хәбәр јох, өмүрдән сораг.

Дүнја гулаг кими тутулачагдыр,
Аләмә дәјәчәк өлүм нәфәси,
Бу сонсуз сүкутдан фәрјад һопачаг,
Өлмәк истәмәјән мамонтун сәси...

1983

* * *

Көрпү гуртаран кимп
мешәјә кедән торпаг јолун
сөзләрини јада салыб,
нәғмәсини охумаг лазымдыр мүтлөг.
Көрпү алтынын
јосунлу, нәм, сәрин маһнысы да
дүшмәлидир јадымыза.
Бураларын бир сөзүнү,
бир авазыны унутмамалыјыг биз.
Гүрбәтә дөнмәмәлидир
бу јерләрин јетимлији.
Күндоғанын вә күнбатанын
Гимнләрини билмәлидиләр,
ајаг үстә охумалыдылар балаларымыз.
Унудулмаја кәрәк,
јада дүшә кәрәк
бу торпағын бүтүн сөзләри.

1983

* * *

Бир аз бу јана отур,
үзүнү чевир пәнчәрәјә сары,
јағышдан сонра
јарпагларында дамлалар ишылдајан
ө зейтун ағачына бах.
Бах, беләчә отур, күлүм, гымылданма,
сәнни ше'рини чәкәчәјәм инди.
Јадына сал ја ән көзәл,
ја ән пис бир күнүнү.
гој көзләрин һејрәт рәнкіндә олсун.
Тәрпәнмә, гурбан олум, гымылданма,
тапым ше'ринин рәнкләрини...

1983

Бир һезин валс кирләјиб мәни,
Һараса сәсләјир,
Һансыса бир паркын гәриб нәмишлијинә.
Шам ағачларынын нәфәсијлә,
көһнә скамјаларын солмуш рәнкијлә
вә һансыса бир көрпүнүн
чајы гурумуш һәсрәтијлә
баш-баш вериб
сәсләнмәк истәјир бу валс.
Көзүмә гарајаныз
бир оғлан ушағы дәјмәк истәјир
бу паркын кимсәсиз аллејасында.
Ушаглығым ја јолуму кәсмәк,
ја мәни көрән кими гачмаг истәјир
бу паркда
бир һезин валс сәсләнә-сәсләнә...

1983

* * *

Кечән илкинән хејли јорғун
көрүндү көзүмә бу дағлар.
Һачы Мурадын салдығы чығыр да
гочалыб елә бил.
Гар дүшүб өтәнилки хәзәлин үстүнә,
буз кими сүрүшкәндир мешә.
Ағачлар да
јорғун дүшүбләр бу бир илдә...
Нә олуб бу јерләрә,
Һансы азара тутулуб мешә?
Кечән ил сөјкәниб
бах, о палыда,
әбәдиллик һагда дүшүнмүшәм јекә-јекә...
Амма инди
палыд өзү сөјкәнмәк,
сығынмаг истәјир мәнә елә бил.
Чәми бир ил кечиб ај чамаат,
чәми бирчә ил...

1983

Сусмаг, һәмишә сусмаг...
Анајла сөһбәт едәндә дә,
севдијинлә көрүшән анда да,
һәр ан, һәр јанда
сусмаг, еләчә сусмаг...
һәр күн дост-ашна сөһбәтинин
сүкутуна енмәк өз сәсинлә,
һәр күн бүлбүл кими өтән
лал инсанларла растлашмаг
вә көрмәк,
вә билмәк ки,
бу сәссиз бағырты ичиндә
пычылтыја еһтијачы вар инсан оғлунун.
Нә јаман чәтиндир, Илаһи,
даныша-даныша сусмаг,
дилләнмәдән ешидилмәк ондан да чәтин!
Сусмаг, еләчә сусмаг...

1983

* * *

Хејли, көзләдим,
көзләдим бу јағышы.
Көзләдим
мин илин гураглыгында
әкинчи кими,
торпағын өзү кими...
Бу јағышдан
бир сөз чүчәрмәлидир үрәјимдә,
бир ше'р битмәлидир көксүмдә.
Кәрәк көзләјәк,
нәјә дөнәчәк бу јағыш
рә'ја дејилсә әкәр.

1983

* * *

Сэндэн јуху ији калир,
Илыг бир дунјаја бүрүнмүсөн
тәпәдән-дырнаға кими.
Исти чөрәктәки дадлы,
јајда сәсләнән муғам кими тәнбәлсән.
Сәни көрәндә
отурмаг истәјир ағачлар да,
дағлар да.
Сәни көрәндә шаир јох,
ше'р олмаг истәјирәм...

1983

* * *

Үзүгара үрәјимә
нәсә
бир шеј дамыб.
О баш версә
аман Аллаһ,
балалара
бир дә мешәләрә һејиф...

1983

* * *

Сәнә тәбәссүм дә јарашыр,
көз јашы да.
Мешәдә ағачлар,
сәһрада мәсафә кими көзәлсән.
Дағларда думана бәнзәјирсән,
дәниз саһилиндә далға сәсинә.
Дунја әјнинә бичилиб елә бил,
јамаң јарашыр һәјат сәнә...

1983

* * *

Өлүм ајағында
жуулан күнаһ кими
кечикди, јубанды тәбәссүмүн.
Јашым өтүб артыг.
Саһилә кәлән,
гајалара чырлыныб дағылан
далғалара тај-туш олмушам артыг,
Дунјанын бүтүн јоллары
мәндән өтрү јохушдур даһа.
Билирсәнми,
ән хош нијјәт дә
пислијә дөнүр әввәл-ахыр,
галиб кәлиб
һакимијјәт олмуш ингилаб кими.
Инди
нәғмә сәсиндән дә
диксинирәм бә'зән,
гапы чырылтысына бәнзәдирәм кечәләр
анамын сәсини дә.
Кечикди,
јаман јубанды тәбәссүмүн...

1983

* * *

Билмирәм һара,
ған төкмәјә, ја өз ганыны ахытмаға кедир
чүрүк хәзәл үстә гојдуғун
бу јасты, һәјат кими мөтәбәр ләпир изләрин...
Арабир ајаг сахлајыб
дунјанын ијләрини чәкмисән нәм бурнунла.
Јенә јеримисән
дағ сыртыјла үзүјухары...
Инди сәнин рузун анчаг зирвәләрләдир,
ону да тапсан әкәр,
әкәр мешә ја Аллаһ
бир шеј чыхарсалар гаршына.
Јаша, гардашым, ајы,
чүрүк хәзәлдә из гоја-гоја...

1983

* * *

Бу сүбһ дүнјасы сојугдур инди,
түфәнкимин полад лүләси кими.
Думан Аллаһа јетмәмиш дуа тәк
ениб ашағы,

јајылыб көлүн үстүнә.
Гаггылдаша-гаггылдаша
Һај вермәјә башлаиблар
бир-бирләринә јашылбашлар...
Инсанлар арасында кизләдә билирәм,
анчаг бурда һамы, һәр шеј көрүр
дамарларымла ахан, дөвран вуран
чанавар ганынын истисни...

1983

* * *

Коллар арасында мөһ,
Торпаг азачыг нәмиш.
Јерин бу тикәсинә
Нә кәлиш вар, нә кеднш.

Көј рәнк сөзүнү дејир,
Сусуб отла, јарпагла.
Бурда дил тапмаг олур
Ағачларла, торпагла.

Бурда ән кичик булаг
Билир һараја ахыр.
Мешәдә јорғунлуг һеч,
Јаддаш да чандан чыхыр.

1983

* * *
Дејесэн бу ајлы кечә
јатмаға бир јер тапмајыб өзүнә.
Бир исти очаг,
бир дәрдсиз гучаг,
бир мейрибан бучаг
дәјмәјиб онун улдузлу көзүнә.
Бурда кимсәсиз гәрибдир кечә...
Көзләрим әлачсыз,
әлләрим өз әлимдә дејил,
сөзүмүн кәсәри өз дилимдә дејил...
Анчаг ше'рдә,
о да тәк галанда
ичимдә дилләнир гејрәт!
Аман Аллах,
јер үзүнә даһа сығмыр,
көј үзүнә дә јајылыр гүрбәт...

1983

* * *

Өмрүн бәд чағында чыхдын растыма,
Сон кечә ичиндә бир сәһәр кими.
Одур көзләринә кендән бахырам,
Лувр музејини кәзәнләр кими.

Өмрүнүн шәкили чәкилир һәлә,
Сон рәнк вурулмајыб көзәллијинә.
Мәнсә нечә вахтдыр даһа чыхмышам
Сон пајыз јолунун хәзәллијинә.

Варсан бу күнүмдә, анчаг билмирәм,
Һә үз көстәрәчәк мәнә сабаһым.
«Шүкүр һәлә сағам» дејирәм һәр гыш.
Шахтада бухара дәнәндә аһым...

1983

* * *

Җағмурлу пайыз күнүндә
диварлар, пәнчәрәләр аглайр.
Белә күндә шәһәр
үстүачыг гәбристанлыға бәнзәҗир,
јағыш дамлалары
өлүләри бәзәҗир...
Бир фикир кечир үрәҗимдән,
җамҗаш,
ағланмыш бир фикир,
Аллаһын көзүндән узаг...
Белә күндә
бағлы гапылара кедиб дирәнир
јер үзүнүн бүтүн јоллары...

1983

* * *

Бу пәнчәрәдән көрүнән
вә көрүнмәҗән анларына
гурбан.
Ешитмишәм хәстәләниб анаң,
анаңа дәрман верән әлләринә
вә ананын, азарына гурбан.
Деҗирләр бу јахынларда
Москвага келәчәксән,
ора кедән бүтүн һава
вә дәмир јолларына гурбан.
Бир күн јенә
башынла салам вериб,
кечәчәксән јанымдан.
Кеч,
јанымдан кечән күнләринә гурбан...

1983

* * *

Нәжә алышмайыб инсан?
Онун гаршысында
баш әжиб,
һәм доғру дуруб, һәм јалан.
Дүшүнүб, күлүб, ағлајыб, севиб
бүркү отагда да, тәмиз һавада да.
Ганы ахыб јер үзүнә
сүлһ вахты да, давада да.
Көзүнә ејни дүнја каһ ағ көрүнүб,
каһ гара.
Инсан һәмишә инсан олуб,
бә'зән бағлы, бә'зән ачыг јара.
Әввәл-ахыр јалан чыхыб
һәгигәт сандығы ән көзәл сөзләри.
Бир күн дә
сөнмәјиб тәбәссүмү,
гурумајыб јашаран көзләри...

1983

* * *

Биз јох,
Аллаһ инанмыр бизә..
Инанмыр
әлимиз гана батанда,
инсан инсана даш атанда.
Анчаг көј үзү
ушаг тәбәссүмү кимп көрүнәндә көзә,
инсан «Дүнја көзәлдир» дејәндә
үзүнү тутуб дәнизә,
биз јох,
Аллаһ инаныр бизә.

1983

* * *

Мэзара бэнзэјир јахшы инсан...
Мэзар кими
јаја, гыша дөзүмлү,
мэзар кими динмэз.
Көзө аз-аз көрүнүр јахшы адам
илдэ бир-ики кэрэ башчәкилән
мэзар кими.
Јахшы инсанын јанында
сузмаг олур,
о да данышдырмыр неч кәси,
сирр алмыр адамдан
мэзар кими.
Јахшы инсан да
бир јерә бағланыб
мэзар кими.
Узагдан башдашына
бэнзэјир јахшы инсан
јахындан ағлашмаја...

1983

* * *

Бу севинчәк рәнкләрин мәнзәрәсиндән
јорулмушам, безикмишәм јаман.
Көзләрим тагәтдән дүшүб
алабәзәклијә бахмагдан.
Нејләјим, јатмыр үрәјимә
рәнкләрин, бојаларын зилдән охунанлары.
Мәнә пајыз дәнизинин
боз кенишлији лазымдыр,
мәнә бәмдән көрүнмәлидир көј үзү.
Гој хошбахт олсунлар
Күнәшә гәрг олмуш инсанлар
бәхтијар олсунлар даима!
Анчаг мәнә
јағышлы, чискинли күндә
бир гоча вәләсә сөјкәниб,
билмәк лазымдыр ки,
мәндән савајы кимсә јохдур бу мешәдә,
демәк мәндән хошбахт инсан јохдур
јер үзүнүн бир мешәсиндә...

1983

* * *

Нәјин гытлығы олса да,
һәлә ки, сағам
көзләриндән јазылмыш ше'р сарыдан
корлуг чәкмәјәчәксән.
Бахтын кәтирсә дә, кәтирмәсә дә
севәнләрин чох олачаг,
ше'р јазанын тәкчә мән.
Одур, һәлә ки, сағам
никаран галма көзләриндән...

1983

* * *

Бу јерләр јуху көрүр,
Көз јумуб јатмаса да.
Өз сәси гулағына,
Чатса да, чатмаса да...

Гыш кәләндә гыш олур,
Јердә гар галмаса да.
Бу јерләрин Аллаһы,
Олса да, олмаса да...

Чәј јери чәј јеридир,
Сулари ахмаса да.
Көзләримиз кор дејилә.
Бахса да, бахмаса да...

Бура өз бағымыздыр,
Алмасы дәјмәсә дә.
Белимизи бу һәсрәт,
Әјсә дә, әјмәсә дә...

Бу јерләр дә севинир,
Ичиндә күлмәсә дә.
Һардаса ағ күн дә вар.
Кәлсә дә, кәлмәсә дә.

1983

* * *

Дәфтәрини бағла,
кизлә гәләмини
ше'р јазмаг истәјәндә.
Унут ағ,
унут гара күнләри
ше'р јазмаг истәјәндә.
Охунмамыш
бир нәғмә јохдур дүнјада,
тәзәдән вә гәфләтән
јада дүшәнләри вар анчаг...
Кечәдир,
кечдир,
узан, јухуја җер өзүнү
ше'р јазмаг истәјәндә...

1983

* * *

Јорғунлуғун бу зил гаранлығында
чыраг јандырсам,
нәјин үстүнә дүшәр ишыг,
нә көрүнәр көзләримә?
Пис шеј көрмәкдән горхурам јаман...
Билмирәм нејләјим, билмирәм.
Чыраг јандырмагдан да горхурам,
белә кетсә, белә галса
бир күн гаранлығы алышыб,
гаранлыгда көрә биләчәјимдән дә...

1983

* * *

Јох,
чох да сыхыласы јер дејил бура.
Бурдан да бир чыхыш јолу вар,
дунја бурдан бөјүк,
Аллаһ бурдакы инсанлардан
гүввәтлиндир ахы!

Јох,
чох да бахыласы јер дејил бура.
Бурдан да бир багыш јолу вар,
дунја бурдан кениш,
Аллаһ бурдакы инсанлардан
көзәлдир ахы!

1983

* * *

Бурда, шәһәр бағында,
бир гәриб скамја вар,
бир гәриб скамја вар
зәиф сары ишыг сачан
кимсәсиз фанар алтында.
Тәләсин, тәләсин о скамјаја отуруб
бир шеј фикирләшмәјә, бир күн дә јада
салмаға...
Јағыш чиләјир, Аллаһын бир чискинли
ахшамыдыр,
ешијә чыхын, тәләсин,
тәләсин, јағыш көлмәчәләриндә
нәјинсә, бәлкә киминсә әксини көрмәјә...
Өмрүн бир күнүнүн дә кечәси кәлиб,
өмрүн бир күнүнүн дә
јорғунлуғу долуб чан, бәдән дедијимизә.
Јатаға кирип, вахтдыр,
тәләсин ја јуху көрмәјә,
ја да киримишчә өлмәјә...

1983

* * *

Бир күн ахшам үстү,
гүрүб чагы
Күнәш ајаг сахлајыб көј үзүндө
дајаначаг бир јердө,
батмаг истәмәјәчәк
бир күн Күнәш.
Вә о күндан
кечә һәсрәтијлә долуб,
ағырлашачаг дүнја,
инсанлар,
һејванлар,
бүтүн јер үзү башдан-баша...

1983

* * *

Истијә мәфтун јасты бир гаја,
бир дә гызмар чөлүн сәси,
даһа һеч бир шеј...
Сәма башдан-баша
ағ кәлмиш гары көзүтәк бәјазымыш,
пис күн рәнкинә чалыр көј үзү,
даһа һеч бир шеј...
Јахында беш-он јетим јулғун
узагда илғымлы дүзләр вә кәлчәк
даһа һеч бир шеј...
Ејни вахта,
ана гәдәр мейрибан, доғма,
вә сәрхош гадын кими
ијрәнч бир мәнзәрә...
Бир дә...
јох, даһа һеч бир шеј...

1983

* * *

Инанмырсанса кет бах...
Бузовна тэрэфдэ бир гаја вар,
бу јај
бир марал шәкли чызмышам.
о гајанын үзүндә
сәни дејә-дејә.
Кет, бах,
көр бир нечә әсрдир ки,
севирәм сәни,
вә нечә мин ил
бундан сонра да севәчәјәм...

1983

* * *

Рәнкини вә бахышыны унутдуғум
бир көз дүшмәк истәјир јадыма.
Дүшмүр хошбахтлыгдан...

Мәнасыны вә дејилишини унутдуғум
бир сөз дүшмәк истәјир јадыма.
Дүшмүр хошбахтлыгдан...

Өзүмдән вә дүнјадан гачыб,
Аллаһын олуб-олмадығыны билмәк истәјирәм.
Билә билмирәм хошбахтлыгдан...

1983

* * *

Жаман һазин, јаныглы бир нәғмә кими
дүшүрсән јадыма,
бу мусигисиз күнләрин сәссизлијиндә.
Шән маһны,
шух һава ешитмәк арзусујла
тутулуб гулагларым,
ешитмирәм һеч нә!
Бир кәс көрүнмүр көзүмә,
бәлкә дә өзүм дәјмирәм
кимсәннин көзүнә.
Јеканә үмидим сәп идин,
сән дә белә, белә дүшүрсән јадыма,
һазин, јаныглы бир нәғмә кими...
О да сөзсүз.

1983

* * *

Өзүм дә билмирәм
көрмәк истәјирәмни сәни?
Күн дә о күн,
јер дә һәмән јер
јағыш да чиләјир
бир ил бундан әввәлки кими,
амма ди кәл...
Дејиләнләрә көрә
сән дә дәјишмәмисән,
мәни дә башгалашмаға гојмур
алнымдакы јазылар.
Анчаг...
Билмирәм, бағышла,
билмирәм көрмәк истәјирәмни сәни...

1983

* * *

Бири варды бири јохду
бир гајыг варды Хәзәрдә.
О гајыгдан хәбәрим јохдур чохдан.
Билмирәм
дәнизин һансы саһилиндә чүрүјүб,
ја һарасында батыб о гајыг...
Су исә галхыр,
јаман галхыр,
елә һеј галхыр
галдығым бу гајыгсыз јерләрдә,
бу гајғысыз јерләрдә...

1983

* * *

Бу гајајла о гаја барышмаз,
о чајын сәси јахын гојмаз өзүнә
бу чајын сәсини.
Бу изләрин јијәси
дишлә-дырнагла дајаныб
өзү салдығы чығырын кешиндә...
Бурда һәр кәсин өз лајласы олуб,
һәр кәс јырғаланыб өз бешијиндә.
Бир ајаг јорулмаз
јоруланда јад ајағы...
Бу мәнзәрә
о мәнзәрәјлә барышмаз һеч бир заман.
Чүнки бурда чанлы јашајыр
башга чанлыны бурахмаз јахына.
Бу дүңјада суаллар чох,
бу дүңја инсанларындыр
инсанын јох!

1983

* * *

Јол чәкир көзләри дәлиләрин дә,
Тамам унутмајыб дүнјаны онлар.
Күзкүдә өзүнү танымаса да
Дәлинин өз дәли хатирәси вар.

Гәфәсә бәнзәјән пәнчәрәләрдән
Сиз көрән сәманы көрүр дәлиләр.
Һеч олмаса илдә чәми бир дәфә
Дәли көзләринә көрүнүн сәһәр.

Көзләри дикилиб јолсуз јоллара,
Дәли көзләриндә јашармыр кәдәр.
Баш чәкин онлара, анчаг кәләндә
Әлибош кәлмәјин, ачдыр дәлһләр...

1983

* * *

Јаддашыма төвбә демншәм бурда,
Доғма көзләрини дөндәриб јада.
Јухума кирмәјә гојмурам сәни
Бу дар палатада, дәлиханада...

Сәнә јалварырам, әмр еләјирәм,
Сәсин гулағыма бурда дәјмәсин.
Санитар Бабанын ағыр әлләри
Сәсинин үстүндә мәни дөјмәсин...

Бурда хатирәјә ијнә вурурлар,
Одур бир ан белә дүшмә јадыма.
Бурда билсәләр ки, јаддашым вардыр
Атамын ады да јетмәз дадыма...

1983

* * *

Күлүм, ојан,
дүнја гара јухулар кими
гатма-гарышыгдыр.
Јухулар писә-јахшыја
јозула билир хәлә,
дүнја даһа јох, күлүм.
Одур ојан,
вахт вар икән хәлә
бир ше'р јазмаг истәјирәм
ачылан көзләриндән...

1983

* * *

Һәр көрүшүн ахыры ажрылыгдыр,
«Салам» сөзүлә башланыр
бүтүн ажрылыглар...
Одур гаршыма чыхан һәр инсан,
ешитдијим һәр гуш сәси,
Һәр көрдүјүм ағач
ағыр кәлир јаман ағыр кәлир мәнә...
Белми әјиб, әјиб бу аллаһсыз јүкүлә
ажрылыгла башланыб, ажрылыгла гуртаран
дүнја

Вә билирәм, аман Аллаһ билирәм,
Һәр күн евдән чыхыб ажрылыға кедирәм,
вә ахшам бу евә, бу отаға јох,
ажрылыға дөнүрәм јенидән...

1983

* * *

Көрәсэн өлән дәлиләрин
руһу да дәли олур?
Нәјә дөнүр руһу дәлиләрин?
Нәдән сөнүр руһу дәлиләрин?
Бакыдан чыхыб
Һара дөнүр руһу дәлиләрин?
Нечә өлән дәлиннин
јадына дүшәчәјәм јәгин,
руһумла
нечә дәли коруну
ешәчәјәм јәгин...

1983

* * *

Дәлиханада ахшамдыр,
Дәли Габил јер сүпүрүр.
Инсан һәр јердә инсандыр
Өлмәјибсә өмүр сүрүр.

Сыраја дүзүб сајырлар,
Санитарлар бизи сәһәр.
Дүнјаны кәзә билирик
Гапыдан һасара гәдәр.

Бурда кәрәк лал оласан,
Данышмасан сөјүлмәзсән.
Сөјүләндә јерә кириб,
Орда галсан дөјүлмәзсән.

Бурда кәрәк јашајасан,
Һәр күн шүкүр дејә-дејә.
Сәһәр кәләм, күндүз кәләм,
Ахшам кәләм јејә-јенә...

1983

* * * * *

Бүтүн јолар чәкилибмиш,
Көзләрим јол чәкмәк үчүн.
Аллаһ торпаг јарадыбмиш
Гаршында диз чәкмәк үчүн...

Мәнә өмүр верилибмиш,
Һеч нәји билмәмәк үчүн.
Бир дә сәни бу дүнјада
Көрмәјиб, өлмәмәк үчүн...

1983

* * *

Выјылдамыр јох,
кечиб кәлдији јерләрин
дәрдиндән ағлајыр
пәнчәрәмни, гулағымын дибиндә
бу күләк...
Индичә әсиб совушачаг,
үз тутачаг башга елләрә.
Вә билирәм
һардаса бизи дејиб ағлајачаг
бу күләк...

1983

* * *

Мәнәми белә кәлди
јохса доғрудан да дырнағыјла
хач чевирди синәсиндә
гаја үстүндә дуран дағ кәли?
Бәлкә думаны
силмәк истәди көзләриндән
көз јашы саныб?
Көјләрин сүдү дамыр јерә...
Ичир, дојмур торпағ.
Вә јенә, јенә дә
ән узағ планет
Аллаһдыр, Аллаһ...

1983

* * *

Ахтарырам, арашдырырам
сәндән доғма бир адам
тапа билмирәм јер үзүндә...
Каһ гајыгда,
каһ ат белиндә
бәзән тәјјарәдә, бәзән гатарда
кедирәм һараса
вә сәндән узағ
Бир адам тапа билмирәм
јер үзүндә...
Күлмә бу сөзләримә, күлмә,
демә јенә ичиб,
ағлыны итириб Вағиф.
Јох күлүм, инан мәнә,
сәнин доғмалығын узағлығындыр
вә бу узағдан јахын
бир шеј јохдур јер үзүндә мәнимчүн...

1983

* * *

Сус, сән Аллах, сус!
Карсанмы?
Көрмүрсәнми сәһәр ачылыр...
Корсанмы?
Көрмүрсәнми сәһәр ачылыр...
Гоншу евин јасты дамына
Күнәшин һәлә исинмәмиш ишығы дүшүр,
јагут кими парылдајыр
сыныг шүшәнин гырынтылары.
Кечәләр ојанан ата-баба гәзәбләрини
унудуб
мүләјим һүрүшүр инди итләр.
Балыглар ојнашмаға башлајыблар дәнизда.
Нәмдир, шәһлидир һәлә гумсал торпаг.
Сәһәр ачылыр...
Сус, сән Аллах, сус.

1983

* * *

Гаранлыгда чырылтысындан
рәнкини дуја биләрсәнми
ачылан гапынын?
Вә дејә биләрсәнми
ачылан гапынын архасында
өлән ким иди?
О гапыны
бағлаја биләрми инди әлләрин?
Ајаға галха биләрсәнми инди?
Хәбәрин јохдур ки,
чырылтыјла ачылан
вә рәнкини билмәдијин
гапы архасында өлән
сән йдин, сән...

1983

* * *

Сонсуз гадын кими дәрдли,
вә сонсуз гадын кими ачыдил
бир аләмдир ки, бура,
охудугун ән көзәл нәгмә,
ән һәзин ше'р
јерә дүшүр ағзындан,
гуру будаг кими сыныр
ајаглар алтында...
Бурда сөзләр дә
галыб јағыш һәсрәтіндә.
Кимсә дүшә белә билмәз јадына,
чүнки бура
јаддаш гураглығы кәлиб,
башдан-баша кимсәсизликдир бура.
Өзүнә күн дә аглаја билмәзсән бу аләмдә,
бурда
анчаг јазығын кәлә биләр өзүнә...

1983

* * *

Јохса сәнин дә
көнлүнә дәјмишәм, Аллах,
сәрхош олдуғум вахт?
Бүтүн дуаларым
керијә дөнүр бир-бир,
өләнә,
евиндән көчәнә
јазылмыш мәктублар кими...
Кеч күнаһымдан, Аллах...

1983

* * *

Ахы бизим дә
башымыз үстәки булудлар гараланда
јағыш јағыр торпағымыза!
Бизим дә јухумуза
бәзән көрдүјүмүз, һәрдән көрмәдијимиз
кирп.
Ахы бизим дә пәнчәрәсиз даҳмамыз вар
Ајрылыг јолунун гырағында
Бизим дә көлкәмиз
әбәди дүшмәјәчәк јер үзүнә,
биз дә кеч-тез дәјәчәјик,
өлүм дедијимизин көзүнә...

1983

* * *

Дејәсән јорғунлуғум итиб кедир,
Хышылдајан јарпағларын арасында.
Дејәсән отларын рәнкинә бојаныр
кимсәсиз күнләрин рәнкәсизлији.
Дејәсән бу мән
киминсә әлидир,
арабир чәкилир сачларыма,
дејәсән истидән чатлајыб
јерә дүшән
шам гозаларынын сәсијлә
бу танын ағачлар
һај верирләр мәнә...

1983

* * *

Жә'ни
неч жадыма да дүшмәјәчәксән?
Нечә унутдура биләчәксән
өзүнү мәнә?
Жә'ни сәнә бәнзәјән
бир нәғмә,
бир дәннз саһили,
ја бир ағач көлкәси
чыхмајачаг гаршыма?
Јох, гуртара билмәјәчәксән,
гача билмәјәчәксән јаддашымдан
һәлә ки, јер үзүндә
бирчә нәғмә, бирчә ағач,
бирчә саһил вар...

1983

* * *

Дәннзин үстү думан,
Саһили сапсары гүм,
Хәзәр сағдыр, севкилим,
Раһат јат, көзүнү јум.

Лап узагда бир ағач,
Лап јахында јохлуғун.
Мән бурдајам, раһат јат,
Гој ширин олсун јухун.

Башын үстә диријәм,
Ајағын алтда мөзар.
Ики гүтбдән горунур,
Сән көрдүјүн јухулар.

Сағ әлимдә ал Күнәш,
Сол әлимдә сары Ај,
Күндүз, кечә мәнделир,
Лај-лај, севкилим лај-лај...

1983

* * *

Мәни евинә јох,
мәни јухуна чағыр.
Гој чыхым севинчинин јадындан,
амма унутма,
мәни горхуна чағыр.
Бир ше'рим дә
бир ајдан чох галмыр јадымда,
тәкчә сәни эзбәр билирәм,
сәни охуја билирәм
дәниз өнүндә, Аллах габағында.
Ешитмәк истәсән өзүнү
чағыр мәни,
јашартмаг истәсән көзүнү
чағыр мәни...
«Уф» дејәнин вар, күлүм,
горхма ајағын дәјәндә даша,
чох демирәм,
әбәди мәнимчинн јаша...

1983

* * *

Јадыма сала билмирәм
Нәјә бәнзәјир бу күн?
Һансы көрдүјүм мешәјә,
Һансы бошалтдығым шүшәјә?
Бу күн нәјә, кимә бәнзәјир?
Бундан кимин гохусу,
кимин јухусу,
нәјин горхусу
дүшүр јадыма?
Јадыма сала билмирәм,
бу күнә
јад да гала билмирәм...

1983

* * *

Өмрүмүн эн хош чағлары
Гамышлыгда, јулғунлугда,
Арзуларым итиб батыб,
Сонсуз, дибсиз јорғунлугда...
Бу сон күнлөрдө бејнимө
Гап-гара бир фикир кириб:
Аллаһ мөндөн үз дөндөриб...

Ачылан күл бир күн солар,
Инсан ағлајанда нолар?
Эн сулу чај да гурујур,
Торпаг јағышдан да дојур...
Анчаг бу гара хөбәри
Мәнә бу күн ким көндөриб?
Аллаһ мөндөн үз дөндөриб...

1983

* * *

Нә ујдуруругса
һамысы олуб дүнјада.
Нә саатын, нә заманын рәғәмләриннө ујма
алданма, гардашым,
јени ерадан әввәл јашајырыг һамымыз...
Көз јашы дөһизиндән тутулан балыг
тарих дады верип,
биз унутмушуг һәр шеји,
анчаг һеч нә чыхмајыб Аллаһын јазындач.
Одур бирчә аддым кәнара атыб,
бир даш үстүндө отур.
Бир кәлдијин јола,
бир дө көј үзүнә бах.
Дүнјада эн гәдим шеј көј үзүдүр.
ән көһиәлмиш, кәтәксиз шеј јоллар...

1983

* * *

Унут, унут, даһа вахтдыр,
Вахтын өзү гара бахтдыр,
Эсир гүлөк, өтүр өмүр,
Һәјат күлүр, өлүм күлүр,
Инсан күлүр, аләм күлүр
Өзүнү дөрдө атана
Көдөрө, гәмә батана...
Күлө-күлө чых дүнјаја,
Севин, шадлан јана-јана,
Чамаат бир јана дурсун,
Јазығын кәлсин анана...
Инди ағла күлө-күлө,
Инди јаша билә-билә...
Анчаг күлүб севинмәкчин
Бир үмиддән, бир ше'рдән
Бир дә ки, Шопендән галан
Мусигидән узаг долан...

1983

* * *

Дәниз сакитдәшиб, далғалар јатыб,
Бир узаг адада галмағым кәлиб.
Үзүгүлү дүшүб гумлу саһилә
Дүнјадан хәбәрсиз олмағым кәлиб.

Аман Аллаһ, бу булудлар киминди?
О сәс һардан кәлиб, һараја кетди?
Бир өмүр вермишдин шаир олмаға,
О да ваја дүшдү, һараја кетди...

1983

* * *

Дағлара бәзәк кәсилән,
Аранын көз јашын силән,
Думан нијә бура кәлди,
Һеч билдими һара кәлди?
Өтән күнләрин јахшысы,
Писи думан ичиндәдир,
Нијарымын, Мәһбубумун
Сәси думан ичиндәдир...
Күһәһ нә мәндә, нә онда,
Күһәһ думан ичиндәдир.
Јахшынын өзү дә инди
Даһа јаман ичиндәдир,
Евим думан ичиндәдир...

1987

Севинч сәссиз кәлиб-кетди,
Кәрәк јенә ше'р јазым.
Кәһ кениш, кәһ дар дунјада
Кәрәк ән дүз јолда азым.

Билмирәм һардајам инди,
Суалларда батыб виңдан.
Нә елдән бир чаваб тапдым,
Нә дә ғыса далғалардан.

Аллаһ, бир аз да мөһләт вер,
Өлдүрмә, сағ сахла јенә.
Беш-он јазылмамыш ше'рим,
Беш-он дуам галыб сәнә...

1983

* * *

Чох јорма өзүнү,
hejфин кэлсин
о мөхмөр көзләрнә.
Јорма ипәк бахышларыны.
Мүтлэгми көрмәлисән
нә вар, нә јох
бу гаты думанын архасындә?
Думанын өзүнә бах,
көр нә көзәлдир...

1983

* * *

Јер үзүндә ән гајғысыз,
кимсәдән хәбәрсиз,
тәкәр сәси јадындан чыхмыш
бир јола дикилиб көзләрим...
Билмирәм дәннзә кедир,
ја дәннздән кәлир бу јол.
Билмирәм нијә кедир,
печни кәлир бу јол...
Аллаја билмирәм
индијә гәдәр
нечә галыб бу јол дүңјада?
Һансы гара күнүнә сахлајыб
јер үзү бу јолу сәнәсиндә...

1983

* * *

Чохданмы чыхмышам јадындан?
Мән неч,
бәс нечин унутдун
Хәзәрин үстүндәки таја булудлары?
Өлүмдән горхмурам, күлүм,
горхурам
сәнсиз сағ галачағымдан.
Горхурам јаман...

1983

* * *

Кетмә, кетсән
бир шүштәр ачылар гүрбәтдә,
вәтәндә
сәһәр кими!
Зили—дар ағачы,
бәми—мәзар...

1985

* * *

Бир јәһәр дурмады һәсрәт белиндә,
Бир гәпик галмады јолчу әлиндә,
Јенә гарғыш кәзир инсан дилиндә,
Нә јаман ағырмыш булуд кәлкәси,
Ичимдә гаралан кәчәри сәси...

Елә бил снәмдә дәвә дизи вар,
Дејәсән өлүмүн мәндә көзү вар,
Бәлкә дә демәјә гардаш сөзү вар,
Нә јаман ағырмыш булуд кәлкәси,
Ичимдә гаралан кәчәри сәси...

Үзүк вар, тахмаға бир бармағын јох,
Јоллар вар, ајагсыз јол јормағын јох,
Јамаг вурмаға да өз бајрағым јох,
Нә јаман ағырмыш булуд кәлкәси,
Ичимдә гаралан кәчәри сәси...

1984

* * *

Бу жорғунлуг нәјә бәнддир?
Өмрә-күнә нијә бәнддир?
Бир јалгузаг лајласыјла
Гар алтында јатан кәнддир,
Бу жорғунлуг нәјә бәнддир?

Јағыш јерә јетә билмир,
Күләк тозу өтә билмир,
Өмүр залым битә билмир,
Өлүм, јаман јордум сәни,
Орда-бурда вурдум сәни,
Гача-гача, аддым-аддым,
Өлүм, сәни чох јашадым...

1984

* * *

О евин бир кәрпичи,
Доғма көрүнмүр мәнә,
Һардан кәлиб чыхмышам
Бу өзкә, бу јад тинә?

Гәзетлә јер сүпүрүр,
Танымадығым күләк,
Чохму дајанаг бурда,
Бурда нәји көзләјәк?

Гулағыма дәјмәјир
Бир таныш аддым сәси,
Јад көлкәләр ичиндә,
Јохдур доғма көлкәси.

Тамам өзкә бир сүкут,
Тамам өзкә һај-һарај,
Зынговла сәс вериб,
Кечир өкеј трамвај...

1984

* * *
О эјри јол, тэк вэлэс,
Јалчын гаја, узаг сэс,
Бирдэн гаралан нэфэс,
Өмрүмдэ олмалыјмыш,
Јадымда галмалыјмыш.

Ачы сөзлэр, хош јалан,
Бир јетим, эјри далан,
Өлүм тэк көзэл илан,
Өмрүмдэ олмалыјмыш,
Јадымда галмалыјмыш.

Саат үстэ ширмајы,
Гарталын јетим пајы,
Нејва ајы, нар ајы,
Өмрүмдэ олмалыјмыш,
Јадымда галмалыјмыш.

Дэнизин ада күнү,
Дағларын сэда күнү,
Нэр күнүн вида күнү,
Өмрүмдэ олмалыјмыш,
Јадымда галмалыјмыш...

1985

* * *
Бу јол өкүз јолудур,
еркэкклији, буғалығы унутмуш,
Аллаһы да кэрэксиз
бир јүк кими чијниндэн атмыш
бир алэмин куја дүз јолудур,
бу јол өкүз јолудур...
Тозу, дузу
сују да дүмағ ағардан,

јердэн, көјдэн
чырылтыјла тэкэр сэси чыхардан,
бир араба дүнјасы,
бу елин дэрди, јасы,
кечмишинин бах бу күн
ачылан чан јарасы,
үрэјимин парасы...
Кедэн нисан оғлудур,
синэ сөзлэ долудур,
бурдан кечэн атлынын,
аты јел ганадлынын
балталанмыш голудур!
Бу јол өкүз јолудур...

1985

* * *

Үзүндән дөрд өпүб, кет үзүнү ју,
Бу кечә гујудур, гупгуру гују,
Өзү дә гапгара, дәриндән дәрин,
Чох бахма, гаралар гара көзләрин,
Бир улдуз көрүнмәз бу кор гујуда,
Бурда гала билмәз јағыш сују да,
Одур сән дә јығыш, даһа вахт өтүр,
Көтүр нәфәсини, сәсини көтүр,
Јадындан чыхмасын бир бармағын да,
Сачынын рәнки дә ,тәрс бахмағын да,
Гојма бурда галсын дәринин ағы,
Үч-дөрд диши сынмыш Гонконг дарағы,
Мән јалан дејәндә күлмәјини дә,
Бурда гојма бура кәлмәјини дә...

1985

* * *

Инди нәдән,
кимдән јазаг?
Өмүр сазаг, очаг узаг,
јуху да јох
јахшы јозаг...
Өлүб кетсәк
нә саз чалын, нә тар чалын,
нә чалсаныз
лап аз чалын,
гулаг сәсләрдән јорулуб,
зил бир јана,
ән аста пәсдән јорулуб...
Шаир олан бу дүнјада
бир јер тапмајыб өзүнә
нә сүрүдә,
нә јалгузаг...
Инди нәдән,
кимдән јазаг?
Узаг,
аман Аллах, узаг...

1985

* * *

Бирдән дүмағ ағарар,
Көј үзүндә булудлар.
Думанлы јер үзүндән
Булудлара јағар гар...

Көј алтында гајалар,
Гајаларда мағара.
Ајы кәләр, гарныјла
Думаны јара-јара...

Мағаранын тәк көзү
Гаралыб көјә бахар.
Аһыјла салам вериб,
Думандан ајы чыхар...

О ајы мағарада,
Бир бала доғуб, өләр.
Думанлы гајалардан
Бир јетим сәси кәләр...

1985

* * *

Инди олмаз,
көзлә бир аз,
бир күн
өзүм кәлиб дејәрәм: ојан...
Инди дајан,
инди һәр јан,
инди аләм ајыгдыр,
һәлә дүнја ојагдыр.
Ојуг-ојуг гајалыгдыр,
инди ән јумшаг јерләр.
Нәфәс һәдәр
кәлиб кедәр,
ше'рләр ондан бетәр...
Күлүм, јетәр,
гымылданма,
көзлә бир аз,
Аллаһ билир, бәлкә бу јаз,
бәлкә мин ил бундан сонра
әсләри јара-јара,
бу дүнјанын јерини
улдузлардан сора-сора
кәлиб бағыррам: ојан!
Амма инди инди дајан...

1985

* * *

Саат нечәдир, гумру,
Сән гондуғун будагда?
Вахт из гоја билмәјир,
Бу бағда, бу отагда...

Јорғунлуг тезми чыхыр,
Гумру, чандан будагда?
Бир гулаг ас, тар чалыр
Јенә кимсә узагда...

Ешитдинми, көрдүнмү,
Кәсилмәјиб тар сәси,
Гушларын учан јердә
Кәсилirmi нәфәси?

Гумру, бу күн башымдан
Кимсә ағлымы алыб,
Сән гондуғун будагда
Бајагдан көзүм галыб...

1985

* * *

Сары чәмән, бәјаз сәма,
Бу күн дәли олуб рәнкләр,
Инсан јухуја кедән ан
Ачылыр о саат сәһәр.

Көрпәләр горхур лајладан,
Дөјүләннин күлүр үзү.
Гара күн һәр күн кәләндә
Унудулур шүкүр сөзү.

Көјләрә јыхылыр инсан,
Ашағыда јохдур һеч нә.
Торпаг һараса јох олуб,
Кәл инди јер тап өләнә.

Бу мешәсиз мәнзәрәдә,
Одун јеринә даш јаныр.
Көзү јол чәкир дунјанын.
Хош хәбәр јаман јубаныр...

1985

* * *

Өлүмүмү
нижә көзләјирсэн, күлүм?
Агла,
бу башдан агла мәнә.
Гој өзүм дә көрүм
чохму ағламалы шеј идим...
Өз јанымда,
башыны чијнимә гојуб, агла.
Билмәк олмаз,
бирдән кеч өлдүм, күлүм...

1985

* * *

Һансы паркада,
илин һансы фәслиндә
чыхарачагсан мәнн
сәнсизлијин
тәкадамлыг камерасындан?
Әлимдә нә тутум,
нә кејим әјнимә
о парка кәләси олсам?
Сәни нечә таныјым?
О парка ишди кәләси олсам,
сәни таныјым дејә,
гыш олса, јағса гар,
сағ әлиндә бир салхым
гара шаны тут,
јај олса, исти олса, күлүм,
паркын гар јаған јериндә дајан...

1985

* * *

Кэлмэ, кэлишиндэн јаман горхурам,
Сэнсиз күлөк һезин, булудлар арам.
Ајрылыг меһрибан, ајрылыг доғма,
Кэлмэ, ајрылығын евини јыхма.

Арзулар дирчэлэр, јуху чин олар,
Отаға кэрәксиз күлүшләр долар.
Мәндән күсүб кедәр инчик ше'рләр,
Севинчләр ичиндә тәкләнәр кэдәр.

Эзаблардан өтрү јашајым јенә,
Хејли дәрд лазымдыр өлмәкчин мәнә.
Кэлмэ, белә галым, азадам, азад,
Мәнә бу дүнја да, о дүнја да јад...

1985

* * *

Јарасалар, анадилләр
ајагларындан асылыб,
јата билирләрсә,
балыглар сәрбәст үзүрләрсә
јосунлар арасында,
күләкләрин ијини
бир-бириндән ајыра билирсә чанавар,
көр бир нечә бәхтијардыр инди
гызмар гаја үстә
мүркү вуран қорамал!
Нә көзәлмиш горху чағы,
үмидсизлик вә һәјат...

1985

* * *

Бармагларын јоха чыхыб,
Көзләриндән хәбәр јохдур.
Сөзләрини дә апардын,
Сәсиндән дә әсәр јохдур.

Дили гуруду кечәнин,
Сәһәрин бахты бағланды.
Гүрбәтә гүрбәт дејәнин,
Гүрбәти јурдда ағланды.

Сән дәрмәјән сары чичәк,
Јајын истисиндән солду.
Јенә јаддаш, јенә ше'р,
Нә олдуса, мәнә олду.

Бир шеј јадыннан чыхмады,
Апардын көлкәләри дә.
Көз јашлары да гуруду,
Алнымын сојуг тәри дә.

Инди орда раһат јаша,
Буралардан архајын ол.
Бура јенә һәмән јердир,
Ики сөјүд, бир тозлу јол...

1985

* * *

Руһу шад олур
мејвә бағларында өләнләрин.
Јер үзүндә
сон дәфә көрдүкләри
алма, килас ағачлары,
бар нәфәси, јарпаг рәнки олур
мејвә бағларында өләнләрин.
Јаддашын сонунчу вағонуна
ширәјә дүшмүш мејвә әтри долур,
вә сон мәнзилинә үз тутур гатар,
кедир мејвә ағачларынын арасыјла.
Кедир арабир фит верә-верә,
ишығлары сөнә-сөнә,
узагда
јаваш-јаваш руһа дөнә-дөнә...

1985

* * *

Кечәjlә күндүзүн тән ортасында,
аман Аллах,
кечәjlә күндүзүн тән ортасында
кәфәнә бүрүнмүш
бир ше'р көрдүм.
Башга бир ше'р дә сачыны јолурду,
аман Аллах,
өлү ше'рин башы үстә,
көз јашы төкүб, дил дејә-дејә,
диз дөјә-дөјә.
Бир кимсәсиз ше'р дә,
бир јетим сөјүдә сөјкәниб,
үзүмә түпүрүрдү, аман Аллах,
өләнләримин коруна сөјә-сөјә!
Кечәjlә күндүзүн,
кечәjlә күндүзүн тән ортасында...

1985

* * *

О тајында гоша сөјүд,
Бир чүт көзүм бу тајында.
Сәни бир вахт ајдын көрдүм
Көрпү үстә, мај ајында.

Көлкән дүшәндә сулара,
Јумшалды чајын кур сәси.
Бир сән галдын, бир мај ајы,
Бир дә јасәмән нәфәси...

Кәсилди гоша сөјүдләр,
О кур чајын о тајында.
Сәнин дурдуғун көрпүдән
Отуз ил кечди бир аида...

Һәмин күнү сахласам да,
Өмрүмүн һај-һарајында.
Думан ил-ил гатылашыр,
Көрпү үстә мај ајында...

1985

* * *

Элиндэн нэ кэлэр сэнин,
Элин јердэн үзүлүбсө?
Дилдэ сөзүн, сөздө өзүн,
Көјдө аллахын өлүбсө?

Агры, эзаб башдан ашыб,
Бир учдан да кэлһакәлдир.
Сәнэ гүввәтли көрүнөн
Диз үстә вурнухан кәлдир!

Кимн кимин ганы тутуб?
Кимин һагг олуб гарғышы?
Балтаја Аллах дејәннч
Ахырда вурулур башы.

Севинч баш алыб кедәндә
Үрәк гуру јурдда галыр.
Гарә ашыг ағ сазыны
Өлүм ајағында чалыр...

1985

* * *

Гајалар ихтијар,
гајалар мүдрик,
анчаг сәс чыхмаз,
сәмир кәлмәз гајалардан
бу чоҳбилмиш дүнјада.
Гајалар
көлкә верәр исти күндә
сығнаг олар бәд ајагда,
ди кәл, динмәз, дилләнмәз
бу јерләрин,
бу күнләрин кечмиши тәк...

1985

* * *

Бейрә билмәсән, чүжүр,
Сәнинки мөләмәкдир.
Өз сәсиндән үз дөндәрмә,
Бәд ајагда көмәкдир.

Ајыларын чығырындан
Узаг кәз, узаг долан.
Инсан изи олан јердә
Ајаг сахлама бир ан.

Чыр армудун көлкәсиндә
Чох ујма сәрнлијә.
Јарым нәфәс јахын дурма
Бурнун чәкмәмиш ијә.

Мәнә бахма, мән өмрүмү
Өз өмрүм еләмәдим.
Чыхыб ајы чығырына
Вахтында мөләмәдим...

1985

* * *

Лап аз галыб, инди сөнәр,
Пәнчәрә дә, дивар да.
Будаглардан ишыг сачан
Гырмазы алмалар да.

Шуа кими өтүб кечәр
Ити пәләнк диши дә.
Сөнәр бир гансыз кечәдә
Долу гадын дөшү дә.

Үрәкдә сөз көзә дөнәр,
Итәр сөзүн тутары.
Башын үстән јана-јана
Көчәр дурна гатары...

Өмрүн ишыгы азалар
Гаранлыгларла долуб.
Сон аһ галдырар синәни
Өлүмә һәјан олуб...

1985

* * *

Мөнэ пусгудан бахан
Көзлэр өз көзлэримдир.
Тутуб сона кетдијим
Излэр өз излэримдир...

Мэни архадан гован
Көлкэмин нэфэсидир.
Јолума лажла дејэн
Бахтымын бэм сәсидир...

Мэп бу инсан дејилэм,
Ше'рлөрдә сөзүмәм.
Анам олса да мэним,
Мэни доған өзүмәм...

1986

* * *

Билмирәм һеч һардајам,
Һәр јан күләк, һәр јан гум.
Бу гасырғадан чыхсам,
Аллаһа гурбан олум.

Јол көрүнмүр, бир ев јох,
Јахын итиб узагда.
Үмиддә күч галмајыб,
О ки, галды ајагда.

Бурадан чан гуртарсам,
Гурбан кәсәрәм пирдә.
Бир дә араг ичмәрәм,
Аббас ишләјән јөрдә.

Исти отагдан чыхыб,
Гошулмарам күләјә.
Өмрү баша вурарам
Башымы әјә-әјә...

1985

* * *

Бу филмә жаманча жазығым кәлир,
Дејәсән аз галыб гуртармағына,
Она бахыб, јенә гајыдачағам,
Атамын атамсыз галан бағына.

Һәр ахшам пионер дүшәркәсинә
Кедиб, үрәјими нијә сыхырам?
Онсуз да, экранда нә кедир, кетсин,
Мән елә бир көһнә филмә бахырам.

Јүз актјор сифәти, ингилаб, дава,
Ушаглар севинир һәр вурһавура,
Каш доғрудан, белә тез сағалајды,
Бир саат јарыма, дәрдилик јара...

Күн кечир, һәр ахшам орда олурам,
Көзләрим дикилир экран ағына.
Филм башланантәк билирәм јенә,
Бир гумру гоначаг атам бағына...

1985

* * *

Әл-гол јорулуб,
үзүлүб үрәк,
бејни тагәтдән дүшүб,
үмидләр әл-ајагдан
елә һеј ше'р, јазы јазмагдан...
Сәһәр, кечә,
ахшам, күндүз,
јағыш, күн алтда,
һәр күн, һәр күн,
һәр күн дири-дири, аман Аллах,
наркозсуз ше'р јазмагдан...

1985

* * *

Кәмиләр дә, далгалар да,
чыхыр јаддан,
унудулур тутдуғун балыглар да,
дәниз өзү јох...
Јадындан чыхыр һансыса вәләс,
итбурну коллары,
түфәнк атыб, јерә салдығын
гырмызыгујруг хорузлар,
мешә өзү јох...
Кетдијин, көрдүјүн шәһәрләр
ев-ев јох олур,
думан чөкүр јаддашына,
көдәлир мәсафәләр,
јоллар өзү јох...

1985

* * *

Бу кечә бәлкә дә
ән синә дөјмәли бир кечә,
тәклијин ашура ахшамы...
Бәлкә дә
бу кечәдә көрүнән евләр
Аллаһа јетмәмиш дуаларын
гәбристанлығыдыр.
Јол да јаман узанды,
пәсдән дејилән зәминхара кими.
Көј үзүндә сары Ај
гара көјнәкдә күллә јери кими.
Бир дә јулғун дибиндә
мүркү вуран јалгузаг.
Аллаһдан хәбәрсиз, инсандан узаг...

1985

* * *

Бағланды гапылар, бу јај да битди,
Хатирәјә дөндү ән ади күнләр.
Һачанса, һардаса, јада дүшәчәк,
Ән сәрсәм бир кечә, ән аһмаг сәһәр.

Бу јај да дөнәчәк ширин сөһбәтә,
Бундан да пис јајын тәнһалығында.
Үзү ағарачаг гара јаланла,
Бир гоһум евиндә, ја дост бағында.

Палчыга дөнәндә күчәләрдә гар,
Кимсәсиз бир сәрхош јолдан кечәндә.
Бәлкә бу јај сәнә һәјан олачағ,
Отуруб тәк-тәнһа араг ичәндә...

1985

* * *

Горхудан ағлајыр, јохса дөјүлүб,
Бу јағышлы кечә, кимсәсиз кечә?
Јорғунлар леш дүшүб, өләнләр өлүб,
Аддымлар кәсиплиб, исланыб күчә.

Диварын үзүнә нечин бахасан,
Сөнүб пәнчәрәләр, гапылар бағлы,
Хош күн чағырса да нечә чыхасан,
Арханда бир күн јох әли чырағлы...

1985

* * *

Сулар донуб, бумбуз ахыр,
Күләк кәсир әсән кими,
Бурада јоллар ачылыр
Үч аршынлыг кәфән кими.

Торпагда јеримәк олмур,
Бүтүн изләр галыр дашда,
Гоча да јох, чочуг да јох,
Бурда инсанлар бир јашда.

О јана кет, даһа бәсдир,
Јаман сазагдыр буралар,
Өлүләр очаг галајыб,
Даһа бура кәлмәз баһар.

1985

* * * * *

Јенә бу һамар,
нәрдивансыз дивар.
Јапышыб салланмаға
бирчә дырнаг јери дә јохдур
онун үзүндә.
Галх,
сүрүш,
дүш јерә јенә...
Дуалары ешитмир Аллаһ,
ешитмир хошбахтлыгдан.
Вә шүкүр, мин шүкүр олсун
бу һамар дивара
нәрдиван гојулмајыб...

1985

* * *

Мән сәнин јухуларына
узаг, лап узаг
ја тропик, ја буз бағламыш
торпагларда кирмәк истәјирәм.
Мән сәһәр тездән,
саат тәхминән дөрддә
кирмәк истәјирәм јухуна.
Таити адаларындан
балыгчы гајыглары
океана чыхан вахт.
Ора вахтыјла, думан ичиндә...

1985

* * *

Нијә көрәсән адам билмәк истәјир
ким нә дејәчәк о өләндә?
Ким нечә ағлајачаг онун мејити үстә?
Нечин инсан оғлу
кизли бир һәсрәтлә
өз дәфнини көрмәк истәјир?
Нечин диријкән
јүз јол басдырырыг өзүмүзү,
табутумузу гојуб
гоһум-гардаш, дост-ашна чижиннә?
Вә јағышлы-гасырғалы бир күндә
гәбристанлығы
өзләри дә өләчәк
инсанларла долдуруруг,
саатларла сахлајырыг онлары
јағыш алтда, күләк ағзында...

1985

* * * * *

Бу күнлэр өмрүн
билмирэм нэдэнсә
вағзала, хәстәханаја бәнзәјир.
Бу күнләр санки
чәми бир күнлүк дүшмүшәм
мәнә верилән өмрүн ичинә.
Елә бил чатмалыјам, дүшмәлијәм һараса.
Анчаг һара?
Баха билмирәм доған Күнәшә,
көзләрим дикилиб
онун да алгырмызы гүруб јеринә...
Ахы ким,
һансы дилијанмыш дејиб илк дәфә:
сәһәрлә кечә бир күндә олур,
бир Күнәшлә?
Аман Аллах,
көр бир нечә
баша дүшмәјибләр Сәни...

1985

* * *

Үрәк гар ичиндә, бејин бүркүдә,
кәл, инди кәл көрүм,
көрүм нечә нәғмә дејә биләрсән
илк баһар чичәкләриндән...

Ајаглар
гарпыз тағы кими јерлә сүрүнүр,
голлар сармашыг тәк галхыр һараса,
инди кәл көрүм нечә бахырсан
илк баһар чичәкләринә...

Өмүр чармыха чәкилиб
үмидләрин диварында,
өлүм јетим кими дуруб
гапы далында.
Илк баһар чичәкләри чыхыб!
Инди кәл,
кәл көрүм, нечә кәлирсән...

1985

Шаир кими јох,
 ше'р кими өлмэк истәјирәм.
 Охунмаг арзусујла јашајырам,
 әввәлдән-ахыра кими охунмаг.
 Әзбәр галмаг истәјирәм
 киминсә јадында.
 Бәјәнилмәк, севилмәк истәјирәм,
 истәјирәм дәличәсинә!
 Шаир кими јох,
 јаддан чыхмајачаг бир ше'р кими...

1985

Гыш јухумда јанмыр Күнәш,
 Јај јухумда ојанмыр гар.
 Јухуларым касадлашыб,
 Қимин артыг јухусу вар?

Нәсрәт галыб саз сәсинә,
 Унутмушам нә дејир тар.
 Варса, верин бир кечәлик,
 Қимин артыг јухусу вар?

Мәғлуб вәтән бајрағы тәк,
 Ајаг алтда галыб баһар.
 Ону јердән галдырмаға,
 Қимин артыг јухусу вар?

Сыхылмышам дөрд тәрәфдән,
 Бу јолларын кени дә дар.
 Азад олмаг истәјирәм,
 Қимин артыг јухусу вар?

1986

* * *

Мөндөн узаг кэзмэјин,
бир-бириниздөн дэ.
Тэк гојмајын мэни,
бир-биринизи дэ...

Эл узадын мэнэ,
бир-биринизэ дэ.
Мэни өлдүрмэјин,
бир-биринизи дэ...

1986

Мөндөн узаг кэзмэјин,
бир-бириниздөн дэ.
Тэк гојмајын мэни,
бир-биринизи дэ...

Эл узадын мэнэ,
бир-биринизэ дэ.
Мэни өлдүрмэјин,
бир-биринизи дэ...

* * *

Олмајан јердэ
ејвана гонмуш бир сэрчэ дэ
севинчдир,
јада дүшэн
бир хош јај күнү дэ,
эн дәли сэрхошлуг да...
Олмајан јердэ
гуру чичэк дэ баһардыр.
Олмајан јердэ
көјдэ Ај да азадлыгдыр,
јасты дамлардан
Ајын апардығы
јухулу ушаглар да...

1986

* * *

Сөндү көзүн гүрбэт елдө,
Жад дахманын шамы кими.
Женә гар алта галмысан
Евин јасты дамы кими.

Јағы Күнәш батан анда,
Шаһ дaмapдa ган дoнaчaг.
Жад олдуғун евин үстө
Јағы улдузлар јаначaг.

Тут әлими, кәл барышаг,
Дүнјанын сазаг вахтыдыр.
Бизим елдә шаир севмәк
Гызларын гара бахтыдыр.

Өзүмүз јыхан евләри
Фәләк бир кәрә јыхмады.
Бары сән диллән, севкилим,
Аллаһдан бир сәс чыхмады.

Каш јенә дә ујујајдым,
Башым сәнин сол голунда.
Милләт дејә-дејә, күлүм,
Өләјдим сәнин јолунда...

1991

* * *

Синәм бәд һарајла долуб,
Говрулурам јана-јана.
Бир элач тап гурбан олум,
Сәсим һардадыр, ај ана?

Бел бағлаја билмәјирәм
Нә доғруја нә јалана.
Јернини де, итирмишәм,
Сәсим һардадыр, ај ана?

Өмүр кедир, өлүм кедир,
О бир јана, бу бир јана.
Үзүлүр әлим һәр јандан,
Сәсим һардадыр, ај ана?

Милјон инсан сәһрасында
Јалгызлыгдан дoнa-дoнa.
Күнәшлә арам сојујур
Сәсим һардадыр, ај ана?

1990

* * *

Доғру сөз ешидирәм
Бә'зән сөкүләндә дан.
Јалһыз гоча Хәзәрин
Гыса далғаларындан...

Гул гулдар олачагса
Азадлыг јалан имиш.
Јер үзүндә ән азад
Бир инсан Мәчһун имиш...

Қаш бабат баша вураг
Үзә кәләһ бу гышы.
Чохдан бәри көрүһмүр
Сәһада Симуриг гушу...

1991

* * *

Азадлыг һәсрәти вар
Јенә титрәк сәсиндә.
Нечә гуш дустиг галыб
Көксүнүн гәфәсиндә?

Бурда јурд салма, күлүм,
Бура вәтән јеридир.
Үфүгә кедәнләрин,
Көздән итән јеридир...

1991

* * *

Күн доғанда чејран көзү,
күн батанда түлкү көзү,
күн кәлләдә оlanda
көзәл гадын көзү ишылдар, **јанар...**
Ај доғанда бајгуш көзү,
Ај батанда оғру көзү,
зил гаранлыг дүшәндә
көзәл гадын көзү ишылдар, **јанар...**

1991

* * *

Башымын ағрысы дизинә һәсрәт,
Шәһәрдә кәзмәјим көзүнә һәсрәт,
Көзләрим гум үстә изинә һәсрәт,
Мејдан сулајырдым сулар дурулду,
Күрәјим јенә дә јерә вурулду.

Елин һечә-пуча чыханда әли,
Бир күллә гајадан саланда кәли,
Кәл, көрүм, ај киши, кәл олма дәли,
Бу һәсрәт гүрбәтдә ганад чалыбдыр,
Гајыдыб вәтәндә јува салыбдыр.

Биртәһәр горундум гарадан, ағдан,
Күлләләр јан кечди солумдан, сағдан,
Мәнә түтәк сәси дәјди узагдан,
Мәнимлә һәјатын иши јох имиш,
Өлүмдән савајы архам јох имиш...

1991

* * *

Ел дэ кетди,
дил дэ кетди,
бундан сонра ачыл
көһнэ, гајсаг јара.
Ачыл, ачыл,
ганын дөһсүн селэ...
Чөл дэ солду,
күл дэ солду,
көзлэр долду,
ачыл јара,
индән белә
билә-билә...

1991

* * *

Гыврылыб өзүнү күнә верән
о илана бах...
О илан ујујан дашын алтына кириб,
ишыгдан бир ше'р јазмышам мән.
О гарталын ганад ачыб
азадлыгда сүздүјү сәма ичиндә
мән ше'р јазмышам һәбсханадан.
Бир кор гујунун
зүлмәт дибинә баха-баха
бу кен дүнјадан ше'р јазмышам
вә дүнја
дар кәлиб мәнә...

1991

* * *

Сојугдур.
Бир шам жансајды
о да һәјан оларды...
Истидир.
Бир жарпаг олсајды башым үстә
һәјан оларды мәнә...
Дүнјадыр.
Бир дүнја да олсајды
һәјан оларды һамымыза...

1991

* * *

Бир арзу да
гонса чијнимә
дөзәрәм биртәһәр,
дөзәрәм, ағырлығындан белим әјилсә дә.
Ди кәл
даһа чатмаз күчүм,
таб кәтирә билмәрәм артыг
бирчә үмидә дә...

1991

* * *

Дедиләр Москвадасан,
Москва һардадыр, күлүм?
Ешитдим ордан үз тутуб күнејә
Истамбула кетмисән,
Истамбул һардадыр күлүм?
Ешитдим ки,
јерини билмәдијим
Бакыја гајытмысан,
Бакы һардадыр, күлүм?
Гапы дөјүлүр...
Бу гапы һардадыр күлүм?

1991

* * *

Јухуда көрдүм сәни,
дирилмә, ај нәнә, дирилмә!
Ермәни бизи, биз ермәнини,
рус һәр икимизи ғырыр, ај нәнә.
Дирилмә, баһалыг, ғытлыгдыр,
гәзәблә, кинлә тутулуб
көрпәләрин дә гулаглары,
бир нағылын ешидилмәјәчәк,
бир лајлан јуху кәтирмәјәчәк даһа...
Дүнја дөнүб, дәјишиб Бақы,
елә биз дә,
үч ев дәјишмишк сән өләндән бәри.
Дирилмә,
тапа билмәјәчәксән тәзә евимизи,
дирилмә, ај нәнә, дирилмә...

1991

* * *

Ајрылығын
ән сых мешәсиндә белә
аза билмәрәм.
Бојнума даш бағлајыб,
атын мәни Ајрылыг дәнизинә,
үзүб чыхачағам, батмајачағам.
Ајрылыг јолларында
мәндән јахшы бәләдчи
јоҳдур
Азәрбајчанда.

1991

* * *

Бу жагышдан сонра
торпагла от гохујан
бу багда,
бу ики шам ағачынын арасында
кэрэк атам отурајды
бу күн,
Вэ јетмиш беш јашы олајды кэрэк,
кэрэк гоча олајды атам
Вэ ијнэли будагларын арасындан
кэрэк күн ишығы дүшэјди
үзүнэ атамын...
Анчаг от гохујан торпаг вар,
шам ағачлары вар,
күн ишығы да вар,
анчаг
дүшмүр о ишыг атамын үзүнэ...

* * *

Јадымдан тамам чыхыб,
ахшам иди, ја сәһәр
Күләк әсирди дәниздә, ја сүст
дүшмүшдү јелкәнләр?
Гансы ај иди, ајын ким өлән күнү иди?
Јадымдан чыхыб һәр шеј
һәр шеј чыхыб јадымдан.
Анчаг бир гапыја кедән
бир чығыр јадымдадыр.
бир дә гапы далында јашајан
гадынын сәси.

* * *

Көзэл гызлардан, гадынлардан
из галмыр торпагда,
Торпаг да
һәсрәтдир көзәл изинә.
Булуд кими кечиб кедир
торпағын үстүндән көзәлләр.
Кәндли изи,
чобан изи галыр торпагда,
чох галыр
Галыр јағыша гәдәр,
галыр јағышдан сонра да...

* * *

Нәдән башламаг лазымдыр, билмирәм,
Бәлкә көзләмәк, јенә, јенә дә?
Масанын үстүнә атыр өзүнү
јумруға денмүш әл
Охшамагчын пишик дә тапмамыш бир әлин.
интиһарыны көрүрәм көзләримлә...
Нифрәтә,
кинә гапанардым,
Башыашағы олмасајдым
инсан гәзәби, һирси гаршысында да.
Билмирәм,
билмирәм нәдән башламаг лазымдыр
һәјатдан, ја өлүмдән.
јохса јенә, јенә дә
отуруб,
икисини дә көзләмәк лазымдыр
бәхтин гапысы ағзында?..

* * *

Он алты ил кечди
о дивардан сонра
Он алты илин диварлары арасында
дәймәди,
бирчә кәрә дәймәди көзләримә
о јашыл дивар
дашларын чаты,
чатдан чыхмыш чичәјин
Јухары, Күнәшә сары үз тутмасы.
Он алты илдә
бирчә кәрә
үзүмү дајамадым дивара.
Дашларла баш-баша вериб,
ағламадым он алты илдә...

* * *

Доғмалар, јадлар гаранлыгда да вар,
гаранлыгда көрүнмәсәләр дә.
Кимсә итмир, јох олмур
јер үзүндә јашајан эн зил,
эн гаты гаранлыгда, зүлмәтдә белә,
чүнки гаранлыг вар бу аләмдә, бу дүнјада,
вә демәли доғмалар, јадлар вар
эн гаты, эн зил гаранлыгларда,
демәли
зүлмәтин дә доғмасы, јады вар.
демәли,
гаранлыг да ана кими әзиз,
сәрхош гадын гәдәр ијрәнч
ола билирмиш,
демәли, зүлмәтдә дә
көзү гамаша-гамаша баха биләрмиш инсан
оғлу,
вә
гаранлыгда да нәғмә дејә-дејә
үз тутмаг олармыш Күнәшә...

* * *

Әжил, көрән жохдур, утанма,
өп отлары, өп жашыл, көй рәнкли.
Сонра додагларыны
Күн ишығына даја.
Видалаш.
Ајрылыглардан эн писи—
өзүнлә ајрылыг башланыр инди...
Бир даһа бундан сонра
јашыл рәнк чыхмајачаг гаршына,
көзүнә дәјмәјәчәк индән белә
Күнәш, күн ишығы...
Гучагына ал ушаглыгыны,
беш-он дәфә өп үзүндән-көзүндән,
сонра кет.
Дөнүб бахма керя,
бахма арханда галыб, ағлаја-ағлаја
«мәни дә апар!»
бағыран ушаглыгына...

* * *

Бүтүн пәнчәрәләр јумулмуш көздүр.
Бу евләр, күчәләр дејилмиш сөздүр.
Јаралы булуддан
јаған јағышдан
күнаһ јумаса да
бир аз бағышлар...
Бәлкә биздән бир аз
јан кечәр бу күн,
һәјалы сөјүшләр, доғма гарғышлар.
Вә гушлар,
вә гушлар гәфәсә вурғун,
Илаһи, чох сағ ол.
Јенә дә һејсизәм, јенә дә јорғун..

1993

* * *

Яғыш жерә жетә билмир,
Өмүр залым битә билмир,
Өлүм, жаман жордум сәни,
Гача-гача, аддым-аддым,
Өлүм, сәни чох јашадым...

* * *

О сәс нә сәсдир?
Јалгузаг уламы,
Јохса баламы?
Ҡамы кедиб, јолда Ҡамы,
бу јаз күнү, јаз ахшамы...
О сәс—нәфәс,
о сәс сәнә, мәнә гәфәс,
о сәс неч кәс,
һәр шеј әбәс, әбәс, әбәс...

1991

* * *

Јол үстүндә ев олар,
Ев үстүндә дам олар
Дам алтында
севинч олар, гәм олар...
Ат белиндә јәһәр вар,
Јәһәр үстә икид вар,
Чох горхма кечәләрдән,
үзә кәлән сәһәр вар...

1991

* * *

Бу күн чохдан олубмуш,
Санки дүнән олубмуш
Сабаһ өзү дә.
Бу саһилсиз дәниздә
Бир саман чөпү имиш
Аллаһ өзү дә...

1995

* * *

Сал гајадан даман су,
аләм думан,
һәр јан думан,
кәлиб-кедир заман-заман
бу јерләрдән дүмағ думан...
Күнәш чыхыр лап кәлләјә,
дөзмүр думан сәрт күләјә,
сејрәлир, дағылыр думан,
ағлама, ағлама, дајан,
еј бу јолларын јолчусу,
еј јетим доғулан инсан,
бир ора бах
сырға кими дүшүр јерә
кар бахтынын гулағындан,
сал гајадан даман думан...

1991

* * *

Бәлкә дуаларымы
јолда вурурлар?
Јаралы дуалар
јетә билirmi һүзуруна,
Улу Танры?
Кимин вар, Улу Танры
мәндән савајы бу дүнјада?
Кимим вар сәндән башга
бу аләмдә мәним?
Сән тәк, мән тәк,
Улу Танры...

1991

* * *

Охумага
мәктүб да јох,
јада салмага
охунмуш китаб да
бу күн...
Бу күн
јазылыб көндәрилмәмиш
мәктүблара дөнүбләр
бүтүн охудуғум китаблар,
бири дә кәлиб
јетмәјиб мәнә.
Индичә билдим, акаһ олду мәнә:
үрәјимлә бејнимин
өз еви, өз үнваны олмајыб һәлә,
кирајәдә јашајырмыш
руһум дүнјада...

1991

* * *

Сабаһ киминсә көзүндә нифрәт,
киминсә голунда гүввәт,
киминсә гәлбиндә боғулан гејрәт...
Сабаһ бири намаз үстә,
о бири
сәрхош јатаркән көһнә паләс үстә,
кимиси дә өләркән бир гыз үстә
көрүнәчәкләр.
Көрүнәчәкләр олдуғлары кими
о көзә көрүнмәзә.
Сабаһ нечә јуху јахшыја,
нечәси писә јозулачаг,
сабаһ бир дурна гатары позулачаг,
ејваныма ики-үч саламат сәрчә гоначаг.
Сабаһ јахшы олачаг,
сабаһ чох пис олачаг.
Шүкүр, сабаһ олачаг.

1991

* * *

Өзүнмү жалгызсан
көзлөрүмдө жалгыз?
Бөлкө бајагдан бахдығын
о тәһһа ијдә ағачы жалгыз?
Кимдир жалгыз?
Бөлкә сән,
бөлкә сәһһин көзләрин,
бөлкә сәһһин бахдығын
ијдә ағачы жалгыз.
Ај гыз, валлаһ,
аләм жалгыз башдан-баша,
жалгызлыға инан, јаша...

1991

* * *

Мәнә вәтән јолу
дар кәлир јенә,
Үзүмә баһар јох,
гар кәлир јенә...
Јенә гар үстүндә из гојуб кетмәк,
гар үстә јыхылыб, үз гојуб кетмәк,
Кетмәк, дағлар ашыб,
аранлар кечиб,
Вә билмәк, вә билмәк, билмәк ки, кечдир,
карван чоһдан кечиб,
көч чоһдан көчүб,
Сән бел бағладығын,
үмид сандығын
булағын сујуну өзкәләр ичиб...
Булаглар гупгуру,
сәма дупдуру,
бу јурда чоһ көрдү Танры уғуру...
Инди һансы сәмтә, һараја доғру
үз тутуб кедәсән гар јаға-јаға?
Тале көрә-көрә, бахт баһа-баһа
үзүмә баһар јох,
гар кәлир јенә,
мәнә вәтән јолу
дар кәлир јенә...

1993

* * *

Истидир, гар узагда,
Шахта да вар узагда,
Жалныз үмид сазагда,
Белә дә гыш олармы?

Шимшәк дурмадан чахыр,
Фәгәт чај гуру ахыр,
Аллаһ нараја бахыр,
Белә јағыш олармы?

Гышда од галамадым,
Јајда јер суламадым,
Пајызда уламадым,
Белә бајгуш олармы?

Өмүр күн-күн азалыр,
О күнә лап аз галыр,
Мәнә сүкут әл чалыр,
Белә алгыш олармы?

1995

* * *

Јусиф Самәдоғлуна

Јорғунлуг ахшамыдыр,
Бөјүјүб саат сәси,
Евдә тәкчә өзүмәм,
Көзләмирәм һеч кәси.

Ичимдә баш галдырыб,
Јенә дә өлүм ешги,
Үмид дәреләри битиб
Гуртарыб арзу мәшги.

Гызарылмыш мал әти,
Бир аз күрчү чахыры.
Ја күнүн әввәлидир,
Ја да өмрүн ахыры.

Бәрг вуран түлкү көзү
Сөнмәз һәјат шамыдыр.
Бөјүјүб саат сәси,
Јорғунлуг ахшамыдыр...

1995

* * *

Сармашыг күллэри јашыл диварда,
Ачылыр һәр ахшам чәһрајы рәнклә.
Пајыздыр, гапымса сусуб баһарда,
Сусуб дөјүлмәјир, лал олуб зәнклә.

Ајаг алтда галмыр бир сәрт көлкә дә,
Пајызла јумшалыб күнүн чағлары.
Нә јахшы вар имиш бизим өлкәдә,
Јалныз адамларчүн пајыз бағлары.

Сојуглар дүшәли кичилиб јаман,
Јекәпәр арзулар, бөјүк үмидләр.
Пишик көзләриндә јазыг бир думан,
Зилә галха билмир һүрәндә итләр.

Илан јувасына нәмишлик һопуб,
Тај олдум күрзәнин гансыз чағына.
Јетишмиш мејвә тәк торпагдан һопуб,
Дүшүрәм көјләрин сонсузлуғуна...

1995

* * *

Инди киләјдән, күзардан
Баш алыб гачмаг вахтыдыр.
Гапылары дөјүлмәмиш
Тажбатај ачмаг вахтыдыр...

Инди һәр сәсдән, һәр күјдән
Сүкута дөнмәк вахтыдыр.
Милләт, дөвләт зирвәсиндән
Инсана енмәк вахтыдыр...

Инди нә дуа, нә гарғыш,
Нә нәзир демәк вахтыдыр.
Дүңја сусмалыдыр артыг,
Аллаһа көмәк вахтыдыр...

1995

* * *

Нүшабаја

Бәлкә дә бу сағламлыг
Бир күн көзә кәләчәк.
Чаным тагәтдән дүшүб,
Өлкүн сизә кәләчәк...

Һәр гуш сәси, һәр чичәк
Чијнимә јүк олачаг.
Ән назик ипәк көјнәк
Әјнимә јүк олачаг...

Јухудан јорғун дуруб,
Күзкүјә бахачағам,
Өзүмү көрә-көрә
Өзкәјә бахачағам...

Ән пис гара јухулар,
Чин олур гочалыгда.
Бир азары вур үчә
Миң олур гочалыгда...

Бәлкә дә руһа дөнүб,
Көзә кәлә билмәдим.
Бағышла, бәлкә өлүб,
Сизә кәлә билмәдим...

1995

* * *

Гүрбәтә мән нечин кедим.
Гәриб бәхт ичиндәјәм.
Јохдур доғма ајлар, илләр,
Гүрбәт вахт ичиндәјәм.

Кечәләр јастыг јеринә
Баш гојурам горхуја.
Бу гүрбәтдә вәтән нәдир,
Дүнја кирмир јухуја.

Једијим еһсан пајыдыр
Арзу, үмид јасында.
Әл узадыб дајанырам
Интиһар гапысында...

1995

* * *

Бир күн ишыг бајрамында
Гаранлыг һај гопарыр.
Сәһәр Күнәш кәтирәни
О кечә Ај апарыр.

Зирзәмидә пас атар
Кәрәнтиләр, ораглар.
Ај далынча чыхыб кедәр
Дамда јатан ушаглар.

Чәтини көјә галхмагдыр,
Көјдән јағмаға нә вар?
Дар чығырда ушаг изи
Јағыш сујујла долар...

Һара кетди күн ишығы,
Күнәш адланан һаны?
Башланыбдыр, башланыбдыр
Гаранлыглар үсјаны...

1995

* * *

О бајрағын көлкәсиндә
Бах һәмән о јалгыз тиндә,
Хам дүнјанын једәјиндә,
тамам сәрхош, ит күнүндә,
Адамсызлыг сифәтиндә,
Адам нәдир бир итин дә,
Ит чанында бир битин дә
Хошуна кәлмәдим онда
Азадлыгдан дәм вуранда...
Бах һәмни о јалгыз тиндә,
О бајрағын көлкәсиндә...

1995

* * *

Бачым бајгуш, көзләрини вер мәнә,
Кечә дүшүб, гаранлыгдыр көрмүрәм,
Күндүзләр дә бу дүнјаны сејр едиб,
Абадлыгдыр, виранлыгдыр, көрмүрәм.

Бачым бајгуш, овун бир бахышлады,
Аллаһ сәни кечәјә нахышлады,
Мәнә дә бир өмүр-күн бағышлады,
Әбәдидир, бир анлыгдыр, көрмүрәм.

Бачым бајгуш, зүлмәтдә чыхдым јола,
Нечә кәрә јыхылмышдым аз гала,
Гурбан олум, улајанда бәрк ула,
Сәсә кедим, думанлыгдыр, көрмүрәм.

1995

* * *

Шүкүр, Илаһи, шүкүр,
Көрдүк милләт бејни дә.
Күндүз Көлн килсәсини,
Кечә ахан Рејни дә...

Бетховенин тутулмуш
Сәрт алман дилини дә.
«Јахын кәлмә, јох оллам»
Дејән һејкәлини дә.

Өлчүб бичилмиш дуа,
Сәлигәли бәрәкәт.
Һәр шеј вахтлы-вахтында,
Һәјат, гатар, һәрәкәт.

Кечмиш архасы көрдүк,
Кәләчәк нијјәти дә.
Диз үстүндән сычрамыш
Шах мәғлубијјәти дә...

Шүкүр, Илаһи, шүкүр,
Көрдүк о өлкәни дә.
Чин ичиб, чин атына
Минниб сүрән мәни дә...

1995

* * *

Јағыш јозумсуз јуху,
Көлмәчәләр чин олмур.
Јарпаг хышылтысындан
Инам олмур, дин олмур.

Јамјаш шам ағачындан
Нәфәс верир ијнәләр.
Күләк нәләр кәтирир,
Апарыр нәләр, нәләр...

Бура бағмы, мешәми,
Ким дејә биләр инди?
Јердә галан изләри
Бу јағыш силәр инди.

Һава тәмиз, ај тәмиз,
Улдузлар да јујулуб.
Ширин јухуја сәбәб
Јозумсуз јағыш олуб...

1995

* * *

Саат һара тәләсир,
Онсуз да күләк әсир,
Евдән чыхмајачағам...

Бу јағыш нечин јағыр,
Көзләрим күнчә бахыр,
Она бахмајачағам...

Әлим тәкликдән јаныр,
Көјдән бир әл узаныр,
Ону сыхмајачағам...

Зорла көјә дартылсам,
Мән дә бир улдуз олсам,
Јерә ахмајачағам...

1995

* * *

Чай кәтир, Нушабә, ше'р язырам,
Жаддашда сусузлуг јатыран шеј јох.
Кур сәсләр ичиндә сәссиз азырам,
Шејпур сәсләрини батыран неј јох...

Бир күн архаланмыр бир өтән күнә,
Нә таныш сифәтә, нә доғма ада.
Кәлмир, кәлә билмир көмәјә јенә
Нә мәләк, нә шејтан, нә һарамзада...

Һамы бирдән сусуб, јохдур сөз дејән,
Сүкутун дилини сүкут биләчәк.
Нә көзә көрүнмәз, нә көзә дәјән,
Нә кечмиш, нә инди, нә дә кәләчәк...

1995

* * *

Јамјаш пајыз пенчәји
Кејәчәк бу ағачлар,
Кениш мејдан, дар булвар.

Јапышачаг бәдәнә
Бу дунјада нә ки вар,
Ачыг бостан, сых талвар.

Исланыб јадлашачаг
Доғма јај, доғма баһар,
Тахта ејван, даш дивар.

Бағланмыш пәнчәрәдән
Чин олачаг јухулар,
Гоча инсан, кәнч азар...

Көзләримә долачаг
Нәм хәзри, јаш килавар,
Долу чаһан, бош мөзар...

1995

* * * * *

Бир шам көлкөсинин сәрин мөктөби,
Ики гуш сәсијлә мәнә дәрс верир.
Дејир: шаир, јурдун гурујуб тәби
Сән дүз истәјәни сәнә тәрс верир.

Јорғун күллә кими партлајыр һәрден
Башымын үстүндә шам гозалары.
Нәјинсә ајағы үзүлүр јердән,
Нәјинсә сәсинә зүј тутур ары.

Отларын, колларын бу көј мешәдә
Реквијем охујан хору сәсләнир.
Кәлиб дүшдүјүн бу көврәк кушәдә
Дүнјанын бешији, кору сәсләнир.

Кечә дүшән кими сых сиркәнлији
Ја күләк тәрпәдир, ја да ки илан.
Гаралыр дәнизин ағ јелкәнлији.
Сөзләр доғру олур, көрүнән јалан...

1995

* * * * *

Бағры чатлады атын,
Јәһәрим јолда галды.
Кечәм јаман узанды,
Сәһәрим јолда галды...

Балталанан бағларын
Алмасы јолда галды.
Јарын бизә кәлмәси,
Галмасы јолда галды...

О бир чүт гара көзүн
Бахмасы јолда галды.
Дәрд кирди үрәјимә
Чыхмасы јолда галды...

1995

* * *

Баха билсэн ора бах,
Орда ағач бој атыб.
Алов јағанда, дүнја
Каһ ојаныб, каһ јатыб.

Умуд һәмән ағачда
Өзүнә жува салыб.
Көзүм үстәки јери
О замандан бош галыб.

Өз сөзүлә кәсилән
Јалныз шаир дилидир.
Шаир сөзүндән горхан
Ја чөллад, ја дәлидир.

Дүнја дөнүб олса да
Башдан-баша бир очаг.
Нә вахтса қол ичиндән
Бир ағач бој атачаг.

1995

* * *

Нүшабәјә

Өзүнүн хәбәрин јох,
Үстүнә күн дүшүбдүр.
Сол чијниндән сычрајыб
Сағ көзүмү дешибдир...

Күнәшлә әлбир олуб
Мәни јаман тәкләдиз.
Көр бир нечә гүввәсиз—
Ишыг, чијин, ачыг диз...

Буна шүкүр, дөзәрәм,
Бир күнәшдир, бир өзүн.
Ганым кечә кедәчәк...
Мин улдуз, ики көзүн...

1995

* * *

Элван жорған-дөшөк, бош галмыш жуван,
Чырылты охујан көһнө бир диван,
Сөһөрләр өзүнө диван гурурсан,
Сөндөми јухудан јорғун дурурсан?

Бешикдән чыхдығын нечө эср олар?
Мәнзил башына да о гэдәр галар,
Һарда доланырсан, һарада варсан?
Сөндөми јухудан јорғун дурурсан?

Сејрәлән мешәләр—инсан күнаһы,
Јаман тутду сәни торпағын аһы,
Нә олар дил дејиб дзинә вурсан,
Сөндөми јухудан јорғун дурурсан?

Зәнчирлә бәләниб јатдын бешикдә,
Зәнчир лајла деди, дурду кешикдә,
Һәјат гаршысында бојун бурурсан,
Сөндөми јухудан јорғун дурурсан?

Ајағын алтында бу јетим дүнја,
Улдуз саја-саја бахырсан аја,
Илаһи, өзүнү нечин јорурсан,
Сөндөми јухудан јорғун дурурсан?

1995

* * *

Нүшабајә

Ајағын дәјән јерләр,
Бағча олсун, бағ олсун.
Каш дүшмән јанында да
Үзүн даим ағ олсун.

Ән узаг эсрләрдә
Көзләр јашла долубдур.
Јоллар чәкилмәмишдән
Јолчу јолда олубдур.

Өзүнүн дәрд-сәријлә
Ач јанындан кечир тох.
Нағыллар јаранмамыш
Бири вармыш, бири јох.

Кәләчәјин ағ күнү
Гаранлыг кечмишдә вар.
Јатыблар сөндән габаг
Јухуда гышгырыблар.

Бу дүнјадан ја Аллах,
Бәлкә дә инсан дојуб.
Милјард руһ шад едәрсән
Бир мазара күл гојуб.

Сәи дә, мән дә, севкилим,
Бу дүңјада көрпәјик.
Һәм дә гуру чај үстә
Дуран гәдим көрпүјүк.

Одур нә көз јашына,
Нә севинчә гул олма.
Мәнә даһа јахшы бах,
Вахтындан тез дул олма...

1995

* * *

Илаһи, бурдасанса
танышылыг вер,
јанындан саламсыз
өтүб кечмәсин бу торпаг, бу јер.
Танышылыг вер,
билмәдән ајағыны
басмасын бу дүңја,
бахыб башымыз үстәки Күнәшә, Аја
сәни дә таныјаг
онларын арасында,
сәни дә көрәк
күндүзүн ағында, кечәни гарасында
Илаһи, вахтдыр,
танышылыг вер бизә,
вахтдыр, көрүн көзә...
Сабаһ даһа кеч олачаг,
өзүнә дә күч олачаг
бизә чарә гылмаға.
Дүңја тамам бошалачаг.
бурда бир јер галмајачаг
сәиә јува салмаға.
Илаһи, вахтдыр, көрүн.
Галмаг иетәјирсәнсә,
Илаһи, вахтдыр, көрүн,
Олмаг иетәјирсәнсә...

1995

* * *

Алданмышам һәгигәтлә,
Јалан дејән дилмлә,
Һеч олмаса сән алдатма,
Мәни вахтсыз өлүмлә.

Хәстәләнемә, гурбан олум,
Евдән чыхма сојугда,
Бүз мизрабла чалышырыг
Көкләниб бир ајагда.

Бир кәс мөндән дөймәсә да,
Истим дә боша чыхды,
Мәни тәклијә атдылар,
Тәһналыг гоша чыхды.

Јурдун сазаг күнләридир,
Исти сахла белини,
Очаг сөндү, демә бу күн,
Дон вурар түрк дилини...

1995

* * *

Јәгин күләк галхачаг,
Агрыјыр башым, голум,
Көрән күләк олсајдым,
Һара дүшәрди јолум?

Киминсә агрысына
Сәбәб ола биләрдим,
Муғандаг кечиб кәлсәм
Тозла долу кәләрдим.

Киминсә сыныг јери,
Көһнә јарасы сызлар,
Мәни јәгин сөјәрди
Јубкасы галхан гызлар.

Өзкә, јад дөһпзләрдә,
Лөвбәр сала билмәдим,
Бәдәним гочалса да
Јаша дола билмәдим.

Нишан үзүјү кимп
Өлүм бармағындајам,
Башым, голум агрыјыр
Күләк сорағындајам...

1996

* * *

Мән бу евдә јашамышам.
Бу пиллэләр
ушаглығыма апармаз даһа.
Мән о пәнчәрәдән бахмышам.
О пәнчәрә
40-чы пилләрә ачылмаз даһа.
Мән бу күчәјлә јермишәм.
Кедирәм јенә дә.
Бу евин јанындан,
о пәнчәрәнни алтындан.
Башымын үстүндә кечмишим,
ајагларымын алтында кәләчәјим...

1996

* * *

Бағышлајын, јорғунам,
баш галдырыб
баха билмирәм сизә, булудлар.
Ағынызы, гаранызы
саламлаја билмирәм бу күн.
Бу күн ичимдә сүкут вар.
Кор.
Кар.
Шикәст бир сүкут гојнундајам.
Нә көјдә, нә јердә,
тамам башга јандајам.
Һајандајам, булудлар?

1996

* * *

Будаглары, сүнбүлләри
јерә әјән
бардырмы јенә?

Гәфәсдә гушун,
көксдә үрәјин јери
дардырмы јенә?

Гышда көјдән,
јајда һәсрәтдән јаған
гардырмы јенә?

Һәр күн јашадан,
һәр күн өлдүрән
јардырмы јенә?

Нағылларын сону,
әввәлиндә бири
вардырмы јенә?

1996

* * *

Нә евинә гонаг чағыр,
Нә бир евә гонаг кет.
Үзү гара јашамысан
Дүнјадан үзү ағ кет.

Бош-бошуна, гарасына
Ишин јол өлчмәк олуб,
Нәји әбәди санмысан
Әлдә лалә тәк солуб.

Өзүнә бармаг арасы,
Аллаһа хор бахмысан,
Көз ачсан да бу дүнјаја,
Көз ачыб, кор бахмысан.

Аллаһдан да, дүнјадан да,
Чох јапышыб дурдун сән
Аллаһы да, дүнјаны да
Әлдән салыб, јордун сән...

Сәндән кечди, инди фәләк
Гавыны бағлајачаг.
Бәлкә индән белә өлүм
Сәнә күн ағлајачаг,...

1996

* * *

Јухусунда нә көрүр,
Инди о јалчын гаја?
Јатмајыбса көрәсэн
Јатмајыр нечин гаја?

Тилсимдән ја кәдәрдән
Даша дөнүб о чинар?
Бәлкә јағыш сајмајыб?
Бәлкә јандан өтүб гар?

Көрән нијә уламыр
Дәрәјә енән чыгыр?
Сәси чыхса, Аллаһа
Јүнкүл кедәр, ја ағыр?

Јарамы вар о дағын
Орманлы синәсиндә?
Баш гојмаға јер вармы
Думанлы синәсиндә?

Өмүр гыш, јерим каһа,
Мешә, сојуг, гар сәси,
Јухудајам, көксүмдән
Чыхыр ајы нәфәси...

1996

* * *

Кәлдик јол ајрычына,
Аллаһдан јол диләјин,
Көрпәләри бу башдан
Бајраглара бәләјин.

Аллаһдан үз дөндәриб,
Дүшдүк инам изинә,
Һәјат да вериб алдыг
Лап дәјәр-дәјмәзинә...

Ата-баба гәбринин
Үстүнә ун әләјин,
Тәндирләрә су төкүб
Чыхан буға баш әјин...

Бәхт дејилән зәһримар
Бизи һара атачаг?
Кедәк, далдан ја бир даш,
Ја бир хош күн чатачаг...

1996

* * *

Ағлыма бир фикир кәлир,
Жалгыз шәраб ичәндә,
Бир бајраг да енмәјәчәк,
Мән дүнјадан көчәндә.

Кириб шә'р јухусуна
Ојанмадым бирчә ан,
Өзүмә лај-лај охудум
Дајанмадым бирчә ан.

Нә ев-ешик чәкди мәни,
Нә дә ки, вәтән јолу,
Бүтүн дүнја бешијиммиш
Јатан шә'римлә долу.

Мәни мәнән ајылтмаға
Геч кәсин күчү чатмаз,
Аллаһ да дәјмәди мәнә
Аллаһ көрпә ојатмаз...

Кәләчәкдә јуху көрүб,
Јатырам лап гәдимдән,
Бирчә ан да ајырмарам
Өзүмү өз сүдүмдән.

Одур, кечин кұнаһымдан
Мән башга шеј ичәндә,
Бир бајраг да енмәјәчәк
Мән дүнјадан көчәндә...

1996

* * *

Пис олмазды јаваш-јаваш
Әсил шәһрәтә кәлмәк,
Өлүмлә тәлтиф едилиб
Јаддан чыхыб динчәлмәк...

Дар мазары истәмирәм,
Истәмирәм кәфәни,
Истәјирәм јазда гар тәк
Күнәш басдырсын мәни...

Кәсилмәјир, әбәдидир
Бу дүнјада сон нәфәс,
Нәғмәси бирдән кәсилмиш
Хордан галан тәнһа сәс...

Аллаһ өзү дуа дејиб,
Бу кечә бахыр јерә,
Мазар үстә күлләр кими
Улдузлар ахыр јерә...

1996

* * *

Горхудан дурдугум јердә донурам,
Горхудан горхуја учуб гонурам,
Кимә тәлә гуруб гују газырам,
Бәс нечин кизләниб ше'р јазырам?

Елә бил күнаһа, гана батмышам,
Сүдәмәр көрпәјә күллә атмышам,
Јахшы јухуну да писә јозурам,
Бәс нечин кизләниб ше'р јазырам?

Аллаһмы кирләјиб мәни, ја шејтан,
Јохса бирләшдириб онлары заман?
Һәм јалан, һәм доғру јолда азырам
Бәс нечин кизләниб ше'р јазырам?

Гаранлыг көјләрдә бәдирләнир Ај,
Синәмдән чыхмамыш боғулур һарај,
Өлүм кәлир-кәлсин, чоҳдан һазырам,
Бәс нечин кизләниб ше'р јазырам?

1996

* * *

Кимдир кәлиб-кәдән?
Сорушдуг.
Кәлиб-кәдәнлә
вuruшдуг...
Сорушан биз,
вuruшан биз.
Кәлән дә биз,
кәдән дә биз...

1996

* * *

Күнаһа батмағым кәлиб, ај Аллах,
Чәсарәт дәмидир, сахлама мәни,
Сәнә инамдан да көзәл бир гыз-вар,
Хәјанәт дәмидир, сахлама мәни.

Нә милләт уғрунда, нә јурд уғрунда,
Нә түрклүк уғрунда, боз гурд уғрунда,
Севдалы фачиә, хош дәрд уғрунда,
Фәлакәт дәмидир, сахлама мәни.

Өзүн бах, көр дүнја нәләрлә долмуш,
Көр нәләр олачаг, көр нәләр олмуш,
Јаланла, шәрабла, гәмлә јоғрулмуш
Һәгигәт дәмидир, сахлама мәни.

Гој артсын диримә, өлүмә сөјән,
Һалыма ағлајыб дизинә дөјән,
Бахтын шаһә галхан аты кишнәјән
Сәадәт дәмидир сахлама мәни.

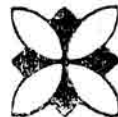
Дәјмә, гој гәлбимә кирсин бу илан,
Онун зәһәринә инди чан гурбан,
Бүтүн ганунлара мејдан охујан
Чинајәт дәмидир, сахлама мәни.

Гој бу күн севиним, утаным сабаһ,
Јарымчыг чыхмасын синәмдән бу аһ,
Күнаһа батмағым кәлиб, ај Аллах,
Мәһәббәт дәмидир сахлама мәни!

1996

ШӘФФАФ БАЛЫГ

поема

* * *

Тахта нишанлара атыларкән
бир күн
синәмә кәләчәк күллә,
Үрәжимин инфаркты
јолда икән һәлә,
дәнизә кәлдим.
Евләрин, диварларын,
рәнки солмуш гапыларын
гохусуну унутдум,
дәнизә ачылан кими кәзләрим.
Кәзләдим.
Сөндү кечәләримин
дәниз арзусујла долу тәнһалығы,
арзуларымын
ениб-галхан биржасында
дәнизин валјута баһалығы.
Ичимә
дәнизин гохусу долду.
Јох олду
Бакы диварларынын
илыг кәлкәләри,
Бакы коридорларынын
аддымларла долу сирри...
Ајрылдым
ачыг пәнчәрәләрин
магнитофон сәси хошбахтлыгындан,
јени биналарын
ев,
очаг ола билмәјәчәк ахталыгындан.

Дәнизә тохунуб,
гајаја дәјмиш күллә кими
кәнара сычрады
күнләримин гурғушун ағырлығы.

Аддымладым
гајаларын аддым-аддым,
ләпир-ләпир
кәлә-кәтүрлүјүндә.
Торпағын,
Дәнизин,
гупгуру гајаларын,
бир дә инсан өмрүнүн
анламадығым бирлијиндә.
Ичимдә
нәјинсә өлүм-дирим давасы,
чөлүмдә—Хәзәр—
—Арам өлүмүн нәһәнк епопејасы...

Торпағын
дәниз долу овчуна ендим.
Сујла,
гајаларла,
балыгларла бәләндим...

Көндәрдијин
іухулара бахдым.
Чох сағ ол, капитан.
Күләклә долду өмрүм,
јелкән сајағы.
Үзүлдү
јер үзүндән
кет-кәлимин ајағы...
Үзүгөјлү јыхылыб
Көндәрдијин кәминин
мави көјәртәсинә,
үздүм.

Көндөрдүгүн дөниз бөжүк,
һәр ләпәси
бир инсан өмрү.
Ләпәләрин парады
ахыр дајанмадан.
Амма саһил јох...
Капитан, ајыг ол!
Дөнизин дйби гајыгларла долур!
Онлара тохунсаг
батачаг кәмин, капитан!
Сәкиләрин тозуна енәчәјик.
Евләр совурачаг
бизи ичинә,
отаглара илишәчәјик, капитан!
Мејидими тапмајачаглар...
Галхачаг көј үзүнә
өмрүмүн
назик сапа бағлы чәрпәләнки.
Кәсиләчәк сап.
Улдуз кими ахачағам
лер үзүнә.
Капитан,
нәинсә сон нәфәси олачаг бәлкә
өлүмүмүн улдуз ахыны...
Капитан, ајыг ол,
ајыг ол, капитан!
Гапанмасын
көзләрин бир ан.
Аллаһ
инсан ағзыјла дејир:
—Јохам...
Ешидирсәнми, капитан!!

Амма бурда да дөниз.
Хәзәр.
Сујун ичинә ачырам көзләрими.
Сәни көрүрәм

арамызда дајанан
шәффаф

балығын

ичиндән...

Азачыг сәрхош
јалғыз кечәләрде
сәсләнән блјуз тәк
охшајырды дөниз
суда сынан бәдәнин
гадынлыг,
аналыг мәнтиги.
Үзә-үзә
дајандыг үз-үзә.
Бир-ики хош сөз арзусујла
Атылмышдыг дөнизә,
Лакин
нә сән динә билдин,
Нә мән,
әтраф дөниз...
Ајрылыг гәфләтән
кәлә биләрди.
Бирчә инсан сәсиндән
Бизи силә биләрди
ез дилимизлә
өлүмүмүзлә.
Билирдин,
билирдим
јох олдуг,
бирјолауг
үзүб кетсә шәффаф балыг.
Балыг олмалыјды,
Балыг галмалыјды,
биз олмагчын,
биз галмагчын.
Гајалар суда гара,
шаранлыгдан ирәйга.
кечә биләчәјимин
үмидсизлији

боғурду мәнн,
Жеканә үмидим сән,
сән дә балыг ичиндән...
бәлкәсизлик
сәсләнди јенә,
гарышды дәннзин јашылына,
дәннз ичи гајаларын гарасына.
Дәрдим јајылды дәннзә,
галхды үзә
ада-ада.
Балыға дедим дәрдимн
үрәјимин жаргонунда...
Анламады.
Шәффаф бәдән,
Шәффаф бејин,
Шәффаф үрәк,
Шәффаф дүнја,
Таләјимизин шәффафлығы
Шәффаф балыг....

Дәннзин ичиндә дә,
Балығын ичиндән дә
кечирди вахт.
Јаваш-јаваш
сүрүнүрдү дәннзә
гаранлығы көј үзүнүн.
Гаранлыгла долуб
бир аз да
ағырлашды дәннз.
Кечәјлә долурду көзләримнз.
Анчаг гарпыз габыглары,
әзәк сигарет гутулары,
галачагды бир аздан,
Бир аздан
јеканә үмидим
кечәјә гарышыб гаралачагды.
Кечәјә илишиб.

гаранлыгды галачагды
сәнә дејәчәјим сөзләр.
Нечә дејәјдим?
Дәннздә
бир инсан сөзү
бир инсан өмрүнә бәрабәр.
Разыјдым өлүмә,
сәннн өлүмүнү истәмнрдим, үмидим.
Мәнә
гисмәт олмајачагды
көзләрннн гапамаг да.
Нәһәнк,
дәмир дарваза тәк
Шәффаф балыг
дајанмышды арамызда.

Сән.
Балыг.
Мән.
Вахт кеч,
дәннз кечә.
Јох олдуг
кечәјә атылмыш
ики хырда кечә кимн.
Әлими
узатдым ирәли.
Үздү балыг.
Балығын јернндә
гоча һиндли көзләри тәк
гәмли гаранлыг.
Саһилә дөндүм.
Дөјдүм
саһилнн
торпагла чәфтәләнмннн гапысыны
Чох дөјдүм,
Чох дөјдүм,
чох.

Ачдылар гапыны.
 Узатдым асылғыја
 бир инсан өмрүнүн аһыны.
 Алдым
 чијәрләrimi,
 голларымы,
 ајагларымы,
 галан күнләримин саатларыны.
 Инсанымы кејдим.
 Јеридим гајалара сары.
 Сонра сола.
 Асфалт јола.
 Ирәли.
 Аббасын дүканындан о јана,
 автобус стaнсијасына.

Бакы. 1965

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Анар. Аллаһла сөһбәт 3

ШЕҖРЛӘР

Сон кечәдир бу күн јенә	26
Нәјин истасиндән јананлар арзулајачаг кәлкәми	27
Мәзарыма нә башдашы гојун...	29
Батан кәминин суја атылан јүкү кими	29
Гағајы, ахтар мәни...	30
Ичимә мәнәббәт јазыр...	31
Ешидирсәнми...	32
Бирликдән вә тәнһалыгдан	33
Мүнит ичиндә	34
Бу пајыз да башланды	35
Салам	36
Ев	37
Ашура	38
Сабаһдан ахшамачан көзүм јолда	39
Дәниздән ајрылмыш гулгуру гаја	40
Шикәәт пенчәјинин бош голу кечәјлә долу...	41
Атырам өзүмү вәрәг-вәрәг күнләримин арасына	42
Нәһәнк бүрүнч хач кими	43
Бир күчә вар шәһәримдә	43
Телефон нөмрәләри охшамаз бир-бириә	44
Әјрин-үјрүн, дар күчәләрин	46
Доғулдум 1939-да	47
Ушагкән өләнләрин фотосуна јалышан...	48
Көрүшдүк, Ичдик	49
Өмрүмүн чарпаз дүјүңләән бағламасындан...	49
Гапына галхан пилләләрин гонағијам бу күндән	50

Бах бу китабы да охујуб гуртарачајиг	51
Инсанларын јухусуна белә кирмәк истәмәмншәм	52
Бу күн дәнизи силәндә килаварын јайлыгы	53
Бачарсан багышлајарсан	54
Мән бир күн үфүг олмушдум	55
Сәнә, сеvirәм дедим	56
Бу чәпәри бир дә көрсәм	57
Гыш кәләндә гапымы өлүб кедәнләрим дәјүр	58
Сән мәним доғма анамсаң, Азадлыг	59
Көлкәсиз бахтымын боз сәһрасында	60
Вичдан кирәси тәк кәлир евимә	61
Јајдыр. Истидир, үрәјим шимал истәјир	62
Олан-галан јаймызы чох көрдү заман бизә	63
Јер алтындан мин аһ кими...	64
Нечә гачым? Нечин гачым?	65
Өмрүмүн јүкүнү чәкдијим јолу...	65
Көлкәм көлкәнсиз сүрүнүр	66
Бир күн дәли олачағам ичазә версәләр әкәр	67
Севкилим, мән өләндә...	68
Кәрәк бу ајрылыг һеч кәлмәјәјди	69
Ағлама, гәләм, ағлама	70
Кәл, сејрәлмә, улу думан	71
Бу күнләрдә јуху көрдүм	72
Әлими узатдым сеvинчә сары	73
Бахырам чижнимдә кетдијин јола	74
Сәнә олан е'тибарым	75
Елимиз, обамыз дүшдү јадыма	76
Гапымы азачыг ачанда һәр күн	76
Өмрүн кечәси кәләндә	77
Бачарсајдым гурудардым дүнјанын дәнизләрини	78
Көзүндә јам-јашыл дүзләр...	79
Никар хала, нијә демәдим сәнә	80
Јох, дејәсэн бу кечәдән дә бир шеј чыхмајачаг	82
Бир гоча отуруб, бир ушаг ојнајыр	83
Ушаглыгымын мешәсиндә	84
Бир ше'р јаз мәним јеримә күн ишығы	85

Јола чыханда	85
Дәјүлмәјән бу гапынын рәнки сары, сапсары	86
«Вәтән» сөзүнү пычылтыјла дејирсән	86
Бу кимсәсиз, јахынсыз, бу достсуз ше'рләр дә...	87
Гушлар саатла јох, ишыгла башлајыр охумаға	88
Нәјимсә јох олуб, нәјимсә итиб...	89
Горхма, јухуна кирирәм...	90
Евимиң пәнчәрәси ачыг	91
Сәнә, тәкчә сәнә...	92
Јол гырағында отурмушам	93
Мән өлән күн...	93
Бәлкә јуху көрәк бир јердә?	94
Инсан дуалары	94
Мәнә бир аз јағыш лазымдыр...	95
Аман аллаһ, дәли гыш јағышлары јағанда...	96
Ајыбдыр, утан	97
Јол верин, чәкилин...	98
Даша дәнмүш бир сејүд көлкәсини тутуб әлимдә	99
Мәнә ше'р јазмаг әјрәт	100
Кетмә, гардашым...	101
Нә гонаглар, нә ағ дон, нә дуваг...	102
Бирдән ики гу гушу кечәчәк	103
Чәрәксиз, сусуз галмаг олар...	104
Сәма олсан гаралма	105
Өмүр јолу	105
Бахтымда ағалыг едир бу өлмүш гадынын сәси	106
Каш кәсә бу дәли күләк	107
Јох, бу көзләрин јанындан тез өтүб-кечмәк...	108
Күләк соvурур гары	109
Өтән гышын сазағындан хәбәрсиз	110
Бир күн сәсләнәчәк бу телефон	111
Мәндән горхма һеч бир вахт	112
Москванын күчәләриндә	113
Јадыма нәсә дүшмәк истәјир	114
Мән бу күн бир ше'р јазмалыјам...	115
Илаһи, һансы дилдә јалварым сәнә?	116

Нејләјим ки, бир аз күлүмсүнсүн бу диварлар	117
Бир аһ чыхыб даша дәјди	118
Белә ағламалы далан көрмөмишидим	119
Сән кечдијин көрпүлөрдөн кечмишәм мән дә	120
Бу түстүдә инсан үзү көрүнмәз	121
Баһадыр, чох баһадыр, бу Күнәшин ишығы	122
Кечә итир гаранлыгыда	123
Кағызын үстүнә дүшүб ики әлимин көлкәси	124
Аһ чәкмәјә бир јер олмалыдыр ахы бу дүнјада	125
Бирдән бир меһ дәјсә үзүмә	126
Нәдәнсә ијул ајына бәнзәјир	127
Ше'р јаздығым заман бахма көзләримә	128
Далымча су атма, ана	129
Гулагларымда күләјин уғултусу	130
Гәләмнин дизләри сөз јүкүндән бүкүлүб	131
Бу баһардан чыхыб һансына бүрүнәчәксән?	132
Ичән күнләримн сајыр јенә дә бармагларын	133
Чох јох, бирчә аддым араланмағ истәјирәм өзүмдән	134
Бү кечә сағ әлим сыхылыр јенә	135
Јоллар узун, јоллар кәдәк	136
Һардајам, һара кәлиб дүшмүшәм?	137
Елә ајдын кечә көрмөмишидим һәјатымда	138
Гушлар бизим нәғмәләрдән узағ	139
Хош хәбәрләр варса нечин кизләниб чыхмырлар үзә?	140
Бу шеһли сәһәри горујуб сахлаја билмәјәчәм	141
Өзкә јухусуна бүрүнүб отурмушам	142
Ше'рләримнн гыздырмасындан јата билмәмишәм	143
Дејәсән бу мусиги Брамсдан галыб	144
Бир дәли, амма көзәл рәјанын әлине кечмәк	145
Телефонун дәјишсә	145
Јухуна кирән сары чичәкләр	146
Өмүр сәнә јарашыр, мәнә өлүм дә бәсди	147
Бү күн апрелин онудур	148
Шәпән... бу сәсләр, бу аккордлар һәмишә мә- нимләдир	149
Јох, јени көз, јени үрәк, јени бәхт тапа билмәјәчәм	150

Хатирәләрин ичиндән дүшүб итир...	151
Дејәсән јағыш јағачағ	152
Илдырым чахды, јағыш јағды	153
Қаш бир јастыдам дахма олајды...	154
Бу ахсағ үрәклә даһа чох узаға кедә билмәрәм мән	155
Јер үзүндә бирчә гадын варса, мәнәббәт вар јер үзүндә	156
Јахындан өзүмү көрмәјә көзүм јохдур даһа	157
Бу зејтунларын ахшамүстү көлкәсини...	158
Бәлкә дәлијә дөндәрәчәк мәни	159
Өлүм бир күн дә тәк гојмур мәни	160
Јох, бу лал јалғызлыгыда	161
Дәниз дәниз сујундан тәнкә кәлиб дејәсән	162
Көз јашы да ахар судур	163
Сәси олмасајды кимсә билмәзди ки, дәниз вар	164
Инди мәни јоруб јолун тозу	165
Бир күн бир ше'р јазачам	166
Бах, бу бозумтул булудлар...	167
Бир сим үстә чалыныр күнләр	168
Мешәдә дә адам өлдүрүрләр...	168
Бәлкә бир гапы илә...	169
Јенә јазылмамыш ше'рләрин дәрди	170
Демә, ола билмәз, инанмырам...	171
Аман аллаһ, јер үзүндә јекәнә күчә бу имиш	172
Ағлајыб, гучаға алынмадығым ушағлығым...	173
Көрпә күлүшләриндән бир халы тохунмуш олајды	174
Балта сәси кәлмир...	175
Бу дүнја јуху базарыдыр	176
Ајрылығ да, гүрбәт дә хәстәликдир	177
Арзуларын доғулап күндән...	178
Вәтәндән нәғмә демә, гызым	179
Бакыја думан кәлиб	180
Сәһәрдән нечә кәрә...	181
Бу мусиги јетәр даһа	182
Кимин јанына кедәсән	183
Гаранлыгыда бир шам јаныр	183

Жамандыр, жаман жамандыр	184
Үстүндө диз дөјүб аглаяны олан	185
Көј үзүнүн башындан агры гопуб дејесән	186
Жадымдан лап чыхыб	187
Бир јуху көрмөк истәрдим	188
Ғеч вахт бир инсан оғлу	189
Бу јуху дејесән јолуну азыб	190
Бу кечәнин горхусу...	191
Ше'р јазмаг тутуб мәни	192
Сабаһ чүмә ахшамыдыр	193
Јағышын элине кечмиш бу кимсәсиз парк	194
Бизим нәјимиз вар, Илаһи?	195
Аллаһа, бир дө гадына дејилмәкчүн јаранан сөзләр	196
Чијин-чијинә вермиш сыра дағлара баханда	197
Бир кимсәсиз өмүр јашајырам ки...	198
Элин сынајды, санитар	199
Бүркү, бүркү...	200
Билсәјдим үстүмлө кедиб-кәлән олачаг	201
Нөзтөр көзә билмир истәдијини	201
Мәки севиб ајрылмаға бир гадын верин	202
Бир шаир дамгасы кими...	203
Чәннәтдә гушлар нечә охујурлар?	204
Ағ булудлар бирдән-бирә гаралмышды	204
Дағ бојда өмрүн зирвәсиндә гар галмаз	205
Јухумда бир өмүр көрдүм, позулмамышды	205
Јазылмамыш ше'рлеримин не курир јухусуна?	206
Чох күләнә, севинәнә, јаныб бир аз кәдәр верин	206
Үрәјим санчыр бу күн, сәнинки нечә?	207
Дејирдин ки...	207
Јаваш-јаваш ачылачаг ағыр пәрдә	208
Бурдан чичәкләр дәрсәм	209
Бураларын шахтасыны бычаг кәсмәз	210
Илишмишәм ше'рләрин һөрүмчәк торуна	211
Биз азыг	211
Бир көзәл гадынын јанындан өтдүм, дајанмадым	212
Бу жүн дүнән сабаһ иди ахы	212

Салам ата, салам	213
Ешикдә јалгузаг улајыр	214
Гарачыларын јухусуна илхылар кирәрди	215
Торпаг сәнә нә сөјләди?	216
Каш мәни бурда гојуб кәдәјдиләр јахынларым	217
Рәнкләрә һәсрәт бир өмрүн бомбоз сәһрасында	218
Ше'рин көзүнү инсан көзләри ачыр, ана	219
Көрүсәнми сојугдур һәр јан	219
Дүнјаја јағыш јағыр	220
Көј үзү тутгун, гәмли...	220
Минорда өмүр сүрүб...	221
Нәләр јаратмады киши гадындан өтрү	221
Јелкәнә күләк, гадына севилмәк лазымдыр һәмишә	222
Бирдән бир мави ишыг	222
Адам вар тәлеји тәнкнәфәсдир	223
Көзүм дә кет-кәдә габыг бағлајыр	223
Мән карам, сән кор	224
Елин јаз чағыјды	224
Дајан, сонра аглајарсан	225
Күнләр өтүр, гуртарыр ил	226
Бир дәфә дә дүшсәм о хәстәханаја	226
Ғумру хан сөјүдә гонуб охуду	227
Сәнин көзләрин јол чәкән јолу тапа билмирәм	228
Гәрәнфилдән кәлән јаныг ији	229
Бу күчәдә бир инсан көзә дәјмәз	229
Бу јағыш...	230
Бу јолларын јухусуну ким көрүб?	231
Дејесән он бирә бир аз галырды	232
Бир бах, көр о нәдир көјләрдә учан?	233
Өмрүн пәнчәрәси бағлы	234
Дәли олмагдан горхма бирчә ан	235
Ше'рләрдән ев тикмишәм	235
Бу мәктубуну азы отуз дәфә охудум	236
Бурда бир ары илишиб бүркүјә, күн ишығына	237
Пәнчәрә өнүнә даһа кәлмирәм	238
Анамын кечәси сәксәкәлидир	239

Нечэ вахтдыр итирмишэм...	240
Ики-үч ај олар бура кэлдијим	241
Дағлар горхуб јухуда	242
Дејирләр ки, узагда бир јуху вар	243
Бир кечәм дә сәһәр олуб	244
Орада бир јол итир дөнә-дөнә	245
Севил, гадын, јенә севил	245
Јанына кәлиб «севирам» десәм	246
Бу әлләр әввәл-ахыр бир күн бумбуз олачаг	247
Анадан олмадығым кәндләри нечә унудум?	248
Бу сәһрада өмрүн коллары да солур	249
Баш исти, дизләр сојуг	250
Буз үстә ахачаг, гума һолачаг	251
Көрпү гуртаран кими	252
Бир аз бу јана отур	253
Бир һәзини валс кирләјиб мәни	254
Кечән илкиндән хејли јорғун көрүндү көзүмә бу дағлар	255
Сусмаг, һәмишә сусмаг	256
Хејли көзләдим бу јағышы	257
Сәндән јуху ији кәлир	258
Үзү гара үрәјимә нәсә бир шеј дамыб	259
Сәнә тәбәссүм дә јарашыр, көз јашы да	259
Өлүм ајағында јујулан күнаһ кими	260
Билмирам һара кедир ләлир изләри	261
Бу сүбһ дүнјасы сојугдур инди	262
Коллар арасында меһ	263
Дејәсән бу ајлы кечә	264
Өмрүн бәд чағында чыхдын растыма	265
Лағмурлу пәјыз күнүндә	266
Бу пәнчәрәдән көрүнән вә көрүнмәјән анларына гурбан	267
Нәјә алышмајыб инсан?	268
Биз јох, аллаһ инанмыр бизә	269
Мәзара бәнзәјир јахшы инсан	270
Бу севиичәк рәнкләрини мәнзәрәсиндән	271

Һәлә ки, сағам	272
Бу јерләр јуху көрүр	273
Дәфтәрини бағла ше'р јазмаг истәјәндә	274
Јорғунлуғун бу зил гаранлығында	275
Јох, чох да сыхыласы јер дејил бура	276
Бурда, шәһәр бағында	277
Бир күн ахшам үстү	278
Истијә мәфтун јасты бир гаја	279
Инанмырсанса кет бах	280
Рәнкини вә бахышыны унутдуғун бир көз	281
Јамаһ һәзини, јаныглы бир нәғмә кими	282
Өзүм дә билмирам көрмәк истәјирәмми сәни?	283
Бири варды, бири јохду	284
Бу гајајла о гаја барышмаз	285
Јол чәкир көзләри дәлиләрин дә	286
Јаддашыма төвбә демишәм бурда	287
Күлүм, ојан	288
Һәр көрүшүн ахыры ајрылыгдыр	289
Көрәсән өләһ дәлиләрин руһу да дәли олур?	290
Дәлиханада ахшамдыр	291
Бүтүн јоллар чәкнилибмиш көзләрим јол чәкмәк үчүн	292
Выјылдамыр, јох, бу күләк	293
Мәнәми белә кәлди	294
Ахтарырам, арашдырырам	295
Сус, сән Аллаһ сус!	296
Рәнкини дуја биләрсәнми ачылан гапынын	297
Сонсуз гадын кими дәрдли	298
Јохса сәнин дә көнлүнә дәјмишәм	299
Ахы бизим дә јағыш јағыр торпағымыза	300
Дејәсән јорғунлуғум итиб кедир	301
Јә'ни һеч јадыма да дүшмәјәчәксән?	302
Дәнизин үстү думан	303
Мәни евинә јох, јухуна чағыр	304
Јадыма сала билмирам	305
Өмрүмүн ән хош чағлары	306
Нә ујдуруруғса һамысы олуб дүнјада	307

Унут, унут, даһа вахтдыр	308
Дәниз сакитләшиб, далгалар јатыб	309
Дағлара бәзәк кәсилән	310
Севинч сәссиз кәлиб-кетди	311
Чох јорма өзүнү	312
Бир јола дикилиб көзләрим	313
Чохданмы чыхмышам јадындан?	314
Кетмә, кетсэн...	314
Бир јәһәр дурмады һәсрәт белиндә	315
Бу јорғунлуғ нәјә бәнддир?	316
О евин бир кәрипчи доғма көрүнмүр мәнә	317
О әјри јол, тәк вәләс	318
Бу јол өкүз јолудур	319
Үзүндән дәрәд өпүб, кет үзүнү ју	320
Инди нәдән, кимдән јазар?	321
Бирдән дүмағ ағарыр көј үзүндә буладлар	322
Инди олмаз, көзлә бир аз...	323
Саат нечәдир гумру, сән гондуғун будагда?	324
Сары чәмән, бәјаз сәма, бу күн дәли олуб рәнк- ләр...	325
Өлүмүмү нијә көзләјирсән, күлүм?	326
Һансы паркда, илин һансы фәслиндә	327
Кәлмә, кәлишиндән јаман горхурам	328
Јарасалар, анадилләр ајағларындан асылыб	329
Бармағларын јоха чыхыб	330
Руһу шад олур мејвә бағларында өләнләрин	331
Кечәјлә күндүзүн тән ортасында	332
О тајында гоша сөјүд	333
Әлиндән нә кәләр сәнин	334
Гајалар ихтијар, гајалар мүдрик	335
Бөјүрә билмәзсән чүјүр	336
Лап аз галыб, инди сөнәр	337
Мәнә пусгудан бахан көзләр өз көзләримдир	338
Билмирәм һеч һардајам	339
Бу филмә јаманча јазығым кәлир	340
Әл-гол јорулуб	341

Кәмиләр дә, далгалар да чыхыр јаддан	342
Бу кечә ән синә дәјмәли бир кечә	343
Бағланды гапылар, бу јәј да битди	344
Горхудан ағлајыр бу јағышлы кечә	345
Сулар донуб, бумбуз ахыр	346
Јенә бу һамар, нәрдивансыз дивар	347
Мән сәнин јухуларына кирмәк истәјирәм	348
Нијә көрсән адам билмәк истәјир, ким нә дејә- чәк о өләнлә?	349
Бу күнләр өмрүм вағзала, хәстәханаја бәнзәјир	350
Үрәк гар ичиндә, бејин бүркүдә	351
Шаир кими јох, ше'р кими өлмәк истәјирәм	352
Гыш јухумда јанмыр күнәш	353
Мәндән узаг кәзмәјин	354
Олмајан јердә ејвана гонмуш бир сәрчә дә се- винчдир	355
Сөндү көзүн гүрбәт елдә	356
Синәм бәд һарајла долуб	357
Доғру сөз ешидирәм бә'зән сөкүләнлә дан	358
Азадлығ һәсрәти вар јенә титрәк сәсиндә	359
Күн доғанда	360
Башымын ағрысы дизинә һәсрәт	361
Ел дә кетди, дил дә кетди	362
Гыврылыб өзүнү күнә верән о плана бах...	363
Сөјүгдүр, Бир шам јанса, о да һајан оларды	364
Бир арзу да гонса чинимә	364
Дедиләр Москвадасан	365
Јухуда кәрдүм сәни	366
Ајрылығын ән сых мешәсиндә белә аза билмәрәм	367
Бу јағышдан сонра	368
Јадымдан тамам чыхыб, ахшам иди, ја сәһәр	369
Кәзәл гызлардан, гадынлардан из галмыр торпагда	370
Нәдән бәшламағ лазымдыр, билмирәм	371
Он алты ил кечди о дивардан сонра	372
Доғмалар, јадлар гаранлығда да вар	373
Әјил, көрән јохдур утанма, өп отлары	374
Бүтүн пәнчәрәләр јумулмуш көздүр	375
Јағыш јерә јетә билмир	376
О сәс нә сәсдир?	376
Јол үстүндә ев олар	377
Бу күн чохдан олубмуш	377

Сал гајадан дамил су	378
Бөлкә дуаларымы јолда вурурлар?	379
Охумаға мәктүб да јох	380
Сабаһ киминсә көзүндә нифрәт	381
Өзүңмү јалгызсан, көзләринми јалгыз?	382
Мәнә вәтән јолу дар кәлир јенә...	383
Истидир, гар узагда	384
Јорғунлуг ахшамыдыр	385
Сармашыг күлләри јашыл диварда	386
Инди килејдән, күзардан баш алыб гачмаг вахтыдыр	387
Бөлкә дә бу сағламлыг бир күн көзә кәләчәк	388
Гүрбәтә мән нечин кедим	389
Бир күн ишыг бајрамында	390
О бајрағын көлкәсиндә	391
Бачым бајгуш, көзләрини вер мәнә	392
Шүкүр, Илаһи, шүкүр, кәрдүк милләт бејни дә	393
Јагыш јозумсуз јуху	394
Саат нара тәләсир	395
Чај кәтир, Нүшабә, ше'р јазырам	396
Јамјаш пајыз пенчәји кәјәчәк бу ағачлар	397
Бир шам көлкәсинин сәрин мәктәби	398
Бағры чатлады атын, јәһәрим јолда галды	399
Баха билсән, ора бах	400
Өзүнүн хәбәрин јох, үстүнә күн дүшүбдүр	401
Әлван јорған-дөшәк, бош галмыш јуван	402
Ајағын дәјән јерләр	403
Сән дә, мән дә севкилим	404
Илаһи, бурдасанса...	405
Алданмышам һәнгәтлә...	406
Јәгин күләк галхачаг	407
Мән бу евдә јашамышам	408
Бағышлајын, јорғунам	409
Будағлары, сүнбүлләри јерә әјән...	410
Нә евинә гонаг чағыр	411
Јухусунда нә көрүр	412
Кәлдик јол ајрычына	413
Ағлыма бир фикир кәлир	414
Пис олмазды јаваш-јаваш	415
Горхудан дүрдүгүм јердә доиурам	416
Кимдир кәлиб-кәлән	417
Күнаһа батмағым кәлиб, ај аллаһ	418

Поема

Шәффаф балыг

419

Рәссамы *Р. Мәмләдова*
 Бәдии редактору *Ф. Әфәнди*
 Техники редактору *Л. Гарајева*
 Корректору *Т. Нәзррова*

Јыгылмаға верилмиш 3.05.96. Чапа имзаланмим
 16.08.96. Кағыз форматы 70×90^{1/32}. Мәтбәә кағзы № 1.
 Шәрти ч/в. 16.09. Учот нәшр в. 9.0. Тиражы 1500.
 Сифарш № 155. Мүгавилә гүјмәти илә.

Азәрбајчан Республикасы Мәтбуат вә Информасија
 Назирлији.

«Кәпчлик» нәшријаты, Баки, һүсү Гачыјев күч. 4.
 «Гызыл Шәрг» ичарә мәтбәәси. Баки,
 һәзи Асланов күчәси, 80.

Бу китабын араја-әрсәјә кәлмәсиндә мәнә
мә'нәви дајаг олан достларыма севки вә сај-
ғыларымы билдирирәм.

Вағиф Сәмәдоғлу.

Vağif Səmədoğlu

(Vəkilcə Vağif Səməd oğlu)

MƏN BURDAYAM, İLAN

(Señlər və şeəma)

Bakı Gənclik • 1995

1996
426

1996

351